

GRIEGKVARTALET - KU

Tema byrom og byromsbruk samt tema kulturmiljø

01	Alt. 3 endret. Alt 4 lagt til.	Mona Mortensen og Line M. Valle	Mona Mortensen	Mats Mastervik	28.11.2025
00		Mona Mortensen og Line M. Valle	Mona Mortensen	Mats Mastervik	31.10.2024
Rev.	Endring	Utarbeidet av	Kvalitetssikret av	Godkjent av	Dato

Innhold

1	INNLEDNING.....	7
1.1	Om prosjektet.....	7
1.2	Om rapporten.....	7
1.3	Krav om konsekvensutredning av tiltaket.....	7
1.3.1	Utredningsprogram byrom og byromsbruk.....	8
1.3.2	Utredningsprogram kulturmiljø.....	9
1.4	Avgrensning av fagtema.....	9
1.4.1	Byrom og byromsbruk.....	9
1.4.2	Kulturmiljø.....	11
1.5	Beskrivelse av utredningsområdet.....	11
1.6	Metode og datagrunnlag.....	11
1.6.1	Verdi.....	11
1.6.2	Påvirkning.....	20
1.6.3	Konsekvens.....	21
1.7	Kunnskapsgrunnlag.....	22
1.8	Planer og føringer med relevans for fagtemaene.....	22
2	DAGENS SITUASJON.....	24
2.1	Byrom og byromsbruk i dag.....	24
2.2	Et historisk tilbakeblikk.....	25
2.2.1	Tomten og området rundt.....	25
2.2.2	Bebyggelsesstruktur og anlegg i undersøkelsesområdet.....	28
2.2.3	Grieghallens historie.....	31
3	BYROM OG BYROMSBRUK - VERDISETTING.....	35
3.1	Verdivurderinger av delområder.....	35
3.1.1	Delområde 1 – Edvard Griegs plass - vest.....	35
3.1.2	Delområde 2 – Nina Griegs gate.....	36
3.1.3	Delområde 3 – Edvard Griegs plass - øst.....	38
3.1.4	Delområde 4 – Strømgaten.....	39
3.1.5	Delområde 5 – Svalgangen under Grieghallens sørfasade.....	40
3.1.6	Delområde 6 – Svalgang under Grieghallens nordfasade.....	41
3.1.7	Delområde 7 – Lars Hilles Gate.....	42
3.1.8	Delområde 8 – Nygårdsgaten med tverrgater.....	43
	Delområde 9 – Nygård skole - indre gårdsrom.....	44
3.1.9	Samlet verdikart - Byrom og Byromsbruk.....	46

4	KULTURMILJØ – VERDISETTING	47
4.1	Verdivurderinger av delområder	47
4.1.1	Delområde 1 – Grieghallen med Edvard Griegs plass og Nina Griegs gate.....	47
4.1.2	Delområde 2 – Nygård skole	48
4.1.3	Delområde 3 – Kulturaksen langs Lars Hilles gate	49
4.1.4	Delområde 4 – Bygårdsbebyggelsen på nedre Nygård	51
4.1.5	Samlet verdikart - Kulturmiljø	52
5	ALTERNATIVENE	53
5.1.1	0-alternativet (dagens situasjon)	54
5.1.2	Alternativ 1	59
5.1.3	Alternativ 2	64
5.1.4	Alternativ 3	69
5.1.5	Alternativ 4	74
6	PÅVIRKNING OG KONSEKVENNS	79
6.1	Byrom og byromsbruk	79
6.1.1	Delområde 1 – Edvard Griegs plass vest	79
6.1.2	Delområde 2 - Nina Griegs gate	80
6.1.3	Delområde 3 – Edvard Griegs plass øst.....	81
6.1.4	Delområde 4 – Strømgaten	83
6.1.5	Delområde 5 – Svalgangen under Grieghallens sørfasade.....	84
6.1.6	Delområde 6 – Svalgangen under Grieghallens nordfasade.....	86
6.1.7	Delområde 7 – Lars Hilles Gate	86
6.1.8	Delområde 8 – Nygårdsgaten med tverrgater	87
6.1.9	Delområde 9 - Nygård skole - indre gårdsrom	89
6.2	Kulturmiljø	89
6.2.1	Delområde 1 – Grieghallen med Edvard Griegs plass og Nina Griegs gate.....	89
6.2.2	Delområde 2 – Nygård skole	91
6.2.3	Delområde 3 - Kulturaksen langs Lars Hilles gate	93
6.2.4	Delområde 4 – Bygårdsbebyggelsen på Nedre Nygård.....	93
7	OPPSUMMERING OG SAMMENSTILLING	96
7.1	Byrom og byromsbruk	96
7.2	Kulturmiljø	97
7.3	Samlet vurdering og rangering	99
7.3.1	Samlet vurdering byrom og byromsbruk	99
7.3.2	Samlet vurdering kulturmiljø	100

7.4	Skadebegrensende tiltak	100
7.4.1	Byrom og byromsbruk.....	100
7.4.2	Kulturmiljø.....	101
7.5	Avsluttende kommentar.....	102
8	REFERANSER OG KILDER	103

FORORD

Det er satt i gang et reguleringsarbeid for Griegkvartalet i Bergen. Forslagsstiller er Grieghallen Utbygging AS, som består av Stiftelsen Musikkelskapet Harmonien, Bergen Nasjonale Opera, Grieghallen AS og Den Nationale Scene. Målet er å bygge et musikkteater som skal være «for alt og alle». Musikkteateret planlegges etablert på Edvard Griegs plass, ved siden av Grieghallen.

På grunn av tiltakets størrelse og beliggenhet, er det stilt krav om konsekvensutredning og utarbeiding av planprogram for tre alternative løsninger. Planprogrammet ble vedtatt 25.05.2023. Utredningen oppfylder kravene satt i planprogrammet.

Temaene Trafikk/mobilitet, logistikk, herunder parkering, Byrom og byromsbruk, Kulturmiljø og Anleggsfasen er utredningspliktig. Denne konsekvensutredningen inneholder utredningene for tema byrom og byromsbruk og for tema kulturmiljø. En oppsummering og sammenstilling for disse to temaene er presentert i kapittel 7.

Alle visualiseringer og tegninger er laget av Henning Larsen, om ikke annet er oppgitt. Foto er tatt av Vill Plan AS, om ikke annet er oppgitt.

Vi gjør oppmerksom på at vist plangrense i illustrasjoner og kart viser varslingsgrense ved oppstart og avviker noe fra plangrensen i planforslaget, blant annet er Nygård skole tatt ut av planområdet.

Mona Mortensen/Line Merete Valle

Vill Plan

Bergen, 28.11.2025

1 INNLEDNING

1.1 Om prosjektet

Det er satt i gang et reguleringsplanarbeid for Griegkvartalet i Bergen. Forslagsstiller er Grieghallen Utbygging AS, som består av initiativtakerne Stiftelsen Musikkelskapet Harmonien, Bergen Nasjonale Opera, Grieghallen AS og Den Nationale Scene.

Formålet med planarbeidet er å legge til rette for bygging av et nytt musikkteater som skal være «for alt og alle», ved siden av Grieghallen med et tilhørende utstillings- og støtteareal under bakkenivå. Visjonen er å skape en arenaklynge av internasjonalt format som skal betjene Bergen og Vestlandet som kulturelt kraftsenter og samlende møteplass.

Grieghallen fungerer i dag som Bergens største kultur-, konferanse- og kongressenter, men mangler et funksjonelt sal- og scenerom for oppsetting av musikkteater, opera, ballet, dans, konserter mv. i et mellomstort format. Utviklingen av Griegkvartalet skal komplementere dagens tilbud med et nytt bygg som kan romme disse funksjonene og dette er dimensjonerende for utformingen av bygget. Samlet vil Griegkvartalet gi effekter i form av at eksisterende kulturtilbud i området utvides, samtidig som stedets identitet og funksjon som møteplass styrkes.

1.2 Om rapporten

Denne rapporten samler to utredningspliktige tema:

- byrom og byromsbruk
- kulturmiljø

De to temaene vil utredes hver for seg i henholdt til vedtatt planprogram, men ettersom de to temaene har et overlappende grensesnitt er de samlet i en felles rapport. Kapittel 1 presenterer utredningsprogrammene for de to temaene, avgrensning av fagtema, metode og datagrunnlag. Kapittel 2 beskriver dagens situasjon for byrom og byromsbruk og gir et historisk tilbakeblikk. Kapittel 3 inneholder verdisetting av delområder byrom og byromsbruk og kapittel 4 verdisetting av delområder kulturmiljø. Kapittel 5 presenterer alternativer som utredes og kapittel 6 påvirkning og konsekvens av disse. Kapittel 6 gir en oppsummering og sammenstilling for begge fagtemaene.

1.3 Krav om konsekvensutredning av tiltaket

Hensikten med en konsekvensutredning (KU) er å sikre at hensynet til miljø og samfunn blir tatt i betraktning under forberedelser av planer og tiltak og når det tas stilling til om og på hvilke vilkår planer eller tiltak kan gjennomføres. Alle reguleringsplaner som kan ha vesentlige virkninger for miljø og samfunn skal utredes i henhold til plan- og bygningsloven (pbl) §4-1 og Forskrift om konsekvensutredning for planer og tiltak etter plan- og bygningsloven.

Arealoppsummeringen for tiltaket i foreliggende «skisseprosjekt», som ble brukt som prinsipp i planinitiativet, legger opp til et nybygg på ca. 17 500 m² brutto BTA. Tiltaket faller dermed inn under tiltak listet opp i Forskrift om konsekvensutredning vedlegg I, nr. 24: *Næringsbygg, bygg for offentlig eller privat tjenesteyting og bygg til allmennyttige formål med et bruksareal på mer enn 15 000 m²* og utløser krav om planprogram og konsekvensutredning, jf. § 6 bokstav b i forskrift om konsekvensutredning.

Tiltaket utløser videre krav om konsekvensutredning jf. § 10 Lokalisering og påvirkning på omgivelsene, punkt b):

truede arter eller naturtyper, verdifulle landskap, verdifulle kulturminner og kulturmiljøer, nasjonalt eller regionalt viktige mineralressurser, områder med stor betydning for samisk utmarksnæring eller reindrift og områder som er særlig viktige for friluftsliv.

I oppstartsmøte med Bergen kommune den 7. april 2022 ble det presisert hvilke temaer som skal vektlegges spesielt i konsekvensutredningen:

- Kulturminner og kulturmiljø
- Byrom og byromsbruk
- Trafikk/mobilitet og logistikk, inkludert parkering

Planprogram ble vedtatt av Bystyret 25.05.2023. I det vedtatte planprogrammet ble det satt krav om et fjerde utredningstema; anleggsfasen.

Utredningsprogrammet for fagtemaene byrom og byromsbruk og for kulturmiljø er gjengitt under.

1.3.1 Utredningsprogram byrom og byromsbruk

Definisjon av tema	
<p>Byrom kan defineres som rekreasjonsområdene og fellesskapets møteplasser til hverdag og fest, i en bysituasjon. Edvard Griegs plass er i dag et stort byrom delt i to rom av de to tverrgående paviljongene. Rundt inngangspartiet til Grieghallen er det byliv ved arrangementer, mens delen som vender mot Strømgaten i hovedsak fungerer som logistikksoner. Plassering av et nytt musikkteater på Edvard Griegs plass vil utgjøre en vesentlig endring i hvordan dette byrommet oppleves og leses. Byrom og byromsbruk har også en sosial dimensjon. Hvilke konsekvenser en endring av byrom kan få for barn og unge i denne bydelen, må derfor utredes. Lokalklimatiske forholdene i forhold til vindforhold og fuktighet virker inn på byrommets brukskvalitet. Endringer som følge av et nytt bygg på plassen må utredes.</p> <p>Gjeldende arkitektur- og byformingspolitikk skal være premissgiver for planlegging og den arkitektoniske utformingen. Nyskapende og variert arkitektur skal utvikles. Estetikk og kunst i byen skal prioriteres. Det er også viktig å følge opp føringene som er gitt av KDP sentrum og KPA for utforming og plassering av bygg i tett by. Utredningsområdet vil defineres nærmere i samråd med Bergen kommune.</p>	
Utredningsbehov	<p>De alternative løsningene skal utredes ift.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Definere et egnet influensområde • Redegjøre for temaets 0-situasjon • Vurdering av tiltakets påvirkning på byrom, lokalklimatiske forhold, bebyggelsesstruktur og byromsbruk, herunder barn og unges interesser/levkår. • Tiltakets mulige visuelle påvirkning av omgivelsene: <ul style="list-style-type: none"> ○ Nærvirkning ○ Fjernvirkning ○ Perspektiv fra utvalgte ståsted, offentlige byrom. Edvard Griegs plass funksjon som fondvegg i Nygårdsgaten fra to retninger er viktige å visualisere samt plassens funksjon som fasade mot Strømgaten. ○ Påvirkning nære naboer (byggehøyder, byrom)
Metode	<p>Kartlegge dagens situasjon, og vurdere tiltaket mot et 0-alternativ basert på:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veileder for konsekvensutredninger for klima og miljø (miljødirektoratet 2021) • Befaringer • Visuelle vurderinger • Veileder for konsekvensutredninger for klima og miljø
Kilder	<ul style="list-style-type: none"> • Tilgjengelige planer, rapporter og databaser • Arkitektoniske utredninger • Gjeldende områderegulering og naboplaner • Arkitektur og byformingsstrategi for Bergen A+ (2019),

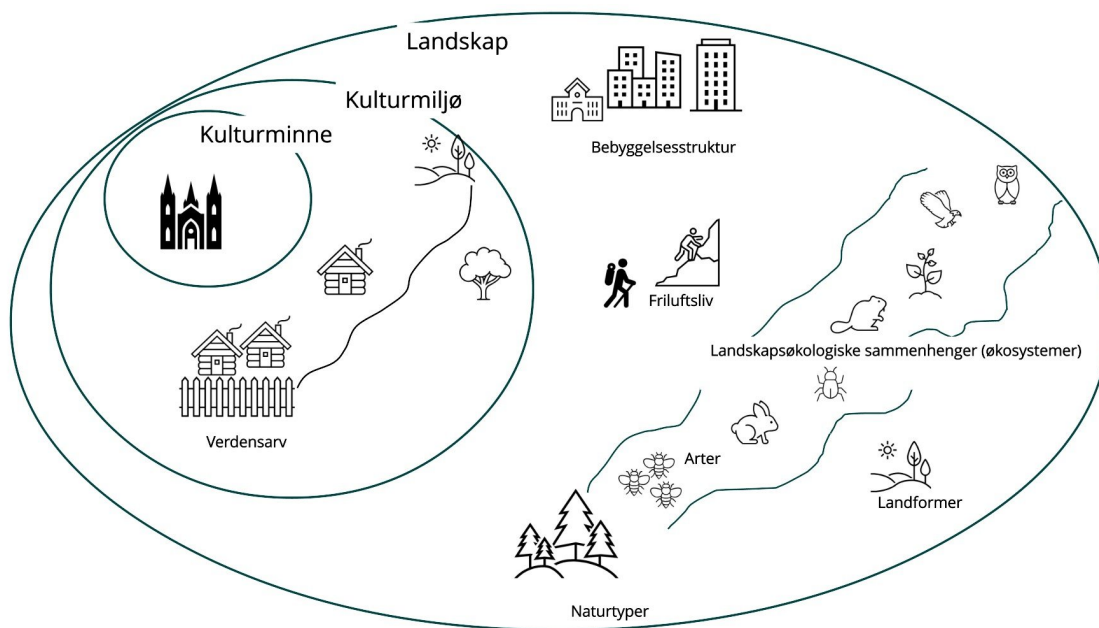
1.3.2 Utredningsprogram kulturmiljø

Definisjon av tema	<p>«Kulturmiljø» er en samlebetegnelse for kulturminner, kulturmiljøer og landskap. Begrepet understreker verdien av helhet og sammenheng i forvaltningen av kulturminner. Innenfor planområdet er det flere verdifulle kulturmiljø. Nygård skole er fredet og ligger innenfor hensynssone kulturmiljø bevaring Nygårdshøyden. Grieghallen ligger innenfor hensynssone kulturmiljø bevaring Historisk sentrum og er en del av kulturmiljøet Byparken, som har nasjonal interesse. Influensområdet må sees i sammenheng med fjernvirkninger for bystrukturen sett fra viktige utsiktspunkt. Influensområdet må også vurdere kulturmiljø som grenser til planområdet, dette gjelder blant annet verdiene i hensynssonene Nygårdshøyden samt Kulturaksen. Tiltaket må ivareta disse verdiene og konsekvensene av tiltaket må vurderes. I planleggingen må det legges vekt på at bygningsform og bebyggelsesstruktur tilpasses omgivelsene og at føringer i kommunes kulturminnestrategi blir fulgt. Føringer i KDP Sentrum og KPA2018/kulturmiljøplanen må også vektlegges.</p>
Utredningsbehov	<p>De alternative løsningene skal utredes ift.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Definere et egnet influensområde • Kartlegge og beskrive kulturminner og miljø innen influensområdet • Vurdere mulige påvirkning gitt av tiltaket<ul style="list-style-type: none"> ○ Fjernvirkninger for bystrukturen sett fra viktige utsiktspunkt som Fjellsiden og Fløyen. ○ Nærvirkninger for naboområdene
Metode	<p>Kartlegge dagens situasjon, og vurdere alternativene mot et 0-alternativ basert på:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Befaring • Veileder for konsekvensutredninger for klima og miljø (miljødirektoratet 2021) • Visuell analyse • Veileder kulturminner, kulturmiljøer og landskap. Planlegging etter plan- og bygningsloven (Riksantikvaren 2019) • Veileder kulturminnedokumentasjon Bergen kommune (2015)
Kilder	<ul style="list-style-type: none"> • Tilgjengelige planer, veiledere, rapporter og databaser • Gjeldende kdp, områderegulering og naboplaner • Kulturminnestrategi for Bergen <i>Identitet med særpreget</i> (2019) • Stortingsmelding 16 (2019-2020) Nye mål i kulturmiljøpolitikken

1.4 Avgrensning av fagtema

1.4.1 Byrom og byromsbruk

Utredningstema byrom og byromsbruk er ikke et eget tema i metodikken M-1941 fra Miljødirektoratet. I utredning av byrom og byromsbruk har vi derfor hentet elementer fra både landskap og friluftsliv for å kunne dekke fagtemaet metodisk. I Miljødirektoratets metodikk er det de to utredningstemaene landskap og friluftsliv som ligger nærmest til å definere anvendbare parametere som kan brukes for å utrede byrom og byromsbruk. Utredning av landskap handler om en helhetlig, romlig og visuell vurdering av alle aspektene et landskap består av, og sammenhengen mellom komponentene i dette landskapet, samt områdets eller tiltakets forhold til omgivelsene. Landskapsutredningen er et sammensatt tema og omfatter faktorer fra andre fagtema, men setter ikke verdi på for eksempel turstier eller bygninger. Slike forhold fra andre fagtema settes inn i en helhetlig analyse av landskapet.

Figur hentet fra M-1941, Miljødirektoratet: Illustrasjon for å vise at sammenhengen mellom de ulike tilgrensende fagtema underbygger landskapet som en større helhet. Det er viktig å avklare grensesnittet mellom temaene slik at en unngår dobbelvetting.

Friluftsliv er i M-1941 definert som opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden, med sikte på miljøforandring og naturopplevelse. Fagtemaet friluftsliv kan også omfatte områder for ferdsel og opphold i grøntområder inne i byer og tettsteder, som for eksempel parker og andre grønnstrukturer eller områder i byen som gatealleer og grønne havnepromenader.

Byrom defineres som «Uterom avgrenset av bygg- eller landskapselementer. Begrepet omfatter offentlig tilgjengelige smau, gater, allmenninger, plasser, torg, parker og strandsone» i Bergen kommunes strategi Arkitektur +. Byromsbruk omhandler aktiviteten som foregår i byrommene; alt fra programmerte aktiviteter til tilfeldig bruk eller som en mulighet for gjennomgang mellom ulike målpunkter.

Når det gjelder grensesnitt mot utredningstema kulturmiljø og arkitektur, hentes informasjon om visuell karakter, helhet og strukturer. Ingen verdier overføres mellom byrom/byromsbruk og kulturmiljø. Gateløp/gaterom verdisettes ikke i kulturmiljøutredningen og tas derfor med under delområder byrom/byromsbruk.

Byromsbruk har også et grensesnitt til deltema Mobilitet, et tema som utredes i egen rapport. For å unngå «dobbel telling» av konsekvenser er grenseoppgangen avklart som følger:

- Deltema Mobilitet omfatter bevegelsesmønsteret, fremkommeligheten, tilgjengeligheten og trafiksikkerheten for de myke trafikantene i og gjennom planområdet.
- Under deltema byromsbruk (KU for Byrom og Byromsbruk) vurderes de helhetlige, romlige og visuelle aspektene i byrommene som berøres av tiltaket. I tillegg vurderes mulighet og tilrettelegging for opphold og aktivitet. Fagrapporten vil ha grensesnitt mot mobilitet når det gjelder tilgjengelighet. For byrom og byromsbruk vil tilgjengelighet omtales, men det vil ikke settes inn verdi direkte knyttet til dette.

1.4.2 Kulturmiljø

Kulturminneloven definerer kulturminner som «alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til». Med kulturmiljøer menes «områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng».

I denne rapporten skal kulturmiljø også forstås som en samlebetegnelse for begrepene kulturminner, -miljø og -landskap, jf. St.meld. 16 (2019-2020) «Nye mål i kulturmiljøpolitikken – Engasjement, bærekraft og mangfold».

Det er et nasjonalt ansvar og mål å ivareta disse ressursene som vitenskapelig kildemateriale og som grunnlag for nålevende og framtidige generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet.

Tema kulturmiljø behandler enkeltstående objekter, bygninger, steder og sammenhenger mellom kulturmiljø og landskap. Innenfor by- og tettsteder vil dette også omfatte byens gate- og kvartalsstruktur, visuelle sammenhenger og siktlinjer av historisk betydning. Riksantikvarens strategi og faglige anbefalinger for by- og stedsutvikling (2021) påpeker også disse sammenhengene og påpeker mulighetene og utfordringene med hensyn til bevaring av kulturminner og byutvikling.

Både kulturminner og -miljø har en plass i et landskap og grenser derfor til tema landskap (som i denne forbindelse er innsnevret til byrom). Tema kulturmiljø har også et grensesnitt til tema friluftsliv (som i denne forbindelse gjelder byromsbruk).

1.5 Beskrivelse av utredningsområdet

Utredningsområdet omfatter det området der planens tiltak kan virke inn og omfatter planområdet og influensområdet. Innen planområdet kan tiltaket gi både fysiske og visuelle virkninger. I influensområdet kan tiltaket gi visuelle og opplevelsesmessige virkninger, samt endringer i bruk av byrom. Utredningsområdet er nærmere beskrevet under verdivurdering.

1.6 Metode og datagrunnlag

Konsekvensutredninger er gjort med utgangspunkt i metode for utredning hentet fra Miljødirektoratets håndbok for konsekvensutredninger M-1941. Håndboken er tilpasset utredning av reguleringsplaner og tiltak, utviklet av Miljødirektoratet.

Metodikken gjennomføres i en tretrinns prosess:

- Trinn 1: Innledningsvis hentes det inn eksisterende kunnskap, defineres delområder (dvs. hensiktsmessige geografisk avgrensede enheter) og settes en verdi på disse.
- Trinn 2: Deretter gjøres det en vurdering av hvordan tiltaket vil påvirke det enkelte delområdet
- Trinn 3: Til slutt settes en konsekvensgrad som er en følge av verdi og påvirkning som ble satt i trinn 1 og 2.

Proessen kan illustreres som vist under:

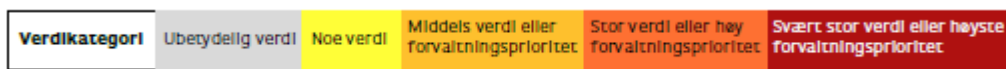
Verdi + Påvirkning = Konsekvens

1.6.1 Verdi

Innen utredningsområdet er det identifisert delområder ut fra faglig skjønn og kriterier i M-1941.

Den eksakte verdien for et delområde graderes på skalaen vist under. Verdien på delområdene settes mellom *noe verdi* og *svært stor* verdi. Objekter/delområder med ubetydelig verdi er ikke omtalt i utredningen. Pilens plass på verdiskalaen viser kulturminnets eller byrommets verdi. Merk at pilen kan graderes innen en

verdikategori, dvs. ligge i øvre eller nedre kant. Graderingen illustrerer spennet innen verdikategorien og skal komme fram gjennom begrunnelsen for verdisettingen. Eksempelet under viser pilen innenfor verdikategorien middels, men i den øvre delen, mot stor verdi.

Byrom og byromsbruk

Et delområde blir definert ut fra helhet og sammenheng i karakter og bruk. Avgrensning av delområder vurderes også i forhold til romlige forhold og landskapets skala eller arealbruk. Delområdene bør være mest mulig enhetlige. Med enhetlig menes områder som har tilnærmet lik funksjon, karakter og visuell fremtoning. Delområdene er avgrenset og kartfestet. Byrommene er deretter kategorisert, beskrevet og verdivurdert.

For å beskrive et delområde, har veilederen utarbeidet et sett med vurderingskategorier:

Landskap (byrom)

- Geologi, landformer og vannforekomster
- **Romlige forhold og skala**
- **Distinkte naturelementer**
- Natursammenhenger
- Vegetasjonsdekke og vegetasjonsbruk
- Aktive naturprosesser
- Jord- og skogbruk, tamreindrift, fiske og annen utmarksbruk
- **Arealbruk**
- **Bebyggelsespreg**
- Historie og stedsidentitet
- **Landskapskarakter**

Friluftsliv (byromsbruk)

- **Områdetype**

For byrom og byromsbruk vil ikke alle kategoriene være relevante. Vi har valgt ut kategoriene som er markert med fet type. Basert på en beskrivelse av delområdet/byrommet og kategoriseringen nevnt over, settes en verdi etter hvor stor grad de aktuelle verdikategoriene oppfylles, som vist i tabellen under. I arbeidet med å gradere verdisettingen, er følgende egenskaper vurdert:

- Distinkthet
- Mangfold
- Særpreg
- Sammenhenger
- Tilhørighet/identitet
- Visuell karakter
- Brukerfrekvens
- Kvalitet
- Betydning

Kulturmiljø

Identifisering og avgrensning av delområder vil avhenge av de kulturhistoriske verdiene, tiltakets art og hvordan tiltaket vil virke inn på kulturmiljøet. Et delområde kan bestå av ett enkelt kulturminne; dvs. på objektnivå eller av flere kulturminner som til sammen utgjør et kulturmiljø. Kulturmiljøet identifiseres og avgrenses ut fra en vurdering av dets kulturhistoriske sammenheng – for eksempel sett ut fra geografi eller tema. Delområdene er avgrenset og kartfestet. *Delområdene* ellers er vurdert på kulturmiljønivå, der strukturer som anlegg, bebyggelsesstruktur, funksjonelle sammenhenger, gater og byrom har vært definerende for inndeling i delområder.

Objektene og kulturmiljøene er deretter kategorisert, beskrevet og verdivurdert. Iht. veilederen er verdibegrepene *kunnskapsverdier*, *opplevelsesverdier* og *bruksverdier* benyttet.

Kunnskapsverdi angir hvilke kunnskaper et kulturmiljø kan gi, om kulturminner og kulturmiljø har en særlig betydning som kilde til kunnskap om og forståelse for fortiden, for eksempel deres opprinnelse, bruken og betydningen av dem, menneskers liv, tro og samfunnsforhold generelt og interaksjon mellom mennesker og natur.

Opplevelsesverdi angir hvilke opplevelser et kulturminne eller -miljø kan gi, knyttet til allmennhetens eller ulike gruppers opplevelse, det kan for eksempel være lokal byggeskikk, arkitektonisk uttrykk eller kunstnerisk uttrykk. Herunder byer og steder lokale særpreg og følelsen av tilhørighet.

Bruksverdi angir hva kulturmiljøet kan brukes til; økonomisk, kulturelt, sosialt eller miljømessig. Herunder må det vurderes økonomiske aspekt ved gjenbruk av eksisterende bygningsmiljøer versus å bygge nytt.

For å finne fram til hvilke verdier et delområde har, har veilederen utarbeidet et sett med vurderingskategorier:

- Kilde til historien
- Tro og tradisjon
- Etniske grupper
- Sosiale grupper og sammenhenger
- Faser og virksomheter
- Byggeskikk, arkitektur og kunst
- Kulturhistorisk sammenheng og sammenhengen natur/kultur
- Bruk og muligheter for bruk

Basert på en beskrivelse av delområdet/kulturmiljøet og kategoriseringen nevnt over, settes en verdi etter hvor stor grad de aktuelle verdikategoriene oppfylles, som vist i tabellen under.

I arbeidet med å gradere, er følgende egenskaper vurdert:

- Alder, tidsdybde og kontinuitet
- Autentisitet og opprinnelighet
- Mangfold og variasjon
- Sammenheng og helhet
- Dynamikk og endring
- Lesbarhet og tydelighet
- Etablert forvaltningsstatus

1.6.2 Påvirkning

Påvirkning er et uttrykk for endringer tiltaket vil medføre for de verdivurderte delområdene. Planforslagets og alternativenes påvirkning på valgte temaer vurderes ut fra faglig skjønn i henhold til påvirkningstabellen og parameterne vist i vedlegg og omtalt tidligere i kapitlet. Grad av påvirkning går fra *forbedret* til *sterkt forringet* (se skala under).

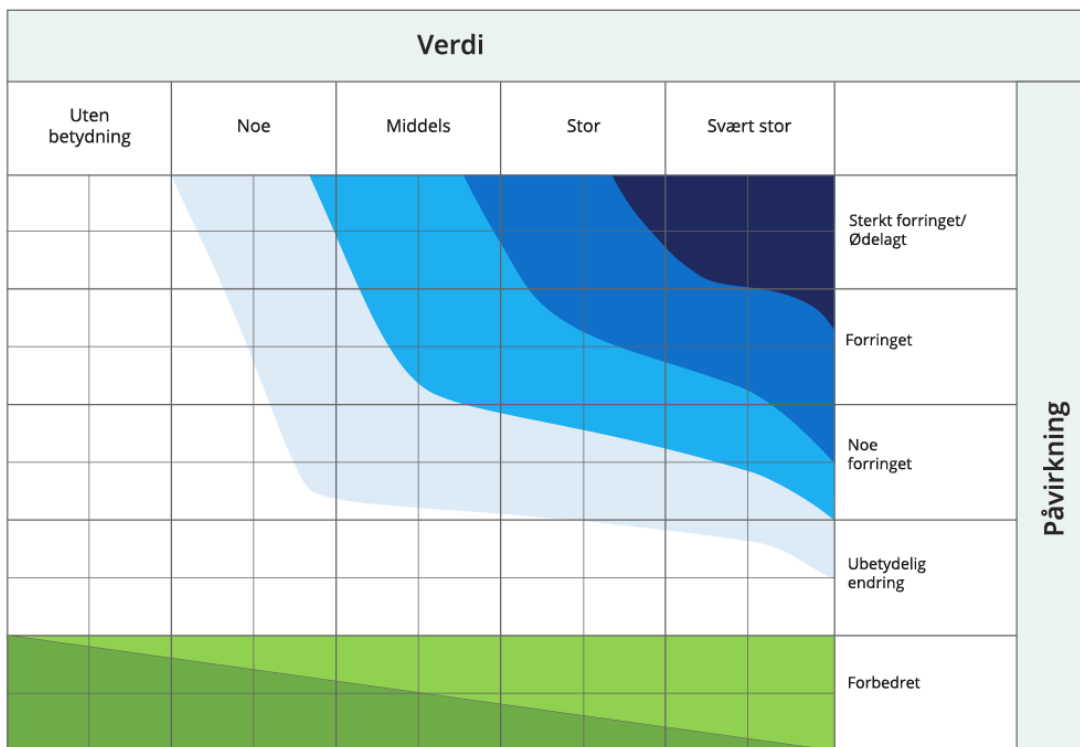
Tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet
-----------------------------	-----------	--------------------	---------------	-----------	------------------

Figur 1-1 Skalaen viser grad av påvirkning. For hvert delområde settes pila under en påvirkningsgrad. Pila viser også om påvirkningen ligger i øvre eller nedre kant av påvirkningsgraden. I dette eksempelet er pila satt midt på Ubetydelig endring, hvilket innebærer at tiltaket ikke berører det verdivurderte delområdet, verken i positiv eller negativ retning.

1.6.3 Konsekvens

Konsekvensgraden avleses ut fra fastsatt verdi- og påvirkningsgrad per vurderte delområde. Møtepunktet mellom verdi og konsekvens, slik de er satt på skalaene per delområde, gir konsekvensgraden.

Konsekvensviften vist i figur under, under benyttes for å avlese grad av konsekvens - jo større verdi – dess større konsekvens.

Figur 1-2 Konsekvensviften, som benyttes for å sette en konsekvensgrad, basert på tidligere satt verdi og påvirkning på delområdet. Kilde: Miljødirektoratet

Figuren under gir en forklaring på grad av konsekvens som ligger i skalaen.

Skala	Forklaring
Svært stor konsekvens ---	Den mest alvorlige konsekvensen som kan oppnås for delområdet. Brukes kun for delområder med stor eller svært stor verdi.
Stor konsekvens --	Alvorlig konsekvens for delområdet.
Betydelig konsekvens -	Betydelig konsekvens for delområdet.
Noe konsekvens 0	Noe konsekvens for delområdet.
Ubetydelig konsekvens 0	Ingen eller ubetydelig konsekvens for delområdet.
Noe/betydelig positiv konsekvens + / ++	Forbedring (+) eller betydelig forbedring (++)
Stor/svært stor positiv konsekvens +++ / ++++	Stor forbedring (+++) eller svært stor forbedring (++++). Brukes i hovedsak der områder med ubetydelig eller noe verdi får en svært stor verdiøkning som følge av tiltaket.

Figur 1-3 Kilde: Miljødirektoratet

1.7 Kunnskapsgrunnlag

Til grunn for vurderingene av verdi og påvirkning er følgende kildegrunnlag benyttet:

- *“Identitet med særpreg”–Kulturmiljøplan og kulturminnestrategi for Bergen 2021-2025 (2021)*
- *Arkitektur- og byformingsstrategien for Bergen, Arkitektur+ (2019)*
- *Askeladden.ra.no*
- *Universitetsbibliotekets billedsamling i Bergen – marcus.uib.no*
- *Historiske kart, kartverket.no*
- *Søk i Byarkivet*
- *Tellinger utført av gående i området (utført av siv.ing. Helge Hopen AS i forbindelse med KU for mobilitet)*
- *Befaringer*

Arbeidet er utført av fagpersoner med kulturhistorisk og landskapsarkitektonisk kompetanse:

- Line Valle, landskapsarkitekt, Vill Plan
- Mona Mortensen, kulturminnerådgiver, Vill Plan

Med å følge metodikken i håndboken og ved å bruke personer med relevant faglig kompetanse vurderes KU-forskriftens § 17 krav om at utredninger skal følge anerkjent metodikk, å være oppfylt.

1.8 Planer og føringer med relevans for fagtemaene

Nasjonale planer og føringer

- Europarådets landskapskonvensjon, CETS No. 219
- Nasjonalt referansesystem for landskap, NIBIO
- St. Meld. 16 (2019-3030) «Nye mål i kulturmiljøpolitikken – Engasjement, bærekraft og mangfold»
- Lov om kulturminner (Kulturminneloven) LOV-2018-12-20-119
- Riksantikvarens strategi og faglige anbefalinger for by- og stedsutvikling (2021)

Regionale planer

- Utviklingsplan for Vestland 2020-2024, Regional planstrategi
- Regional plan for senterstruktur og berekraftige lokalsamfunn 2023–2035 (under arbeid)
- Regional plan for kultur 2023-2035

Kommunale planer

- KPA
- Gjeldende reguleringsplan for Grieghallen og Edvard Griegs plass (planID 8200000)
- Arkitektur +
- Identitet med særpreg

Innen planområdet gjelder følgende juridisk vern for kulturminner og kulturmiljø:

Kulturmiljøet Nygård skole (Askeladden ID87153)

består av et skoleanlegg med bygninger og uteområder (to indre gårds plasser) som er fredet etter vedtak. Fredningen omfatter skolegården, bygningens eksteriør og utvalgte interiør med fast inventar (to trapperom og korridoren mellom disse i alle etasjer). Skolen er et eksempel på god norsk arkitektur fra mellomkrigstiden, tegnet av byarkitekt Kaspar Frederik Hassel. Bygget sto ferdig i 1918 og har blitt kontinuerlig brukt til undervisning siden 1921. Nygård skole inngår i hensynssone H570_2 Nygårdshøyden og i hensynssone H570_7 Historisk sentrum samt grenser til hensynssone H570_2 Kulturaksen.

Hensynssone historisk sentrum

dekker hele Bergens historiske sentrum Lønborg-Sandviken-Nordnes-Møhlenpris-Store Lungegårdsvannet-Bjørndalen fram til Svartediket-Starefossen-Fjellsiden. I hensynssonen finnes bygninger, gatenett og totemønstre som speiler hele Bergens historie, både i tid og funksjon.

Hensynssone Nygårdshøyden (KUL K76)

Karakteriseres av godt bevarte bygårder fra slutten av 1800-tallet, plassert i en gatestruktur dominert av rutenettplanlegging tilpasset det bratte terrenget.

NB! Bergen-Byparken (KUL K82)

Byparken med Festplassen og deler av tilgrensende bebyggelse, herunder Grieghallen, er vurdert som et verneverdig område av nasjonal verdi. Den nasjonale verdien er knyttet til Byparken som byrom og grøntstruktur.

2 DAGENS SITUASJON

2.1 Byrom og byromsbruk i dag

Utredningsområdet ligger i dalbunnen av den større Bergensdalen som strekker seg fra Nordåsvannet mot Vågsbunnen. Dalen er har avrundede former med de karakteristiske syv fjell som danner veggene i det overordnede landskapet.

Byen Bergen brer seg utover strandflatene rundt Vågsbunnen og strekker seg innover Bergensdalen. Små landformer som kneiser over strandflaten, finnes rundt Vågen. Utredningsområdet ligger tett opp mot en av disse små høydene, Nygårdshøyden, sørvest i sentrum. Nygårdshøyden er en småskala landskapsform sett i forhold til byfjellene, men gir et viktig referansepunkt i byen. Nygård som bydel er preget av en klassisk kvartalsstruktur der gatene og bygårdene danner byveven. Flere av gatene er beplantet med alléer og området gir et relativt helhetlig inntrykk med klassisk bebyggelse som er utbygget etter en overordnet plan.

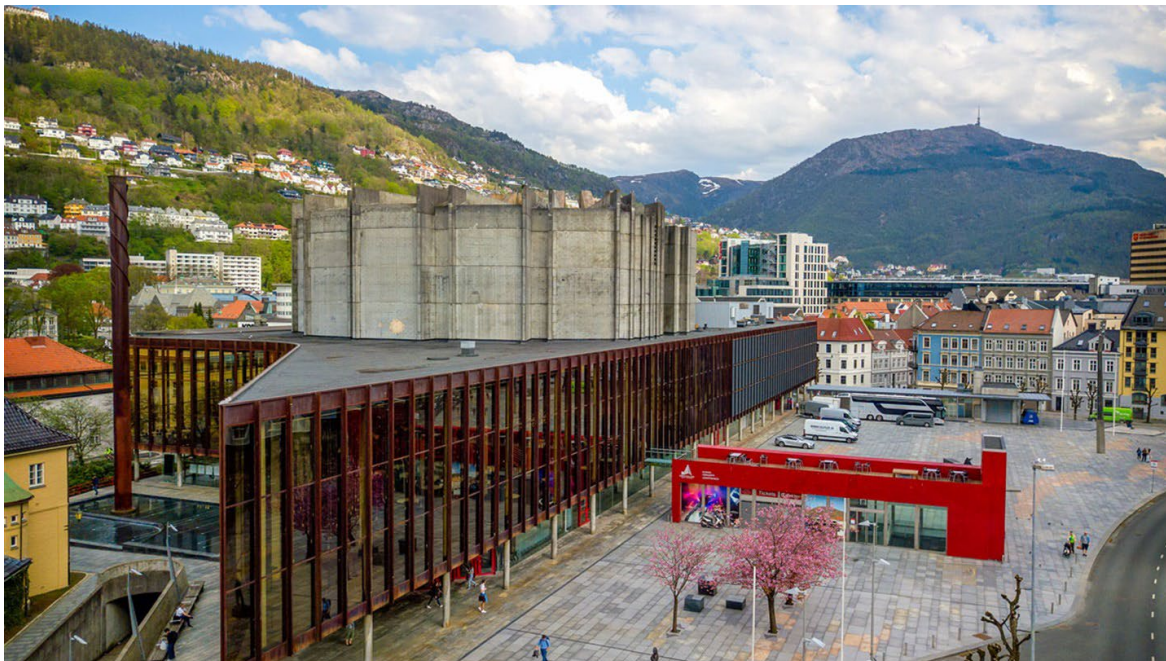

Figur 2-1 Bergensdalen med utløp i Byfjorden. Kilde: Store norske leksikon

Edvard Griegs plass og Grieghallen ligger ved foten av Nygårdshøyden med Lille Lungegårdsvann foran seg mot selve bykjernen. Utredningsområdet ligger sentralt i sentrum av byen. I forhold til den overordnede kvartalsstrukturen i området, åpner Edvard Griegs plass området inn mot Grieghallens sørside. Byrommet har et åpent preg med et flatt gulv. Kvartalene danner veggene rundt. Lille Lungegårdsvann som ligger like nord for Grieghallen er med å understreke det åpne preget for området. Ved og rundt utredningsområdet er byrommet sammensatt av en tydelig kvartalsstruktur der gater, plasser og veier danner mellomrommene. Høydene på kvartalene rundt Edvard Griegs plass ligger mellom 2-6/7 etasjer.

Byromsbruken er dynamisk. Området brukes mye for gjennomgang og som krysningspunkt mellom ulike målpunkter i byen. Aktivitetene i Grieghallen skaper også bruk av plassen, både som vente- og møtested knyttet

til konserter og arrangementer. Dette gjelder særlig den vestlige delen av plassen, inngangssonen ved spissen av Grieghallen. Her finnes også en drop-off-soner for drosjer eller annen nyttetransport. Området er ikke spesielt tilrettelagt for aktivitet og lek. Dermed er det per i dag lite bruk av området av barn og unge, ut over som passasje og «snarveg» for kryssende fra Nygårdsgaten til Lars Hilles gt./ Lille Lungegårdsvann. Målinger viser at det er mellom 150-300 gående/syklende som krysser Edvard Griegs plass pr time på en vanlig hverdag. Gamle Nygård skole med sine aktiviteter gir også liv til området og bidrar til at både Nina Griegs gate og plassen mellom Grieghallen og Nygård skole brukes både for kortere opphold og gjennomgang. Edvard Griegs plass er et av få større, sentrale byrom med flatt gulv. Terrenget i Bergen gjør dette til et knapphetsgode i byen for øvrig.

Figur 2-2 Edvard Griegs plass i dag. Foto: Ole Kristian Olsen/Festspillene i Bergen

Sørlige del av plassen brukes som også som logistikksoner og for vareleveranser til Grieghallen og periodisk lagres utstyr knyttet til forestillinger på plassen. To mindre volumer er også plasserte på plassen i form av rektangulære bygg som gir adgang til parkeringsanlegg. Det sørligste huser i tillegg dagens vareheis. Både Nygårdsgaten, Strømgaten og Lars Hilles gate er bilveger med relativt mye trafikk. Dette gjelder særlig Lars Hilles gate/E39 gjennom sentrum, nord for selve Grieghallen. Vegene påvirker også Edvard Griegs plass og bruken av denne som oppholdssted og aktivt byrom.

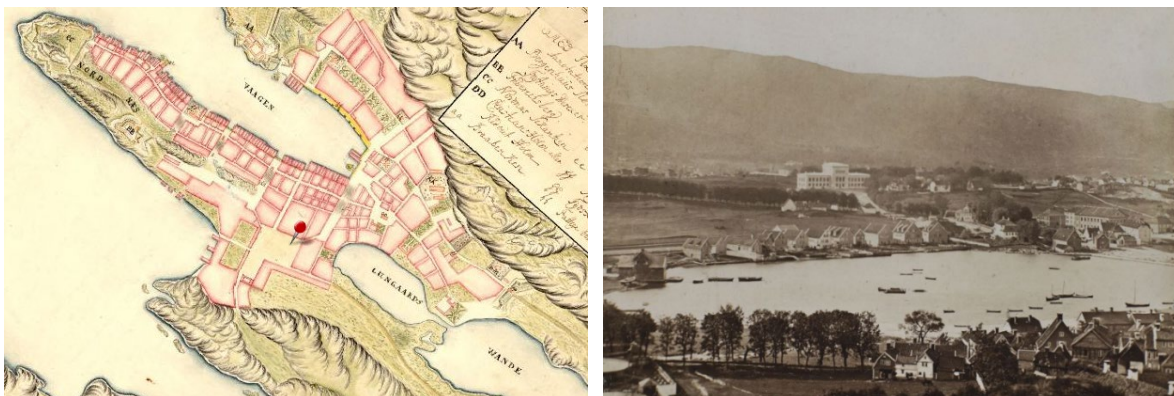
2.2 Et historisk tilbakeblikk

2.2.1 Tomten og området rundt

Området ved Lille Lungegårdsvannet lå som jordbruksmark fram til begynnelsen av 1800-tallet. Gjennom storparten av 1800-tallet var dette området fortsatt definert som et godt stykke utenfor byen, men det ble etter hvert etablert en reperi- og annen industriell virksomhet på tomten der Grieghallen og Edvard Griegs plass ligger i dag. Reperi- og annen industriell virksomhet er på plass på kartet fra 1865 og på kartet fra 1880 ser vi at bebyggelseskvartalet mellom reperi- og Nygårdsgaten er etablert. Langs Lille Lungegårdsvannets sørside lå den første jernbanestasjonen i Bergen.

Utover i andre halvpart av 1800-tallet utviklet området seg med gater og bygårdsbebyggelse med boliger og næringsvirksomhet, i henhold til byplan av 1856. Nygårdsgaten ble etablert i 1860-62, Hans Holmboes gate i

1869. Denne siste gikk opprinnelig fra Nygårdshøyden helt ned til reperbanen, men ender i Nygårdsgaten etter at John Lunds gate (nå Nina Griegs gate) ble etablert da reperbanen ble flyttet til Fjøsanger etter en brann i 1916. Nygårdsgaten og Strømgaten er gateløp som er med på bykart fra 1864 (Nygårdsgaten er navngitt «Den nye Vei» og på kartet fra 1880 har både Nygårdsgaten og Strømgaten fått sine nåværende navn. Lars Hilles gate ble etablert i det nedlagte jernbanesporet som ble frigitt etter at jernbanestasjonen flyttet til østenden av Lille Lungegårdsvannet i 1913. Gaten vises første gang på kart fra 1921, og var da en forlengelse av Foreningsgaten. På kartet fra 1934 har gaten fått dagens navn Lars Hilles gate.¹

Figur 2-3 T.v.: Situationscarte over Bergenhuus, 1757. Kilde: kart.finn.no. T.h.: Utsikt fra Skivebakken mot Lille Lungegårdsvann og Nygårdshøyden, 1862-1869. Kilde: Marcus billedsamling, ubb-s-001

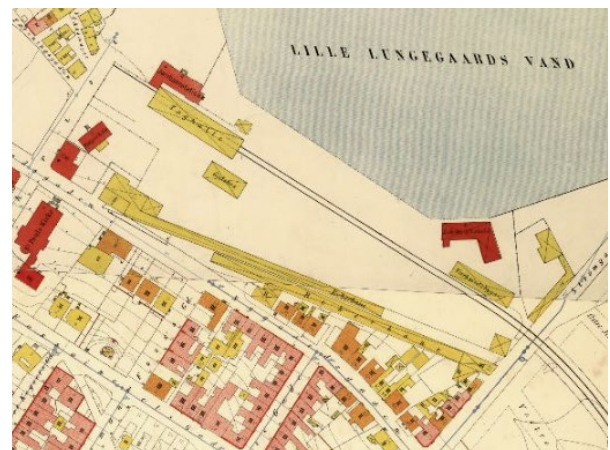
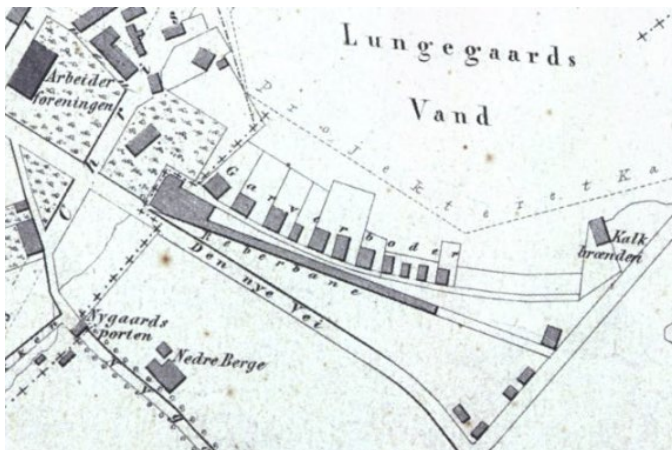

Figur 2-4 T.v.: Bebyggelsen i krysset mellom Strømgaten og Nygårdsgaten 1951. Kilde: Marcus billedsamling, ubb-nor-0585. T.h.: Gamle jernbanestasjonen ved Lille Lungegårdsvannet 1901-1909. Kilde: Marcus billedsamling, ubb-bros-04078

¹ Kilder: Bergenskart og Bergen Byleksikon.

Figur 2-5 Tydelige gateløp fra Nygårdshøyden ned mot Lille Lungegårdsvannet 1885. Kilde: Marcus billedsamling, bb-kk-nd-0151

Figur 2-6 Øverst t.v.: bykart 1865, t.h.: bykart 1880. Kilde: Bergenskart.no. Nederst: t.v.: bykart 1921, t.h: bykart 1934. Kilde: Bergenskart.no

2.2.2 Bebyggelsesstruktur og anlegg i undersøkelsesområdet

Som tidligere nevnt var store deler av området Nygård-Engen stort sett ubebygget mark og lå utenfor bygrensen fram til midten av 1800-tallet. Med byplanen fra 1855 ble det tilrettelagt for en kvartalsstruktur, som i økende tempo ble utviklet fram mot århundreskiftet. Deler av undersøkelsesområdet ligger innenfor Riksantikvarens Nasjonale interesser i by – delområde Nygårdshøyden, rett sør for den sentrale bykjernen i Bergen i skråningen opp mot høyderyggen Nygårdshøyden-Sydneshaugen.

Utsnittene fra historiske kart (Figur 2-6) viser at området sør for Lille Lungegårdsvann enda ikke var tatt i bruk til boligbebyggelse. Her var jordbruksmark oppover mot Nygårdshøyden og nærmere vannet var det garverivirksomheter og en reperiabane. På kartet fra 1880 ser vi at bosetningen på nedre Nygård var i ferd med å etablere seg i en tydelig kvartalsstruktur, strukturert langs en helt ny gatestruktur. I 1880 var garveriene erstattet av jernbanestasjonen i Bergen, med toghall og skinner.

Framveksten av den nye bydelen gjorde det nødvendig med en lokal skole og i 1916 lå tegningene til Nygård skole klar, utarbeidet av byarkitekt Kasper Frederik Hassel. Av ulike grunner ble skolen først ferdig og åpnet for undervisning i 1921. På kartet fra 1921 (Figur 2-6) ser vi at Nygård skole er på plass, at reperiabane og jernbanestasjonen er forsvunnet (reperiabane ble flyttet til Fjøsangerveien etter en brann i 1916, jernbanestasjonen ble flyttet til Strømgaten i 1913), at bygårder var reist på begge sider av Nygårdsgaten og at noen av byggene i det som i dag inngår i «kulturaksen» er på plass. I 1951 var arealet mot nord åpent og benyttet til næringsvirksomhet. Mot sør, langs Nygårdsgaten, stod et kvartal med bygårder. J. Lyngs gate (i dag Nina Griegs gate) er tydelig markert. Rivearbeidene for Grieghallen startet i oktober 1967, med derpå følgende grunnsteinsnedleggelse ved H.M. kong Olav i juni året etter. I 1970 ser vi at Grieghallen var i ferd med å realiseres, men at bygårdene på dagens Edvard Griegs plass fortsatt stod. Ortofotoene under viser utviklingen av området mellom 1951 og i dag (Figur 2-9-Figur 2-11).

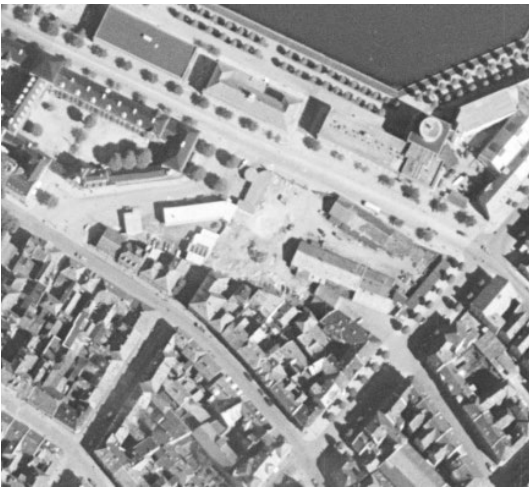

Figur 2-7 Panorama av Bergen, 1898-1900. Kilde: Marcus billedsamling, UBB-KK-2127-0151

Foto under viser området på 1960-tallet: da var planområdet dels et næringsområde med bensinstasjon og verksteder og dels et boligområde, med kvartalsbebyggelsen som var typisk for nedre Nygård – 3-4 etasjer gjerne med næringsvirksomhet på første plan og boliger over.

Figur 2-8 T.v.: Oversiktsbilde 1963. Kilde: Marcus billedsamling, ubb-w-f-129890. T.h.: Slutten av 1960-tallet, før byggearbeidene for Grieghallen var startet. Kilde: BT.

Figur 2-9 Tv.: Ortofoto 1951. Th.: Ortofoto 1970. Kilde: bergenskart.no

Figur 2-10 Tv.: Ortofoto 1980. Th.: Ortofoto 1997. Kilde: bergenskart.no

Figur 2-11 Tv.: Ortofoto 2005. Th.: Ortofoto 2019. Kilde: bergenskart.no

Ved åpningen i 1978 var Edvard Griegs plass tydelig todelt, med publikumsareal i vestenden, en parkeringsplass mot øst og fortsatt bygårdsbebyggelse lengst mot øst. Figur 2-12 viser at det opprinnelig var bed med innfelte benker langs rampen ned til parkeringskjelleren og ved pipen i Nina Griegs gate. I dag er bedet langs rampen erstattet av løse benker og bedet ved skorsteinen er blitt til et vannspeil.

Ortofoto fra 1980 viser Grieghallen ferdig og i drift. Edvard Griegs plass har en tydelig byromsfunksjon i vest og parkeringsareal i østre del. Sørøstligste del av bygårdskvartalet stod fortsatt. I 1997 er bygårdskvartalet sanert og Edvard Griegs plass har fått en tydelig to-delt funksjon med parkering og logistikk i øst og byrom/plass i vest.

I 2005 var Edvard Griegs plass programmert slik vi kjenner den i dag, med de to adkomstbyggene til parkeringsanlegget som markante elementer på plassen. Særlig bygget midt på plassen viderefører den to-delningen av plassen som vi ser på foto fra 1997.

Figur 2-12 Ved åpningen i 1978. Kilde: bergenskart.no

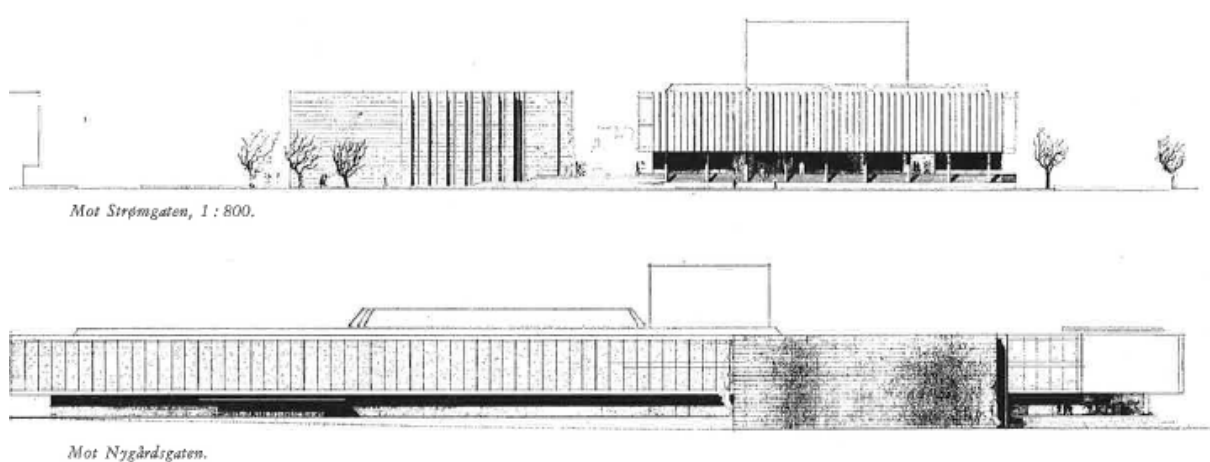
2.2.3 Grieghallens historie

I 1964 inviterte Musikselskabet «Harmonien» til en konkurranse om «Edvard Griegs Hall». På tomten mellom Lars Hilles gate og Nygårdsgaten og med grense mot Strømgaten i øst og J. Lunds gate i vest, skulle det finnes plass til to konsertsaler – en større og en mindre, kontorer for Grieghallen, «Harmonien» og Festsspillene i Bergen samt lokaler til NRK. Det kom inn 70 utkast i konkurransen.

Da resultatet av konkurransen ble publisert i Arkitektnytt nr. 8/1965 hadde juryen følgende generelle bemerkninger til konkurransen

- Oppførelsen av Grieghallen må ventes å føye et nytt verdifulle trekk til Bergens bybilde
- Juryen erkjenner at dette er utfordrende på grunn av beliggenheten til og størrelsen på arealet som er satt av
- Skal «spille opp» med å etablere visuell kontakt til et framtidig universitetsbygg
- Juryen ser to prinsipielle muligheter for «å gjøre Grieghallbygningen til mer enn en tilfeldig forsamlingsbygning i en eller annen gate, nemlig enten å sørge for, innenfor arealer som er til rådighet for bebyggelsen, å skape et selvstendig lukket arkitektonisk miljø – og dette vanskelig gjøres av arealets begrensede størrelse – eller å plassere og forme bygningen på arealet på en måte som gjør det mulig å utnytte de byplanmessige muligheter der som omtalt ligger her.»
- For forslagene med et usedvanlig formspråk uttaler juryen at det er særlig vanskelig for slike bygninger å hevde sin egenart det trange bygningsmessige miljøet

Vinnerforslaget av den unge arkitekten Knud Munk ble innledningsvis beskrevet som et forslag som best løser hovedproblemet: «å samle det uensartede stoffet bygningen skal romme til en klar arkitektonisk helhet, så vel i planens tilrettelegging som i den ytre form.». Juryen konkluderte imidlertid med at «Lille sals sirkulære form kan av akustiske grunner ikke anvendes...» og videre «Hvis et videre arbeid med prosjektet skulle føre til at det ytre skalls sylindriske form bibeholdes må iallfall den indre vegg som omslutter salen gis en annen form, som er akustisk gunstigere».

Figur 2-13 Perspektiv av Grieghallen og "den lille sal" sett fra Strømgaten og fra Nygårdsgaten. Tegningen viser at de to byggene er jevnhøye.

Munk la to programpunkter til grunn for sin hoveddisposisjon:

- To byggetapper
- At Strømgaten og Lars Hilles gate skulle betraktes som fasadeløse

Han anla en stor åpen plass avgrenset av Grieghallens lange glassfasade med svalganger. Mot Strømgaten grenset plassen mot det som ble omtalt som «den lille sal». Han beskrev plassen som et torg og så for seg at det her kunne foregå handelsaktiviteter og andre aktiviteter:

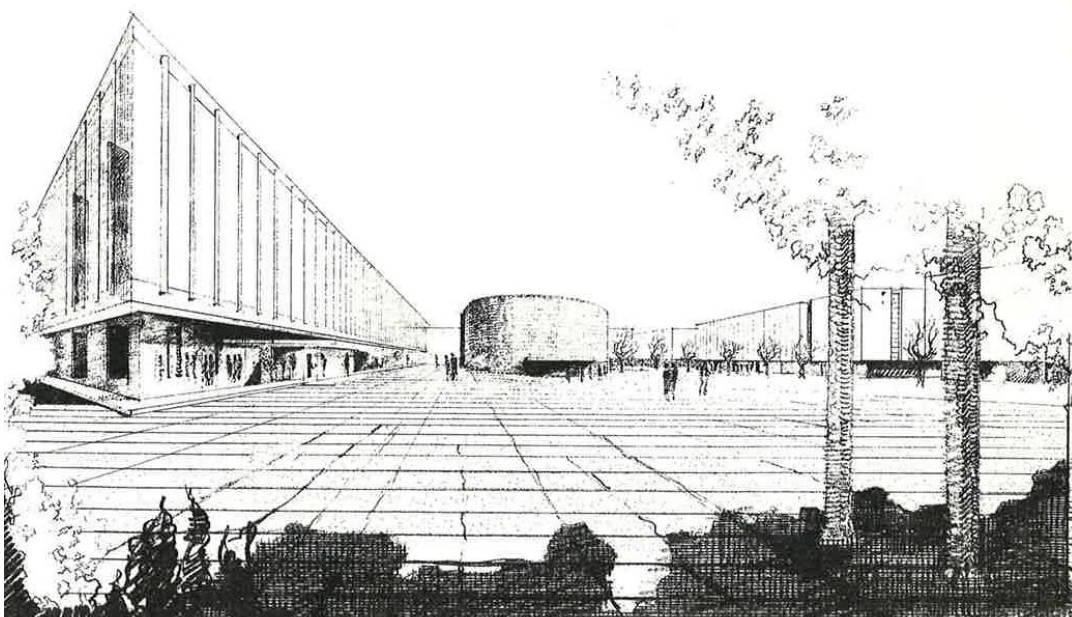
«de to konsertsaler skal ligge i to adskilte, ferdige bygninger som sammen med den eksisterende bebyggelsen ved Nygårdsgaten skal danne sidene i et torv.»... «Selve plassen danner den naturlige

avslutning på Nygårdsgaten som forretningsgate, og arkitekten ville gjerne at her skulle utvikles småsalg av blomster og andre småvarer, fra bord med markise over. Over plassen kan for så vidt også bli ytterligere møblering til hva arkitekten kaller for rekreative formål. Den viktigste funksjonen torvet har blir likevel å være oppsamlingsplass for publikum til de to konsertsalene».

I et brev datert 1978 beskriver han utfordringene og løsningene han så i tomten og prosjektet:

«Konkurransen om Grieghallen omhandlede i sin tid hele kvarteret begrenset av Lars Hilles gate, John Lunds gate, Nygårdsgaten og Strømgaten. Det var da fra et byplanmessigt synspunkt en overordentlig vanskelig oppgave at løse etapedelingen tilfredsstillende, og samtidig problematisk at skape et afklart romlig forhold omkring bygningen. Dette forhold blev løst ved at skape et langstrakt torverum, som var begrenset af husrækken i Nygårdsgaten og Grieghallens 1. etape på langsiderne, og husrækkerne i John Lunds gate og Strømgaten på kortsiderne. Fra denne plads var hovedadgangen til Grieghallens 1. etape, og 2. etape var udformet som et retningsløst romlig element, en cylinder, plasseret på dette torv. Som bekendt framtræder Grieghallen som et udpræget glashus, udformet med stærke relationer til de omgivende uderom, og ikke minst til forpladsen, hvis udforming er af helt afgørende betydning for, hvordan en så betydelig bygningsmasse som Grieghallen skal opleves.»²

I andre etappe skulle «Den lille sal» bygges. Den lå som et selvstendig bygg, øst på Edvard Griegs plass, med et annet arkitektonisk uttrykk og en annen form enn Grieghallen. Det hadde et mindre fotavtrykk enn Grieghallen, men gesims-høyde på samme nivå.

Figur 2-14 Perspektiv av Edvard Griegs plass med de to byggene, slik Knud Munk presenterte det i vinnerutkastet fra 1965

Råbygget stod ferdig i 1970 og deler av bygget ble tatt i bruk i 1971, men anlegget ble ikke åpnet offisielt før 12. mai 1978, under Festspillene.

Men dette var kun første byggetrinn – fortsatt var det et ønske og en forventning om at andre byggetrinn i form av konsertsal nummer to, skulle etableres. I tiårene etter åpningen ble flere forslag til denne konsertsalen lansert

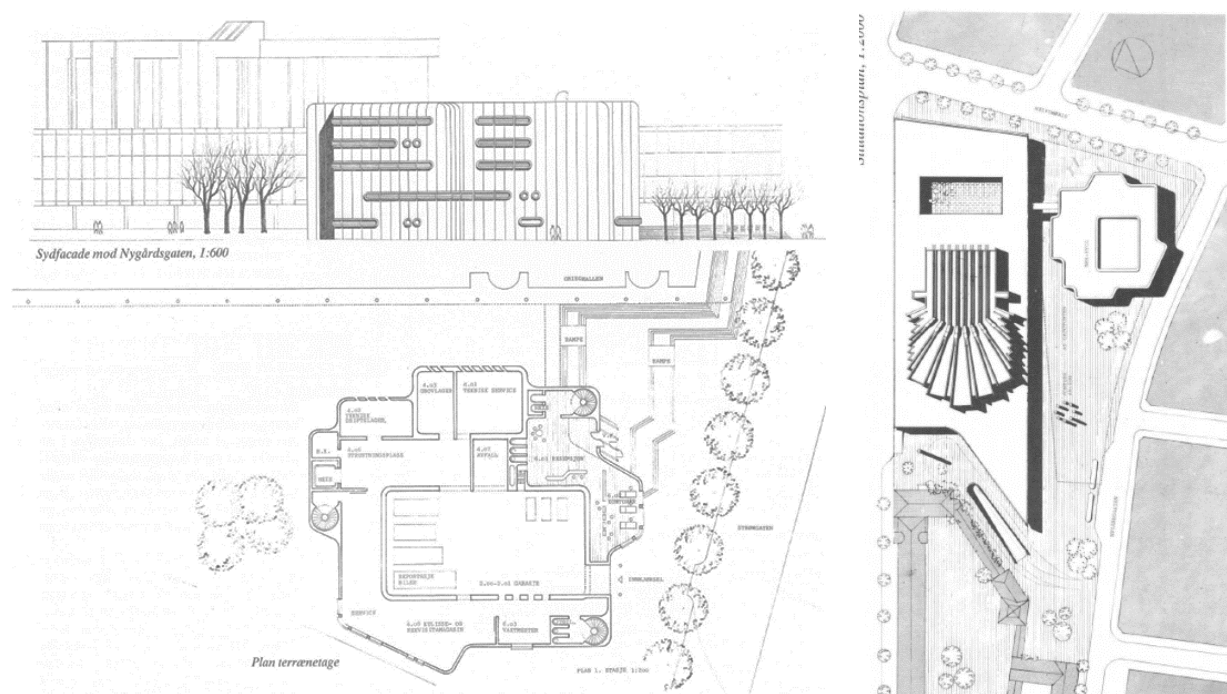
² Brev fra Munch, stilet til NAL i 1978 der arkitekten kommenterer NRK's forslag til et separat bygg i sørøstre ende av Edvard Griegs plass. Arkivert i Byarkivet, Bergen.

og Munk var involvert i to av disse – en separat NRK-bygning i 1980 (se fig 2-15) og Griegsenteret i 1991 (se fig 2-16).

På tegninger som Munk utarbeidet til Griegsenteret i 1991 ser vi at han justerte musikkbygget, «snevret inn» plassen og supplerte med noen vannspeil-elementer, sammenlignet med konkurranseutkastet i 1965.³

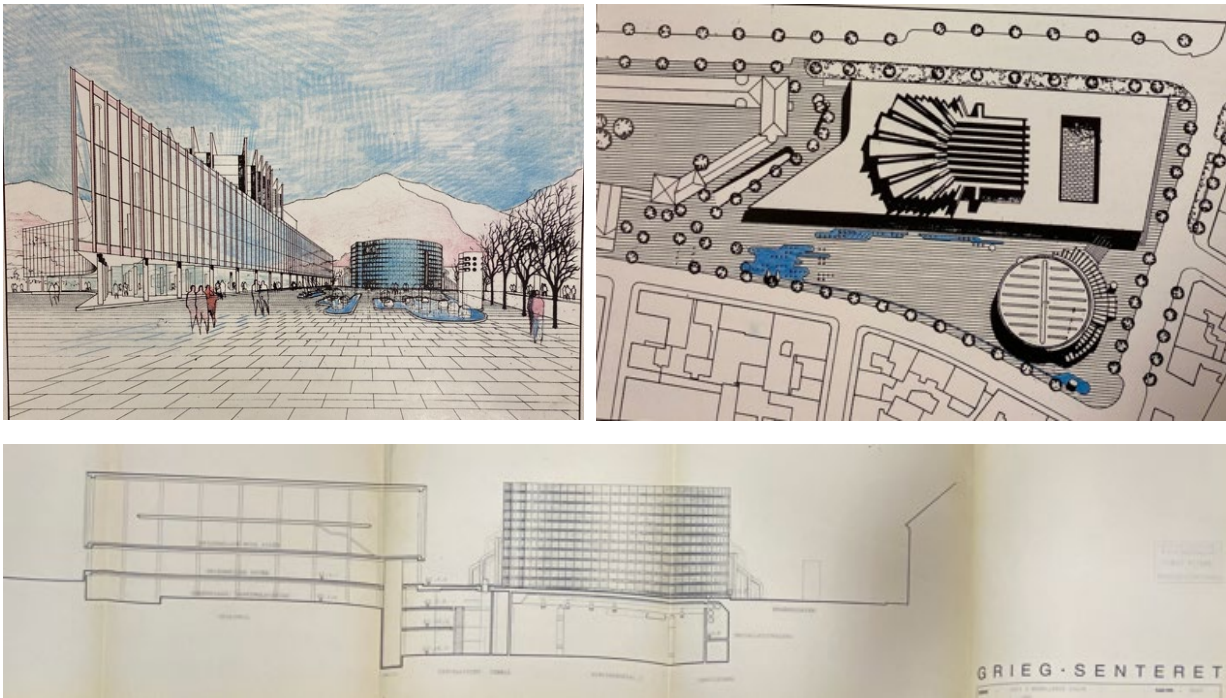
Planene for et Griegsenter ble byggesøkt, men trukket før behandling. I stedet ble Grieghallen ombygget, og det ble etablert et parkeringshus under Edvard Griegs plass. En av etasjene i parkeringshuset benyttes til messe- og utstillingsarealer, i tillegg er Peer Gynt-salen brukt til konserter og konferanser.

I dag har Griegsalen 1600 sitteplasser og en hovedscene og bakscene, men mangler sidescener. Grieghallen huser i tillegg Peer Gynt-salen til mindre arrangementer, garderober, øverom og andre fasiliteter som kontorer, møterom. Grieghallen har i dag kapasitet til å arrangere konferanser med opptil 2 238 deltakere.

Figur 2-15 Planer om et separat NRK-bygg på Edvard Griegs plass, utarbeidet av Knud Munk, Jan Bauck og Torstein Ramberg. Gjengitt med tillatelse fra Jan Bauck arkitekter AS.

³ Presentasjon av prosjektet i *Grieg-senteret* - udatert brosjyre med presentasjon av prosjektet med tegninger og illustrasjoner. Prosjektet introduseres av daværende ordfører Bengt Martin Olsen. Kilde: Byarkivet.

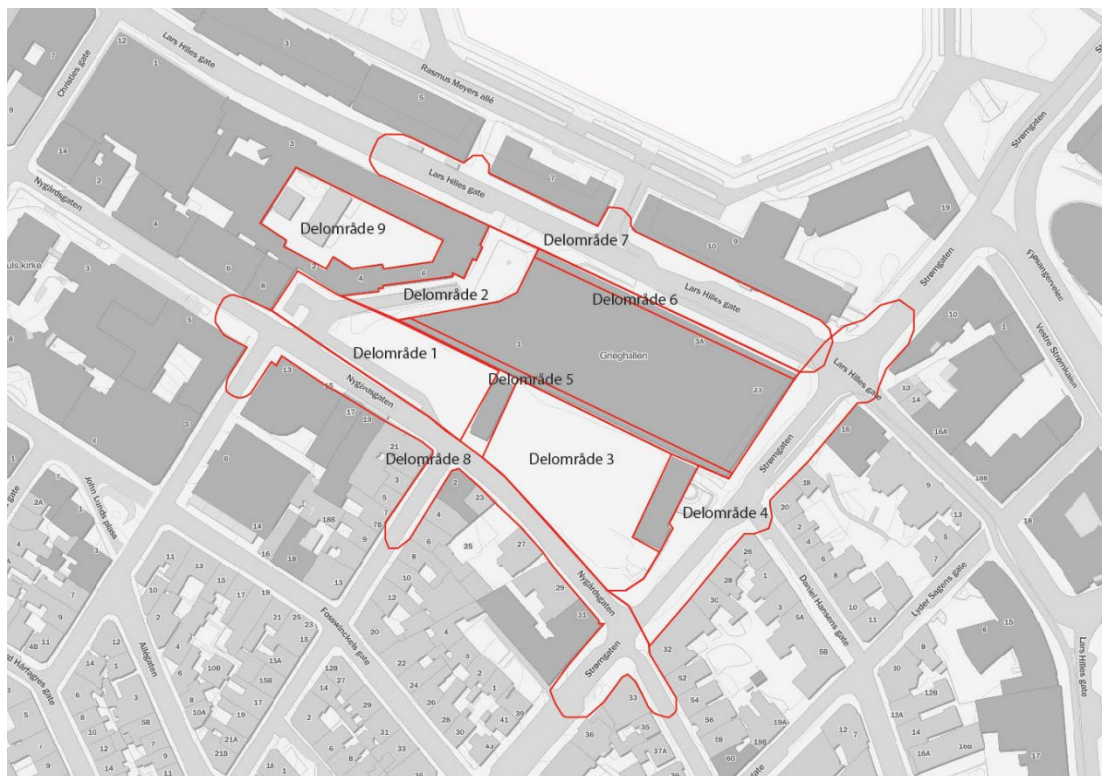

Figur 2-16 På begynnelsen av 1990-tallet ble planene om Grieg-senteret lansert. Planene inneholdt en konsert- og musikkteatersal, konferansesal og lokaler til Griegsamlingen. Kilde: Byarkivet, Bergen kommune

3 BYROM OG BYROMSBRUK - VERDISETTING

3.1 Verdivurderinger av delområder

Innen undersøkelsesområdet er det identifisert og avgrenset 9 delområder som kan oppleves som byrom med differensiert bruk.

Figur 3-1 Kart med oversikt over delområdene 1-9 som er vurdert for byrom og byromsbruk.

3.1.1 Delområde 1 – Edvard Griegs plass - vest

Beskrivelse

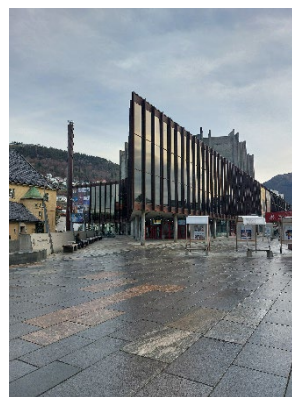
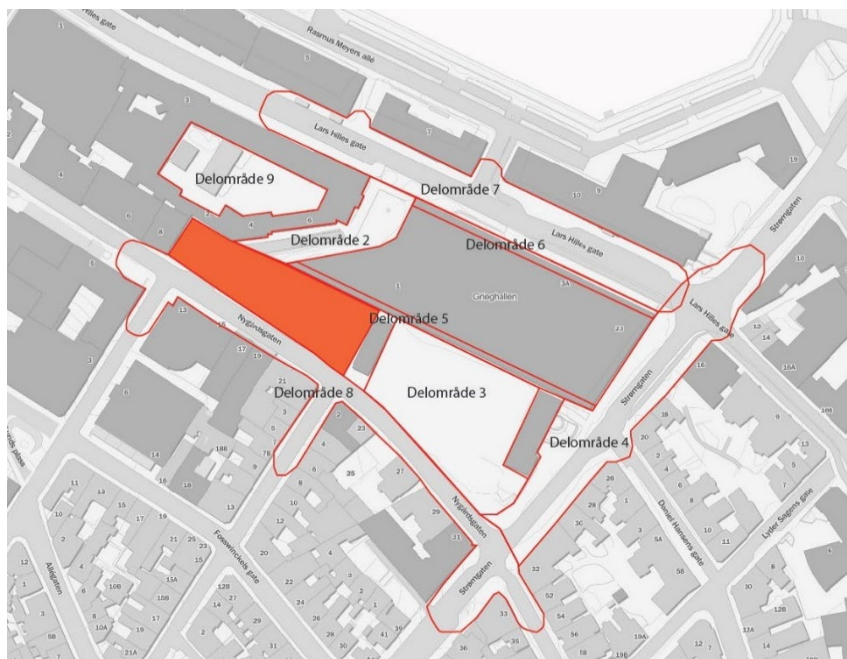
Dette er et byrom med sterk tilknytning til Grieghallen og Grieghallens arkitektur. Plassen rammes inn av den særpregede fasaden på Nygård skole i vest og Grieghallens karakteristiske spiss i nord. I sør avgrenses plassen av Nygårdsgaten og dens fasader. Mot øst danner adkomstbygget til parkeringsanlegget den østre avgrensningen. Gulvet i byrommet er grått og består av granittheller i ulike fargetoner. Det er også lagt inn enkelte lyselementer i gulvet. Bygulvet følger hele den lange sørfasaden av Grieghallen over i delområde 3. Bygulvet gir plassen et urbant og robust preg med harde, grå flater. En kort rekke med lindetrær langs deler av Nygårdsgaten samt enkelte solitære japanske kirsebærtrær gir et innslag av grønt på plassen i vekstsesongen. Faste sittebenker er plassert ut på bygulvet enkelte steder sentralt på plassen. Langs plassens randsoner ser vi tekniske installasjoner i form av pullerter, lyktestolper og skilt. Visuelt oppleves de tekniske installasjonene noe forstyrrende for opplevelsen av selve byrommet. Temporære utstillinger kan være med på å forsterke eller dempe dette inntrykket. Byrommet fremstår med en tydelig avgrensning gjennom bygningene i nord og vest, men mer utflytende mot sør. Visuelt er byrommet sterkt knyttet til Grieghallen og Nygård skole. Byrommet fremstår med tydelig urbant preg der funksjonene spiller opp mot inngangspartiet i Grieghallens spiss.

Edvard Griegs plass hører tydelig sammen med Grieghallen. Landemerket Grieghallen ble tegnet som et anlegg der uterom og bygning stod i et bestemt forhold til hverandre. Plassen skulle være et stort torg med aktiviteter og salg som ble rammet inn av kvartalene rundt plassen. I dag fremstår plassen som et stort åpent byrom der

områdene nærmest Grieghallen har en tydelig funksjon, mens i områdene mot gatene flyter plassen over i trafikkareal og gjennomfart.

Byromsbruk

Bruken er variert. Plassen brukes som gjennomgang mellom Nygårdsgaten og Lars Hilles gate via Nina Griegs gate. Aktiviteter i Grieghallen genererer bruk av plassen som vente- og møtested før og etter arrangementer. Plassen brukes også tidvis til temporære utstillinger av ulik art. Sittemulighetene og godt lokalklima gjør at plassen også er et sted for hvile og kortere opphold på varme dager. Plassen har ingen spesiell tilrettelegging for lek eller programmert fysisk aktivitet. Både Nygård skole og Grieghallen har mye besøk. Dette gjør at delområde 1 er et område som tidvis myldrer. Folk kommer og går, og bruker arealet som transportåre til og fra arrangementer knyttet til begge disse målpunktene (ref tellinger referert til i KU fagtema trafikk/mobilitet og logistikk, herunder parkering). Det er en av-/påstigningslomme knyttet til Nygårdsgaten. Denne brukes både til vareleveringer, ventested for taxi og drop-off-soner for besøkende til området. Mindre vareleveranser til Grieghallen bruker også selve plassen som stoppested. Mindre biler og varebiler står tidvis parkert inntil Grieghallen.

Verdibegrunnelse

Delområdet er karakteristisk. Det har særpreget og fremstår helhetlig med sammenheng mellom bygg og uteområde. Området har en bevisst formgivning og gir et godt totalinntrykk. Området brukes av mange og har en viktig funksjon som møteplass og oppholdssted opp mot Grieghallen og aktivitetene der.

Edvard Griegs plass – vest er vurdert å ha **stor** verdi for byrom og byromsbruk.

3.1.2 Delområde 2 – Nina Griegs gate

Beskrivelse

Byrommet har form av en passasje mellom Nygård skole i nord og Grieghallen/Lars Hilles gate i sørøst. Grieghallens høye glassfasade dominerer rommet ut mot Lars Hilles gate. Den lavere Nygård skole oppleves som

en fin kontrast til den dominante Grieghallen og menneskeligjør byrommet på en fin måte. Passasjen mellom byggene er relativt bred, men nedkjøring til utstillingslokalene og tekniske rom under Grieghallen spiser mye av arealet mellom byggene. Arrangementet rundt nedkjøringen med sine høye betongmurer, gir passasjen et noe teknisk preg særlig sett fra Nygård skole. Nedkjøringen gjør også at det etableres to separate ganglinjer gjennom passasjen; en inn mot Grieghallen og en mot Nygård skole. Langs muren mot Grieghallen finnes langsgående benker som gjør muren funksjonell som ventesone eller hvilested knyttet opp mot Grieghallens hovedinngang.

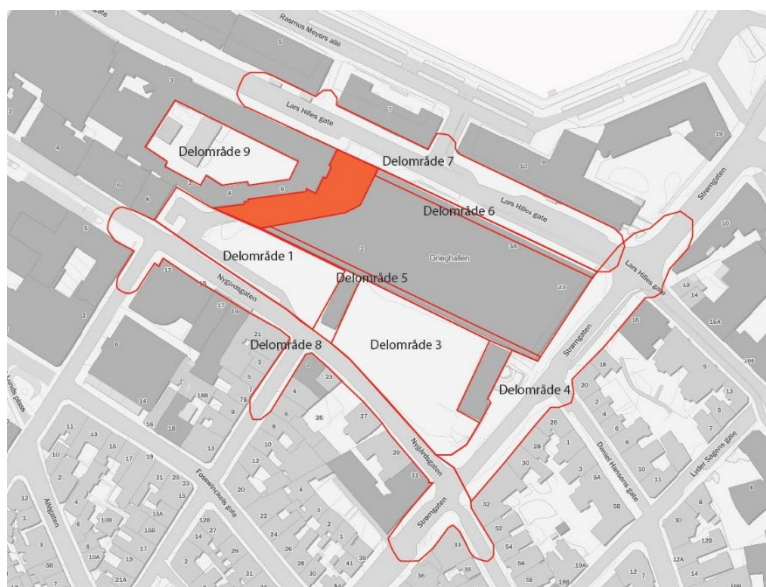
Et lavt vannarrangement lager tydelige ganglinjer mot Grieghallen og Lars Hilles gate og tar opp høydeforskjellene mellom Nina Griegs gate og svalgangen langs Grieghallens nordside. Vannarrangementet viser speilbildet av Grieghallen og dens belysning på kveldstid. Her finnes også en høy pipe over garasjelegget. Denne er et tydelig visuelt element der skalaen står i forhold til Grieghallen, men ikke til Nygård skole. Luftekanalene har samme materialvalg som Grieghallen og spiller delvis på lag med det monumentale bygget. Opp mot Nygård skole oppleves luftekanalene derimot høye og dominerende.

Det er etablert smale plantefelt langs Nygård skole og ut mot Lars Hilles gate langs Grieghallens nordre fasade.

Byromsbruk

Delområdet er aller mest en gjennomgang og passasje mellom Lars Hilles gate og Nygårdsgaten. Området blir aktivt brukt som ventesone ved arrangement i Grieghallen. Området har også en viktig funksjon med nedkjøringsrampe til tekniske arealer/kjeller under Grieghallen. Ved hovedinngangen til Grieghallen brukes også deler av passasjen som vente- og hvilesone for kortere opphold. Langs Nygård skole finnes ingen sittemuligheter, selv om området kan være lunt i solen på dagtid. Arealet mellom nedkjøringen og skolen brukes som en effektiv gate for myke trafikanter. Tellingene referert til i KU fagtema trafikk/mobilitet mm, viser at det er mellom 150-300 passeringer pr time rundt spissen på Grieghallen i en hverdags situasjon (gående og syklende). Lokalklimatiske er delområdet tidvis trekkfullt og det er skygge på store deler av området om ettermiddagen.

Verdibegrunnelse

Delområdet har tydelig karakteristisk preg med vannarrangement og luftekanal som spiller opp mot Grieghallen. Området fremstår helhetlig og har en bevisst sammenheng med omgivelsene. Materialbruk og formgivning er lesbart og gir et godt totalinntrykk. Delområdet er mye brukt som gangakse mellom Nygård og Sentrum.

Nina Griegs gate er vurdert å ha **stor** verdi for byrom og byromsbruk.

Verdi

3.1.3 Delområde 3 – Edvard Griegs plass -øst

Beskrivelse

Denne delen av Edvard Griegs plass er tydelig bredere enn den vestre delen beskrevet i delområde 1. Arealet avgrenses av Grieghallens dominante fasade i nord, Strømgaten med sine klassiske bygårder i øst, Nygårdsgaten i sør og adkomstbygget til parkeringsanlegget i vest. For å følge gulvet inne i Grieghallens foaje og saler er byromsgulvet avrettet og flukter med bygget. Delområdet ligger dermed noe høyere enn omkringliggende gater og har dermed ikke samme flytende overgang til omgivelsene som delområde 1. Dette gleder særlig mot Strømgaten. Visuelt har området et tydelig urbant preg med harde flater slik resten av Edvard Griegs plass har. Dette er i utgangspunktet ett stort byrom, men visuelt er det nå brutt av bygget som huser nedgangen til parkeringsanlegget. Bygget benyttes også til renovasjon. Det finnes noen få sprang på plassen som er tatt opp i granittkanter. Møbleringen av plassen er nedtonet. Et steinelement som kan fungere som benk er plassert mellom adkomstbygget til parkeringsanlegget og Strømgaten. For øvrig er det ikke lagt opp til sittemuligheter eller aktiviteter på plassen. En høy, skulpturell lysarmatur er plassert mot det sørøstlige hjørnet av plassen. Armaturen oppleves som et tydelig visuelt element på plassen. Mot Strømgaten brytes plassen av konstruksjonene som utgjør utkjøringen fra p-anlegget under bakken. Nedkjøringen har «ryggen» til plassen. Det har tydelig teknisk preg og er utformet relativt anonymt for å unngå å skape for mye dominans opp mot Grieghallen.

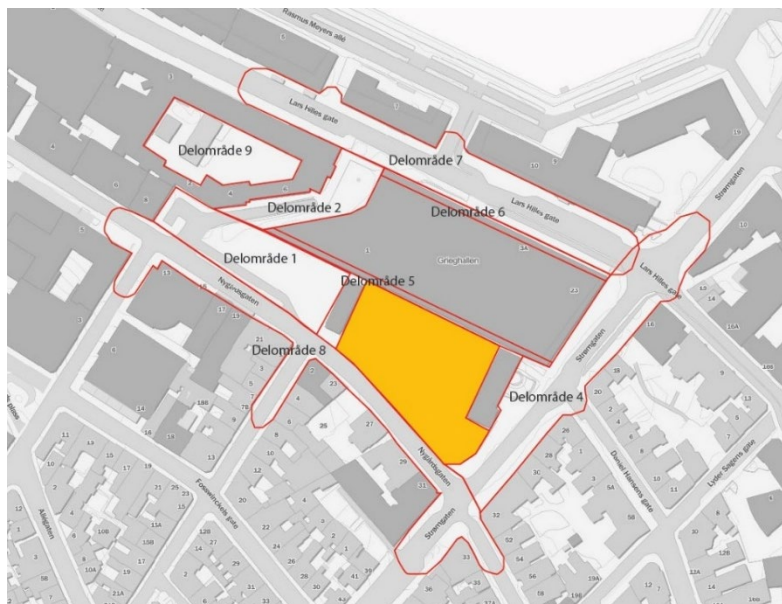
Delområdet har ikke trær eller vegetasjon ut over trerekken som kan sees mot Strømgaten i øst.

Byromsbruk

Arealet er i hovedsak brukt av varebiler, budbiler og store trailere som skal hente og levere varer i Grieghallen. Leveranser til scenen kommer inn over denne plassen. Tidvis brukes også plassen til oppbevaring av containere som er nødvendige i forbindelse med oppsetninger i Grieghallen. Myke trafikanter beveger seg over plassen i ulike linjer. De to hovedbevegelsene krysser plassen diagonalt. Her der det talt ca. 50 kryssinger pr time (ref. KU fagtema trafikk/mobilitet mm) Mange bruker plassen som fortau langs Nygårdsgatens nordside. For øvrig krysses plassen en del diagonalt mellom krysset Strømgaten x Nygårdsgaten og Nygård skole/Nina Griegs gate. Plassen er i liten grad brukt som oppholdssted eller aktivitetsområde og preges av at det er en logistikkzone for Grieghallen

Verdibegrunnelse

Delområdet fremstår med tydelighet i formgivning og materialbruk og har en sammenheng med Grieghallen og den vestlige delen av Edvard Griegs plass. Området fremstår noe fragmentert på grunn av transport, varelevering og parkering knyttet til sceneinngangen i Grieghallen. Samtidig som logistiksonene er utfordrende for øvrig bruk av plassen, innehar de en viktig funksjon for Grieghallen som konsertarena.

Edvard Griegs plass -øst er vurdert å ha **middels** verdi for byrom og byromsbruk.

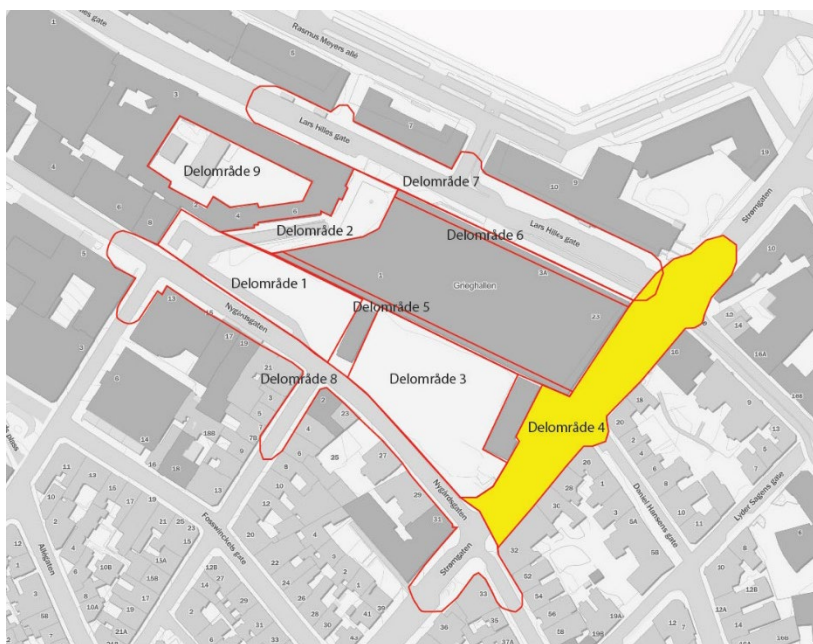
3.1.4 Delområde 4 – Strømgaten

Beskrivelse

Øst for Grieghallen og Edvard Griegs plass ligger Strømgaten. Den strekker seg fra Nygårdshøyden og videre mot Bystasjonen og Jernbanestasjonen i sentrum. Langs med Grieghallens østfasade danner Strømgaten et langstrakt byrom som gir luft til Grieghallens østfasade. Gaten har bytrær på begge sider. Gaten er en typisk bygate, men tverrsnittet er atypisk da fortauet mot Grieghallen flyter ut i en større bredde og oppleves til dels som en promenade. Fortauet på denne siden går over i trapper som leder opp mot Grieghallen. Området er i liten grad tilrettelagt universelt og flyten for gående og syklende langs Grieghallen er begrenset. Utkjørselen fra parkeringsanlegget er et element som bryter opp flyten på vestsiden av gaten. Det gjør lesbarheten for gående og syklende noe uklart og området har tydelig preg av å være tilrettelagt for kjørende. Området oppleves som en bakside av Edvard Griegs plass.

Byromsbruk

Åpenbart brukt som areal for utkjøring fra garasjeanlegg. Fortauet langs Strømgaten brukes både av gående og syklende. Trappearrangementet opp mot Grieghallen fungerer som en snarveg mellom krysset Strømgaten x Lars Hilles gate dersom en skal mot Nygårdsgaten eller til sentrum. Tellingene referert til i KU fagtema trafikk/mobilitet mm, viser ca. 50 passeringer av gående/syklende pr time langs Grieghallens østre fasade. Nærheten til trafikken i Strømgaten gjør at arealet i mindre grad nyttes som oppholdsområde, selv om området er solrikt på fine dager.

Verdibegrunnelse

Delområdet har tydelig gate/vei-preg som dominerer inntrykket. Trerekken og det brede fortauet langs Grieghallens sørside gir noe inntrykk av byrom og byromsaktivitet til området og gir en sammenheng mot Nygårdshøyden. Området fremstår hverdagslig, men med en klar og mye brukt funksjon som passasje og transportåre for gående og syklende i tillegg til øvrig trafikk.

Strømgaten er vurdert å ha **noe** verdi for byrom og byromsbruk.

3.1.5 Delområde 5 – Svalgangen under Grieghallens sørfasade

Beskrivelse

Svalgangen til Grieghallen er definert som et eget delområde. Dette fordi det har en klar avgrensning og en annen funksjon enn Edvard Griegs plass som grenser opp mot dette delområdet. Området er sterkt forbundet med aktiviteten i Grieghallen. Både som viktig logistikk- og transportsone, men også som en viktig bevegelseslinje for publikum som skal til og fra Peer Gynt-salen. Området defineres av Grieghallens fasade og søylerekken ut mot Edvard Griegs plass. Plassgulvet strekker seg innunder svalgangen i samme høyde og gjør at Grieghallen og plassen har en sterk tilknytning til hverandre.

Byromsbruk

Svalgangen er en benyttet bevegelseslinje også for øvrige gående i byen, da en her kan gå tørrskodd og opplyst fra Strømgaten mot Nygård skole og videre mot sentrum (38 passinger pr time av gående, ref tellinger i KU fagtema trafikk/mobilitet mm). Området er godt tilpasset universell tilgjengelighet med jevnt dekke av granitt.

Verdibegrunnelse

Delområdet er karakteristisk og kjent som en viktig og funksjonell passasje langs med og forbi Grieghallen. Delområdet brukes av mange, både forbipasserende, besøkende og ansatte. Passasjen er et av få områder i sentrum der en kan passere et byrom under tak og likevel oppleve å være ute og i et oversiktig miljø. Området er godt tilrettelagt for universell tilgjengelighet, med unntak av trappene i enden mot Strømgaten. Det er likevel mulig å komme rundt disse og bruke passasjen for eksempel for rullestol/barnevogn etc.

Svalgangen under Grieghallens sørfasade er vurdert å ha **middels** verdi for byrom og byromsbruk.

3.1.6 Delområde 6 – Svalgang under Grieghallens nordfasade

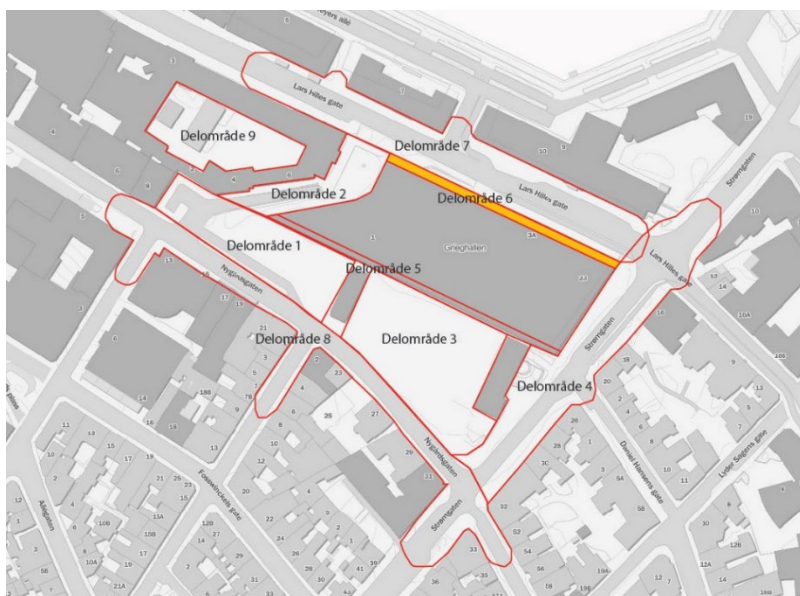
Beskrivelse

Langs Grieghallens nordside finnes en svalgang med tilsvarende utforming som langs sydfasaden. Forskjellen er at det er trapper i østre ende, noe som gjør denne svalgangen mindre funksjonell med tanke på universell tilgjengelighet. Svalgangen er tydelig opphøyet i forhold til Lars Hilles gate. Gulvet har dekke av granitt som Edvard Griegs plass. Glassveggene til bygget gjør at svalgangen oppleves som en del av Grieghallen. Gulvet i svalgangen flukter også med gulvet inne. Selv om takhøyden ikke er stor, gjør transparensen at området virker åpent og trygt å bevege seg gjennom. Svalgangen avsluttes mot nord i et rødmalt rekkverk/gelender som går over i et tett plantefelt som tar opp spranget ned mot gaten. Rhododendron og trær som er plantet her gjør at svalgangen også får en grønn vegg ut mot den relativt tett trafikkerte Lars Hilles gate. Mot vest avsluttes svalgangen med en rampe ned mot Nina Griegs gate og vannarrangementet her.

Byromsbruk

Arealet er hyppig brukt som passasje mellom Strømgaten og Nina Griegs gate/Lars Hilles gate. Svalgangen fungerer som et fortau på Grieghallen-siden av Lars Hilles gate der det er litt mer avstand til trafikken enn langs fortauet på baksiden av KODE-bygningen på motsatt side. Området oppleves mer skjermet og mindre støyutsatt enn fortausarealene.

På grunn av trappene er det færre syklistene og trillende som bruker arealet. Det er ikke registrert at området brukes til opphold.

Verdibegrunnelse

Delområdet er karakteristisk og kjent som en viktig og funksjonell passasje langs med og forbi Grieghallen. Delområdet brukes av mange, både forbipasserende og besøkende og i noen grad ansatte. Passasjen er et av få områder i sentrum der en kan passere under tak og likevel oppleve å være ute og i et oversiktig miljø. Svalgangen er ikke universelt utformet og har dermed noe mindre verdi som passasje for personer med funksjonsnedsettelse.

Svalgangen under Grieghallens nordfasade er vurdert å ha **middels** verdi for byrom og byromsbruk.

3.1.7 Delområde 7 – Lars Hilles Gate

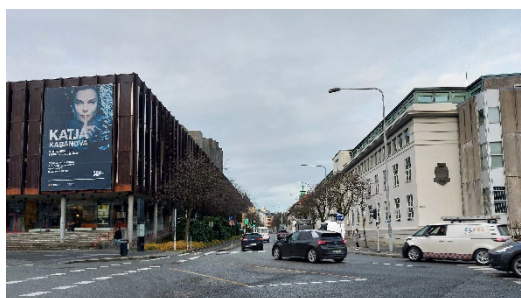
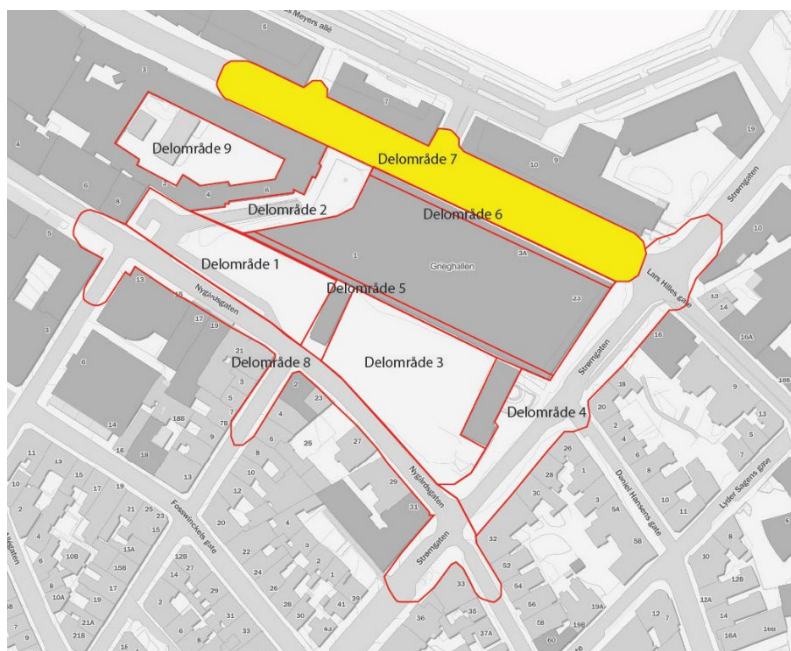
Beskrivelse

Tofelts asfaltert byggate med ensidig fortau langs gatens nordside. Gaten har et rett forløp med kulturaksens monumentale bygg på nordsiden og Grieghallens kjente fasade på sørsiden. I senere tid er det etablert sykkelveg langs deler av sørsiden. Gaten har også nedkjørsel til Grieg-garasjen. Det er etablert tosidig allé med Svenskeal langs hele gaten mot krysset til Christies gate. Bil og buss-trafikken er dominerende og gaten oppleves noe mørk og tett på grunn av trafikken, i kombinasjon med de høye veggene som bygningene rundt danner. Rekkene med trær gjør gaten strammere og med et tydelig bymessig preg, men hjelper også til å friske opp gaten og opplevelsen ved å gå eller sykle gjennom gaten. Ved Lysverket er det tilrettelagt for taxiholdeplass og for at turistbuser kan slippe av grupper. Denne er hyppig brukt både som drop-off-soner og ventesone. Det står ofte

busser og andre biler parkert her. Dette kan forsterke opplevelsen av at gaten er tilrettelagt for motoriserte kjøretøy og i mindre grad for myke trafikanter. Gaten og fortauet er belagt med asfalt og har slik tydelig kvalitetsforskjell fra Grieghallens nære omgivelser.

Byromsbruk

Biler og busser har mest plass, syklistene har i senere tid fått tilrettelagt for en tryggere sykkelpassasje og kryssing av vegen inn mot Lille Lungegårdsvann og Byparken. Fortauet på nordsiden er brukt både som av-/påstigning og passasje mellom kulturaksens bygg og Strømgaten. Fasadene langs nordsiden av gaten er ikke aktive og gjør at gaten i stor grad blir en transportetappe som ikke inviterer til opphold. Kulturaksens bygg danner enkelte tverrgater med høyere kvalitet i materialbruk. Det er lite tilrettelagt for opphold eller sittemuligheter også her, men arealene mellom Rasmus Meyers samlinger og Kode er i større grad enn gaten for øvrig et område der folk venter på hverandre, «henger» og prater.

Verdibegrunnelse

Delområdet fremstår som en vanlig forekommende gate/veg i bylandskap. Motoriserte kjøretøy dominerer bybildet. Gaten fremstår relativt monoton, uten stor variasjon i inntrykk. Delområdet har en viktig funksjon som transportåre og del av byveven. Delområdet krysses hyppig på veg mellom sentrum og Nygård/Grieghallens nærområder.

Lars Hilles gate er vurdert å ha **noe** verdi for byrom og byromsbruk.

3.1.8 Delområde 8 – Nygårdsgaten med tverrgater

Beskrivelse

Nygårdsgaten løper langs hele Edvard Griegs plass i øst-vestgående retning. Gaten har to felt med et relativt smalt fortau på sørsiden. Edvard Griegs plass fungerer som fortau på motsatt side. Delområdet har vegger langs sørsiden. Her er variasjonen stor i uttrykk, alt fra klassiske bygårder og lave trehus til nyere leilighetsbygg på 6-7 etasjer. Delområdet domineres av den asfalterte vegen. I vest breddes delområdet ut ved krysset Herman Foss'

gate x Nygård skole der fortausarealet på vestsiden er betydelig bredere og inviterer til opphold i større grad. Fasadene i gaten er for en stor del aktive med butikker og spisesteder. Det er ikke tilrettelagt for opphold langs fasadene på grunn av smalt fortau og kort avstand til vegbanen.

Byromsbruk

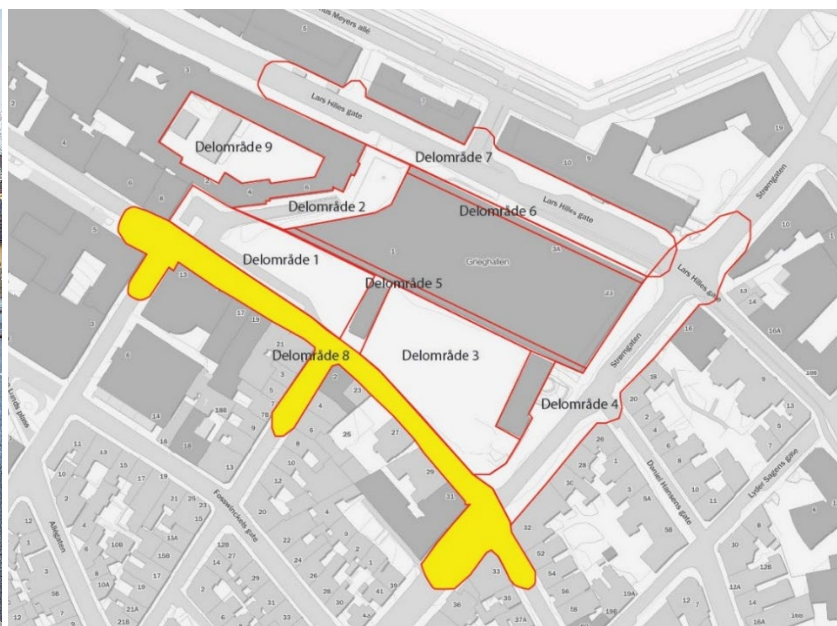
Området preges av selve Nygårdsgaten og trafikken her. Fortauet langs gaten er smalt og det er ikke tilrettelagt for opphold eller hvile langs strekket. Området blir mest brukt som transportåre både for gående, syklende og kjørende. Matbutikken er et målpunkt for ulike aldersgrupper og skaper et mer aktivt punkt langs gaten. Nygårdsgatens trafikk skaper noe støy som gjør delområdet litt mindre attraktivt for opphold. Tverrgatene er mindre støyutsatt, men har lavere bruksfrekvens for gjennomgangstrafikk når det gjelder gående og syklende.

Verdibegrunnelse

Området preges av infrastruktur og fremstår hverdagslig med lite variasjon. Delområdet utgjør en viktig kobling og transportåre gjennom sentrum av Bergen. Utformingen fremstår med vekt på funksjon fremfor helhetlig og god tilpasning til omgivelsene.

Nygårdsgaten med tverrgater er vurdert å ha **noe** verdi for byrom og byromsbruk.

Verdi

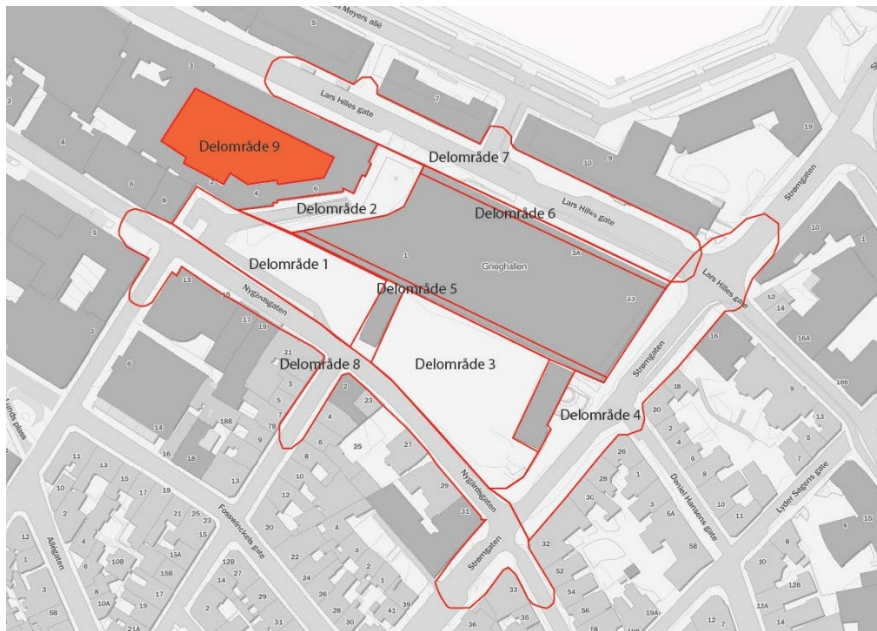
Delområde 9 – Nygård skole - indre gårdsrom

Beskrivelse

Nygård skole utgjør nordveggen i delområde 2. Her får en også innblikk i gårdsrommet/skoleplassen som dannes av bygningsmassen på Nygård skole. Rommet skimtes gjennom bueåpningene ut mot Nygårdsgaten i vest. Rommet fremstår svært skjermet både fra innsyn og støy fra områdene rundt. Det indre gårdsrommet er stort med grønne innslag av eldre trær. Det er også et tilhørende paviljongbygg inne i gårdsrommet. Skolebyggets vegger omslutter rommet og gjør det intimt, samtidig som det oppleves svært romslig.

Byromsbruk

I dag preges bruken av at Griegakademiet har tilhold i skolen. Plassen brukes til parkering av biler knyttet til Griegakademiets aktiviteter. Plassen brukes av ansatte og elever som kobling og snarveg mellom deler av bygningsmassen. Området er ikke tilrettelagt for et offentlig publikum, heller ikke barn, og det er ikke naturlig å gå inn gjennom bueåpningene som forbipasserende pr i dag.

Verdibegrunnelse

Anlegget med det indre gårdsrommet fremstår svært helhetlig med stor betydning for opplevelsen av Nygård skole. Det indre gårdsrommet fremstår særpreget og med få permanente visuelle forstyrrelser. Delområdet er karakteristisk og er viktig i nasjonal sammenheng. Det gir et godt totalinntrykk. Arealet er godt egnet for aktiviteter som krever rolige omgivelser og skjerming. Det er romslig og har god funksjonalitet og er også brukt i undervisningssammenheng.

Nygård skoles indre gårdsrom er vurdert å ha **stor** verdi for byrom og byromsbruk.

3.1.9 Samlet verdikart - Byrom og Byromsbruk

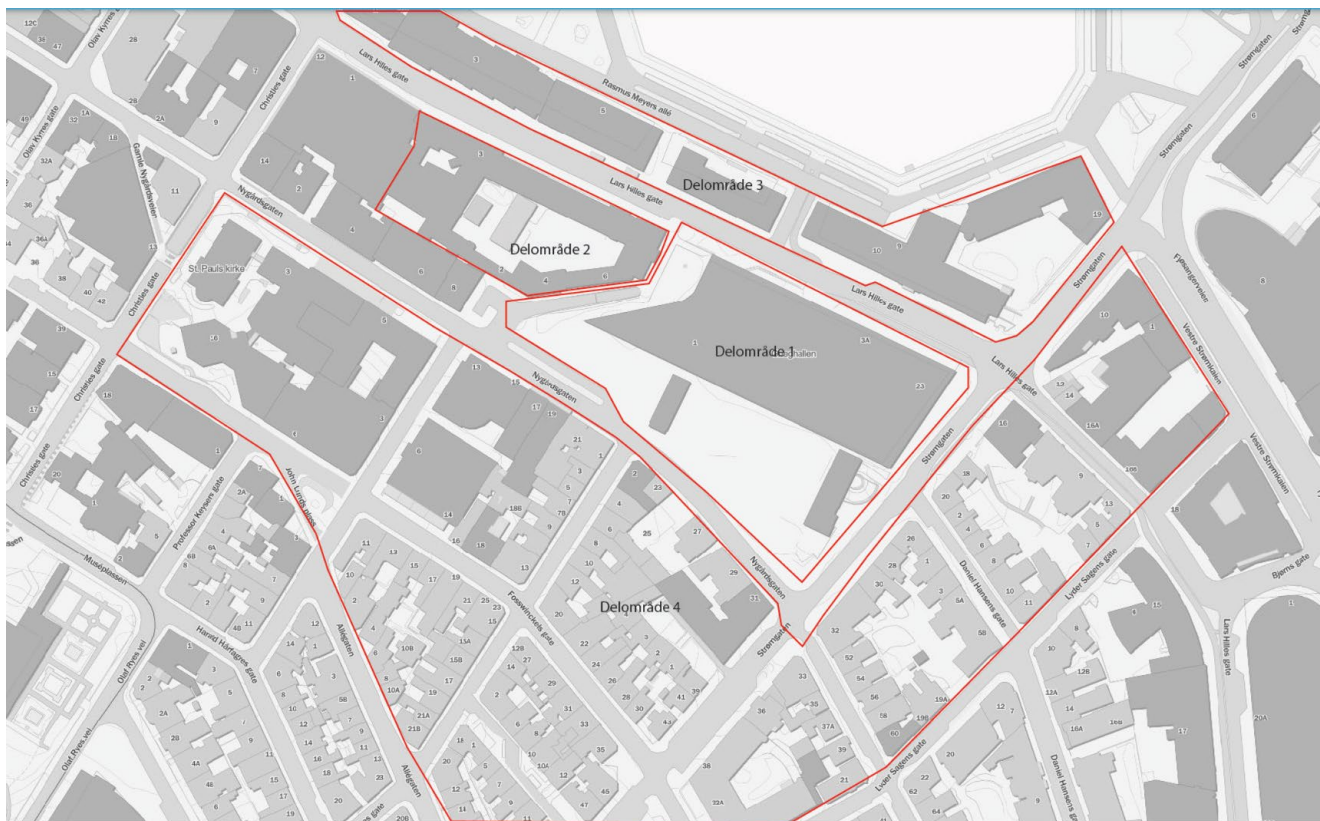
Uten betydning for KU	Noe verdi	Middels verdi	Stor Verdi	Svært stor verdi
-----------------------	-----------	---------------	------------	------------------

Figur 3-2 Verdisatte delområder for tema byrom og byromsbruk

4 KULTURMILJØ – VERDISETTING

4.1 Verdivurderinger av delområder

Innen undersøkelsesområdet er det identifisert og avgrenset fire kulturmiljøer med ett eller flere kulturminner som innbyrdes har en kulturhistorisk sammenheng. Delområdene er vist på kartet under.

Figur 4-1 Delområder som er vurdert innen influensområdet til Griegkvartalet

4.1.1 Delområde 1 – Grieghallen med Edvard Griegs plass og Nina Griegs gate

Kulturmiljø i by; arkitekturhistorisk bygningsanlegg

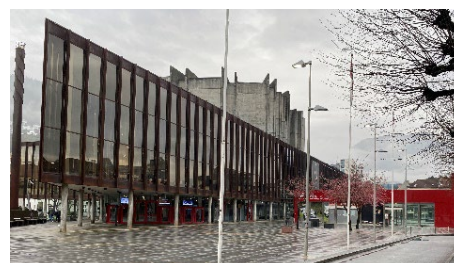
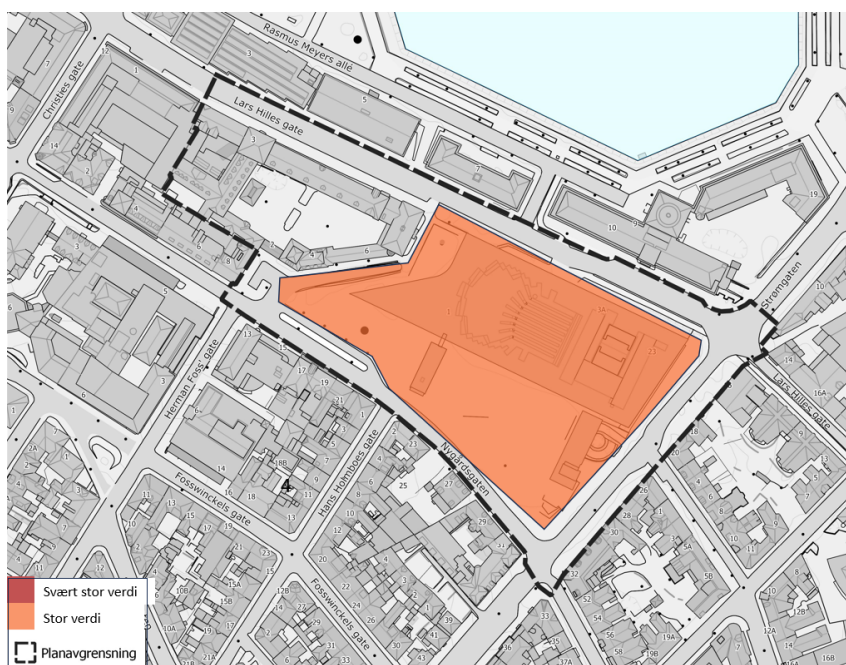
Beskrivelse

Grieghallen er et arkitektonisk objekt med kulturhistorisk verdi som nyere tids kulturminne. Bygget ble tegnet av arkitekt Knud Munk og sto ferdig i 1978 og er omtalt som et høydepunkt i datidens nordiske monumentalarkitektur. Senere på 1990- og tidlig 2000-tallet ble det gjennomført større ombygginger av de kommersielle arealene og et underjordisk parkeringsanlegg i tre etasjer ble lagt under Edvard Griegs plass. I dag fungerer plassens vestre del som adkomstplass og mingleareal foran Grieghallens publikumsinngang, mens den østre delen i hovedsak fungerer som logistikkområde for varer og adkomst til Peer Gynt salen. Grieghallen er lagt inn som verneverdig nyere arkitektur i kommunedelplan Sentrum. Det foreligger ikke et formelt vernevedtak på kulturminnet, men Grieghallen inngår i Bergen Byparken, et kulturmiljø av nasjonal interesse (Askeladden IDK82). Grieghallen inngår også i hensynssone H570_7 Historisk sentrum og grenser til hensynssone H570_2 Kulturaksen og H570_2 Nygårdshøyden. Anleggets historie og bakgrunn er ytterligere beskrevet i kap. 2.2.3.

Verdibegrunnelse

Bygget, sammen med plassen og gaten, utgjør et av de viktigste landemerkene i Bergen sentrum, særlig sett fra nord (nordsiden av Smålungeren) og fra nordvest (fra Byparken). Det har kunnskapsverdi som et monument over arkitekt Knud Munks arkitektoniske uttrykk. Det monumentale uttrykket preget av betong og glass er dessuten tidstypisk for 1960-1970-tallet. Bygget framstår med stor autentisitet og lesbarhet, noe som gir stor opplevelsesverdi. Bygget var aldri ment å oppleves som et separat element og Edvard Griegs plass er derfor en viktig del av anlegget. Plassen framstår i dag ikke etter Munks ønske, verken slik det kom fram i vinnerforslaget eller under prosjektering og bygging. Totalt sett er likevel anlegget svært lesbart i en sammenheng og helhet. Samlet vurderes kulturmiljøet i svært stor grad å ha en verdifull arkitektur, men den «uferdige» plassen trekker verdien noe ned.

Griegshallen er vurdert å ha **stor** kulturhistorisk verdi.

Figur 4-2 Avgrensning og verdi delområde 1 – Griegshallen med Edvard Griegs plass og Nina Griegs gate

4.1.2 Delområde 2 – Nygård skole

Kulturmiljø i by; arkitekturhistorisk bygningsanlegg

Beskrivelse

Nygård skole består av et monumentalt skoleanlegg med bygninger og uteområde som stilmessig kan karakteriseres som nordisk nybarokk, tegnet ca. 1916 av byarkitekt Kaspar Frederik Hassel, som stod bak flere skoler i Bergen mellom 1912 og 1939. Det er bygget med fløyer rundt to skoleplasser, der hver fløy hadde sin funksjon. Skolen har kostbare detaljer og forseggjorte detaljer, blant annet er veggene i oppgangene dekorert med bergensmotiver, utført av Nils Krantz i 1929 i «al secco» (maleri på tørr mur). En fontene av Sofus Madsen i skolegården, skal ha markert grensen mellom gutte- og jentesiden i skolegården. Anlegget har en monumental inngangsportal fra Nygårdsgaten, men også flere andre innganger. Dette er trekk som er typisk for perioden da

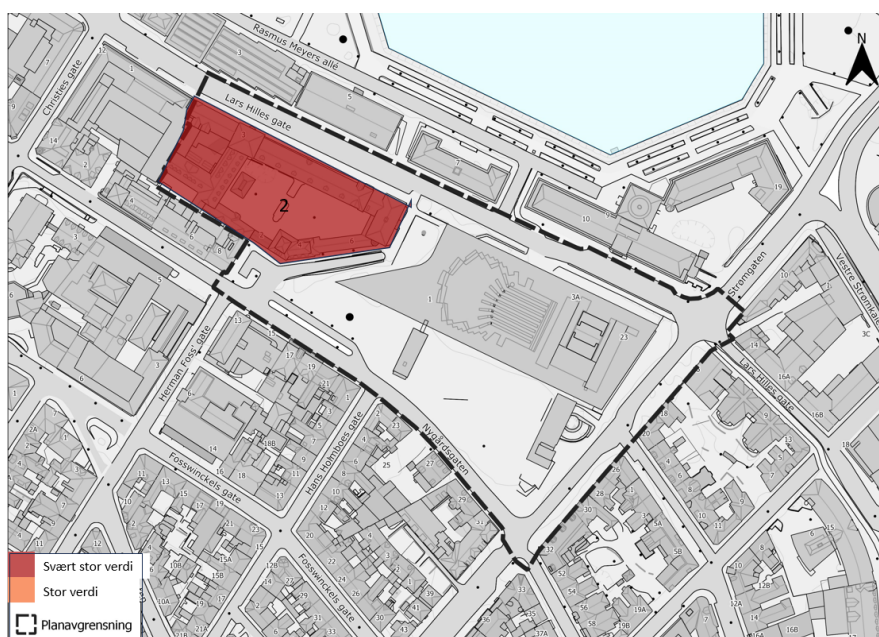
anlegget ble bygget – skolene skulle representere statens ambisjoner om en samfunnsbyggende skole av god kvalitet både mht. fysiske omgivelser og pedagogiske prinsipper. Bygget åpnet for undervisning i 1921. Siden den gang har skolen vært kontinuerlig brukt til undervisning; først som folkeskole, deretter som ungdomsskole, som innføringscenter for fremmedspråklige, før det ble utleid til Griegakademiet, som også i dag har tilhold her. Fra 1929 lå skoletannlegen i sentrum, i Nygård skole. «Med 14 tannlegebåser med tidens ypperste utstyr, var «Pinaren» på Nygård skole landets i særklasse flotteste anlegg da det ble åpnet.» Tannlegeanlegget ble da også vist ved den norske paviljongen under verdensutstillingen i Brussel i 1930 (Byantikvaren 2013: 21). Anlegget er vedtaksfredet som et eksempel på mellomkrigstidens skolearkitektur (Askeladden ID87153). Fredningen omfatter skolegården, bygningens eksteriør og utvalgte interiør med fast inventar (to trapperom og korridoren mellom disse i alle etasjer). Skoleanlegget inngår i hensynssone H570_2 Nygårdshøyden.

Verdibegrunnelse

Skoleanlegget er et eksempel på norsk arkitektur fra mellomkrigstiden og dermed representativ for en tidstypisk arkitektur. Anlegget er fortsatt lesbart i forhold til funksjon (skoleanlegg) og tidsepoke (monumental arkitektonisk form). Anleggets funksjon gjør det i tillegg svært representativt for sosialhistorie. Det er et svært godt og velbevart eksempel på hvordan staten la midler og prestisje ned i å lage praktbygg som skulle komme allmennheten til gode. Disse forholdene bidrar til at det er store opplevels- og kunnskapsverdier i anlegget. Nygård skole er fortsatt i bruk (og planlegges fortsatt brukt) som skole, noe som også gir stor bruksverdi.

Nygård skole er vurdert å ha **svært stor** kulturhistorisk verdi.

Verdi

Figur 4-3 Avgrensning og verdi delområde 2 - Nygård skole

4.1.3 Delområde 3 – Kulturaksen langs Lars Hilles gate

Kulturmiljø i by; arkitekturhistorisk bygningsmiljø

Beskrivelse

Kulturaksen betegner bygninger, parker og lange siktlinjer mellom Bergen Offentlige Bibliotek/Jernbanestasjonen og teateret Den Nationale Scene. Her er en rekke viktige offentlige bygninger der

4.1.4 Delområde 4 – Bygårdsbebyggelsen på nedre Nygård Kulturmiljø i by; arkitekturhistorisk bygningsmiljø

Beskrivelse

Med byplanen for Engen-Nygård fra 1855 ble det tilrettelagt for en kvartalsstruktur som i økende tempo ble utviklet fram mot århundreskiftet. Bygårdsbebyggelsen på nedre Nygård ligger rett sør for den sentrale bykjernen i Bergen, i skråningen opp mot høyderyggen Nygårdshøyden-Sydneshaugen. Bydelen med leiegårder framheves i kulturminneplanen for Bergen som velbevart og som et godt eksempel på byplan- og arkitekturidealer på slutten av 1800-tallet – rutenettplanlegging og bygninger med historisme-stilelementer. Bygningene har overveiende murfasader. Sosial lagdeling er tydelig lesbar, fra enkle leiegårder i arbeiderkvartalene på Nygårdstangen til forseggjorte leiegårder med hage på selve høyden. Området inngår i hensynssone H570_2 Nygårdshøyden. I sammenheng med konsekvensutredning for detaljreguleringsplan Griegkvartalet, er delområdet avgrenset til å omfatte bygårdskvartalene langs Nygårdsgaten og Strømgaten, samt kvartalene opp mot Nygårdshøyden, så langt sørover som tiltaket kan være synlig fra. Fasadene langs gatene er preget av større og mindre bygårder, men også med innslag av småhus omgitt av mindre hager og 2-3 etasjers hus med forhager. Her er også noen nybygg, som OBOS-huset i Nygårdsgaten. Byggene i Nygårdsgaten har ellers forretningslokaler i første etasje.

Verdibegrunnelse

Nedre Nygård har stor opplevelsesverdi knyttet til den varierte bebyggelsesstrukturen langs de regulerte gatene som en kilde til byggeskikk og arkitektur innenfor et avgrenset tidsrom. Delområdet har også kunnskapsverdi knyttet til en kulturhistorisk sammenheng som forteller om utviklingen av Bergen by. Kulturmiljøet har i stor grad en intern kulturhistorisk sammenheng som er lesbar og en klar byform av historisk betydning. De nye byggene trekker verdien noe ned.

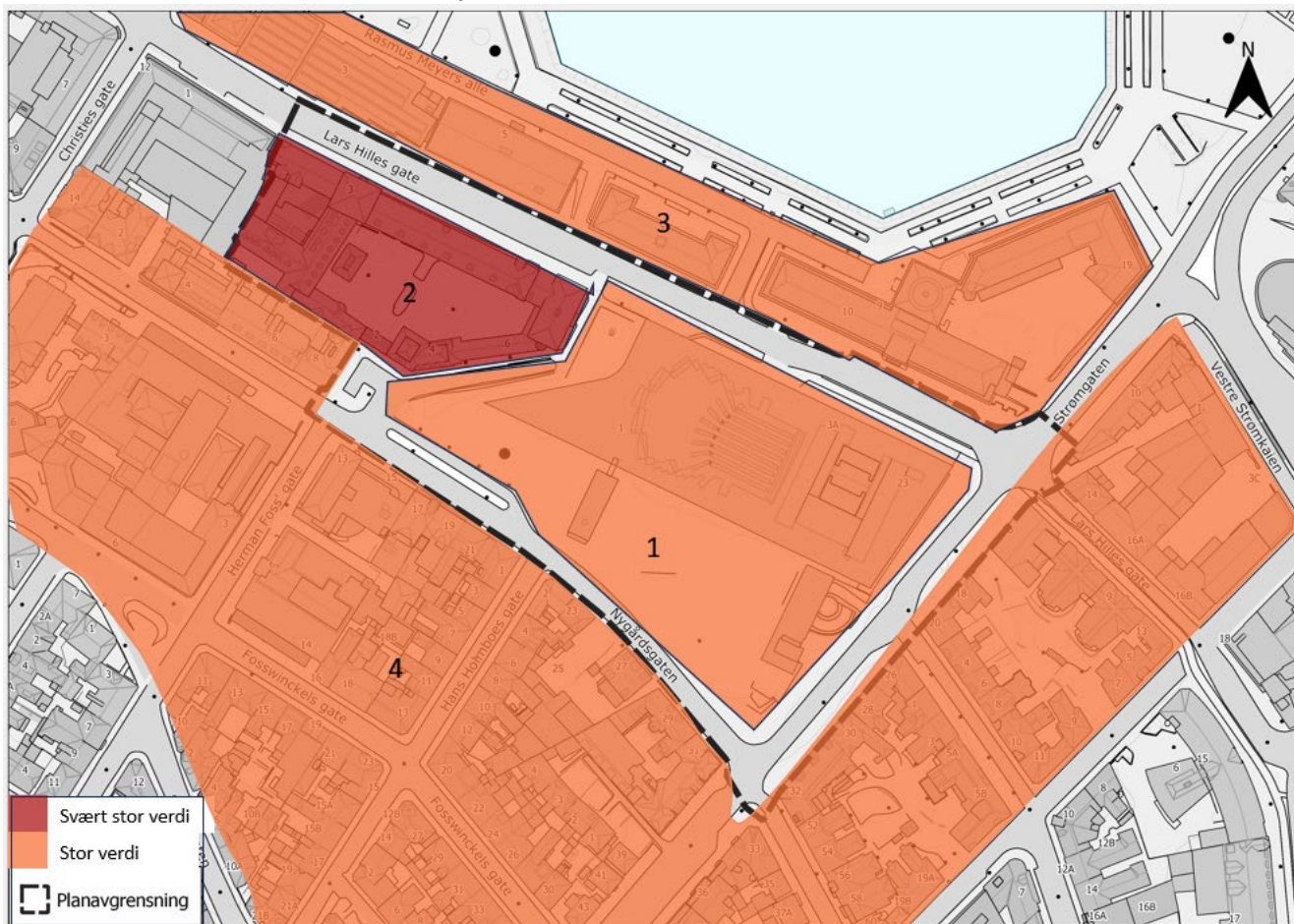
Bygårdsbebyggelsen på nedre Nygård er vurdert å ha **stor** kulturhistorisk verdi.

Verdi

Figur 4-5 Avgrensning og verdi delområde 4 - Bygårdsbebyggelsen på nedre Nygård

4.1.5 Samlet verdikart - Kulturmiljø

Figur 4-6 Verdisatte delområder for tema kulturmiljø

5 ALTERNATIVENE

Planprogrammet setter krav om at det skal utredes tre alternativer:

«Disse skal vurderes opp mot 0-alternativet (dagens situasjon). For å kunne konsekvensutrede alternativene legges det vekt på å vise de prinsipielle forskjellene mellom alternativene.

De tre alternativene som innebærer utvikling, skal vurderes på volum-nivå. I konsekvensutredningen skal virkningene som alternativene kan gi for de utredningspliktige temaene, utredes».

I samråd med Plan- og bygningsetaten er det bestemt at også et 4. alternativ skal konsekvensutredes, for å kunne sammenligne et prinsipp som speiler/viser planforslaget.

De fire alternativene representerer da disse fire prinsipielle løsningene for et nytt musikkteater, hvorav alternativ 1 og 4 også inkluderer utstillings- og støttearealer:

Tabell 5-1 Oversikt over utredete alternativer i konsekvensutredningen

Alternativene	Prinsipiell forskjell
Alternativ 1	Nytt musikkteater med utstillings- og støtteareal etableres ved å utvide eksisterende byggegrop og med et nytt bygg over bakken. Byggeriet over bakken vil romme deler av salen, scenetårn og publikums-/logistikkfunksjoner. Utstillings- og støttearealer etableres i sin helhet under Edvard Griegs plass i ny byggegrop. Inngang via et nedsenket amfi på Edvard Griegs plass. Vareheis/rømningstrapp til utstillings- og støttearealer etableres foran Nygård skole.
Alternativ 2	Nytt musikkteater etableres ved å utvide eksisterende byggegrop og med et nytt bygg over bakken. Byggeriet over bakken vil romme deler av salen, scenetårn og publikums-/logistikkfunksjoner. Inngang via et nedsenket amfi på Edvard Griegs plass.
Alternativ 3	Nytt musikkteater etableres ved å utvide eksisterende byggegrop vesentlig, slik at mesteparten av det nye bygget blir liggende under bakken. Kun scenetårn og rømningstrapp vil rage over bakken. Inngang via Grieghallen.
Alternativ 4	Nytt musikkteater med utstillings- og støtteareal etableres ved å utvide eksisterende byggegrop og med et nytt bygg over bakken. Byggeriet over bakken vil romme deler av salen, scenetårn og publikums-/logistikkfunksjoner. Utstillings- og støttearealer etableres i sin helhet under Edvard Griegs plass i ny byggegrop. Inngang via en separat inngang på Edvard Griegs plass. Vareheis/rømningstrapp utstillings- og støttearealer etableres foran Nygård skole.

For å svare ut kravene i planprogrammet er det utarbeidet diagrammer som viser fotavtrykk og snitt av de fire alternativene samt dagens situasjon.

Det er i tillegg utarbeidet visualiseringer som illustrerer alternativenes volum for å kunne svare ut utredningsprogrammets krav om vurdering av nær- og fjernvirkninger for temaene byrom- og byromsbruk samt kulturmiljø.

Etter innspill fra Bergen kommune viser alle illustrasjoner et volum-prinsipp uten arkitektoniske elementer. De tegnede volumene viser mulighetsrommet som prinsippet gir: innenfor dette fotavtrykket, innenfor denne høyden og dybden kan et nytt musikkteater etableres. Volumet sier altså ikke noe om musikkteaterets arkitektoniske form og uttrykk.

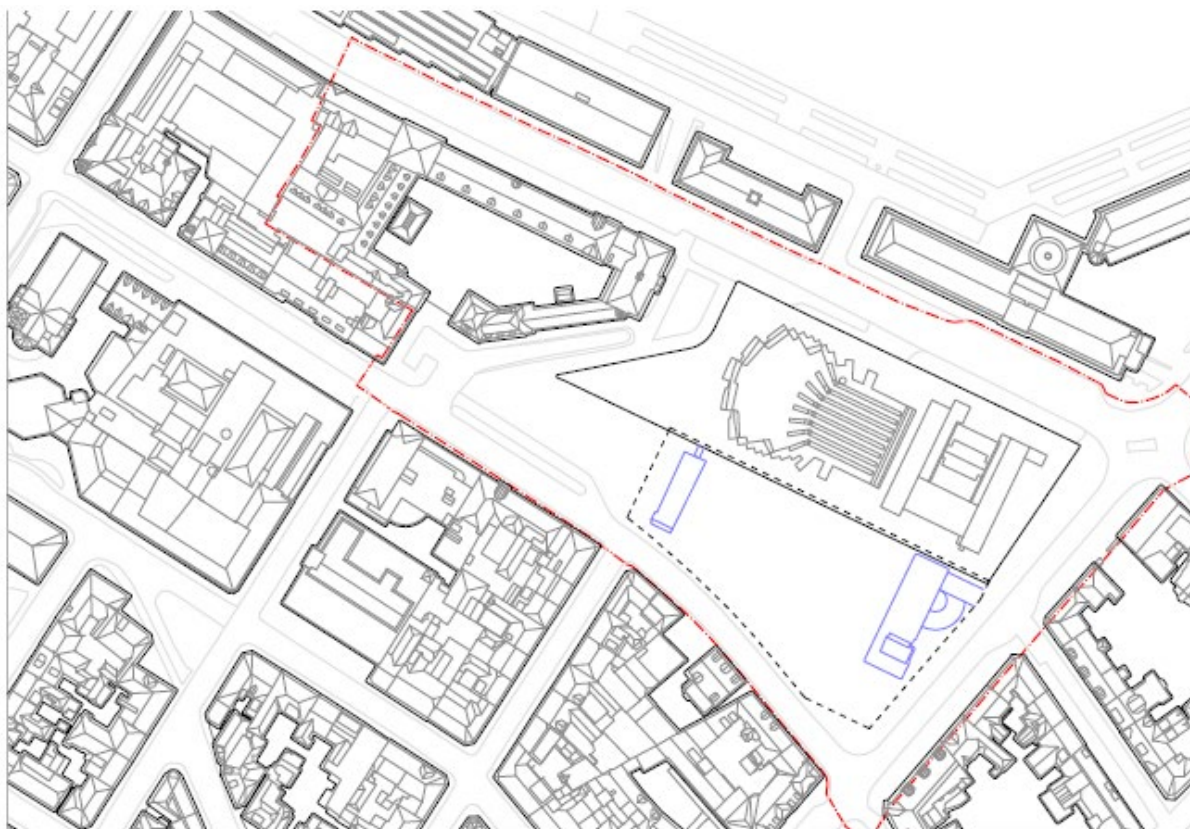
5.1.1 0-alternativet (dagens situasjon)

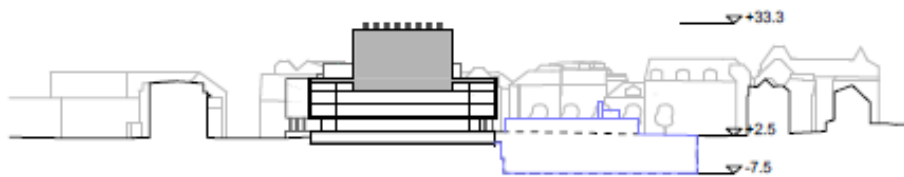
0-alternativet skal beskrive den sannsynlige utviklingen av området dersom planen eller tiltaket ikke blir gjennomført og utgjør sammenligningsgrunnlaget for alternativene, i henhold til forskriften til konsekvensutredning § 20 – «beskrivelse av miljøtilstanden»; et nullalternativ skal beskrives med en redegjørelse for miljøtilstand og hvordan miljøet antas å utvikle seg dersom planen ikke gjennomføres.

Utredningsområdet er et område med en urban kontekst, som generelt må anees som «ferdig» utbygd. Dette avspeiles i KPA2018, i kommuneplanens samfunnsdel, i kommunedelplan sentrum og i gjeldende reguleringsplan for området. I den grad det er rom for utvikling, skal foreslåtte tiltak være i tråd med Bergen kommunes strategier for gå-byen, kommunedelplan for blågrønn infrastruktur i Bergen, sykkelstrategi, kulturmiljøplan og arkitektur + og byformingstrategi, fredningsforskrifter mm. Prinsippene i dagens situasjon som skal sammenlignes med alternativene 1-4 vises i skissene under.

Tabell 5-2 Oversikt over BTA og arealformål i alternativ 0

Dagens situasjon	BTA	Arealformål
Under bakken	Ca. 8.750 m ²	Parkeringsanlegg over 2 etasjer og en mesaninetasje. Anlegget brukes også som utstillings- og støtteareal.
Åpent areal under bakken	Ca. 130 m ²	Nedkjøringsrampe fra Lars Hills Gate og utkjøringsrampe mot Strømgaten. Nedkjøringsrampe i Nina Griegs gate.
Over bakken	Ca. 750 m ²	Adkomstbygg med rømningstrapp og publikumsheis sentralt på plassen. Vareheis, logistikkområde og rømningstrapp adkomstbygg mot Strømgaten.
Areal totalt	Ca. 8.750 m ²	Parkeringsanlegg over 2 etasjer og en mesaninetasje. Anlegget brukes også som utstillings- og støtteareal.

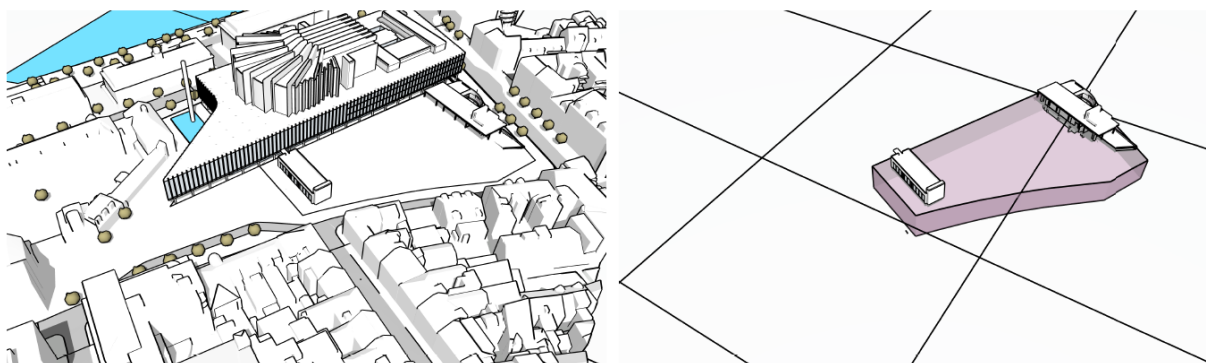

Tverrsnitt

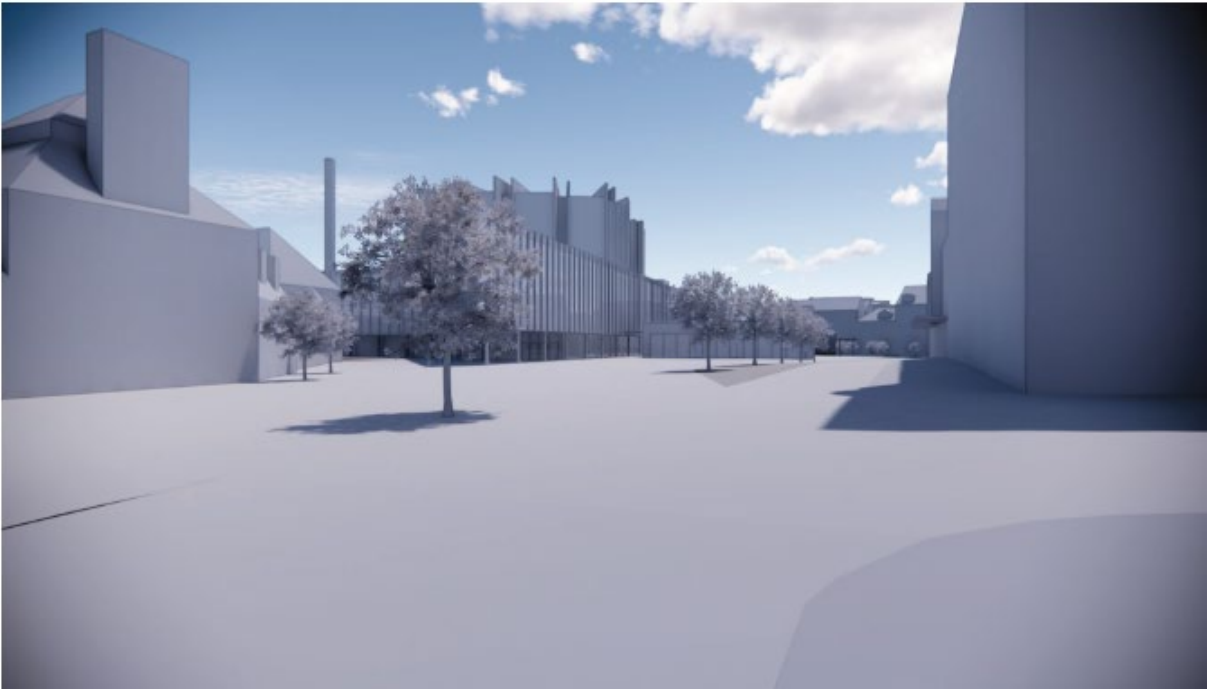

Lengdesnitt

Figur 5-1 Situasjonsplan og snitt dagens situasjon.

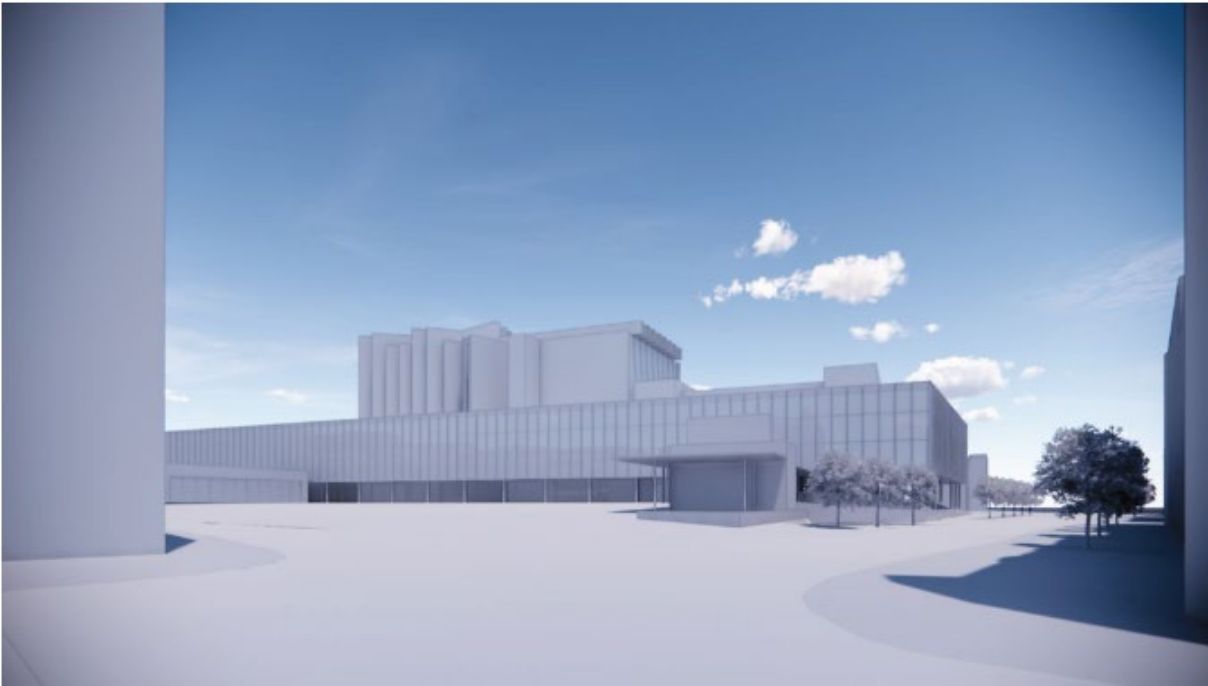
Figur 5-2 Dagens situasjon. Øverst: To mindre bygg på Edvard Griegs plass som gir adkomst til parkeringskjelleren, utgjør dagens fotavtrykk. Strek rundt byggene viser eksisterende byggegrop. Nederst: Perspektivet viser dagens situasjon over og under bakken.

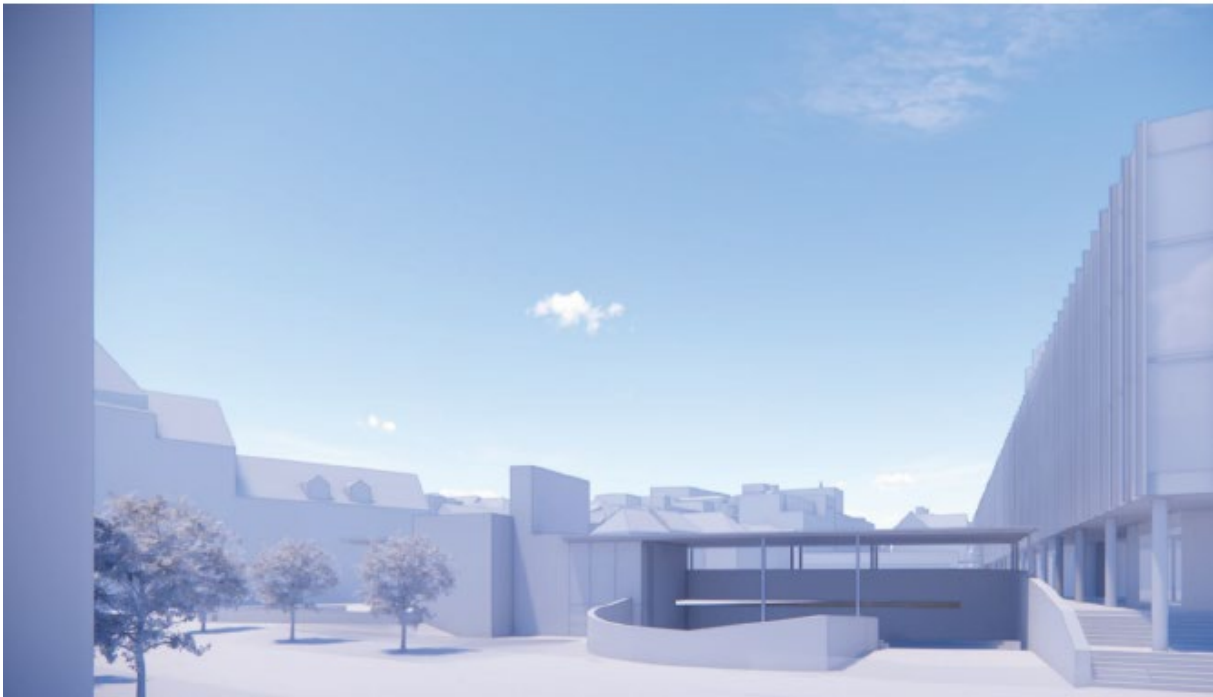
Figur 5-3 Perspektiv fra Nygårdsgaten/Nina Griegs gate sett mot øst.

Figur 5-4 Perspektiv fra Hans Holmboes gate sett mot nord.

Figur 5-5 Perspektiv fra Strømgaten/Nygårdsgaten sett mot vest.

Figur 5-6 Perspektiv fra Strømgaten sett mot vest.

Figur 5-7 Bergen sentrum sett fra Fjellsiden

5.1.2 Alternativ 1

I planprogrammet er alternativ 1 beskrevet som følger:

«Alternativ 1 er å utvikle arenaklyngen Griegkvartalet med følgende funksjonsprinsipp:

- Det etableres et nytt musikkteater egnet for ulike typer framvisninger og som samtidig ivaretar strenge krav til akustisk kvalitet. Nødvendige hovedfunksjoner er sal, scene, sidescener, bakscene, underscene, orkestergrav, scenetårn og sceneloft. Bygget er delvis nedbygd og har sammenknytningspunkter til Grieghallen.
- I tillegg legges det opp til et nytt underjordisk utstillings- og støtteareal under den vestlige delen av Edvard Griegs plass som vil erstatte dagens utstillingsareal.
- Edvard Griegs plass (oppå bakken) vil videreutvikles som byrom. Herunder vurderes muligheten for å innlemme deler av Nygård skole (fløyen langs Nina Griegs gate samt gårdsplassen) for å få et helhetlig og inkluderende byrom.
- Eksisterende parkeringsanlegg (Grieg-park) fjernes.

Dette alternativet viser et nytt musikkteater som tilfredsstillende internasjonale krav til en kulturarena av mellomstort format for musikkteater, opera, ballett, dans og konserter mm. Løsningen oppfyller forslagstillers intensjoner for en ny kulturarena og er gjennomførbart ift. prosjektets økonomi.»

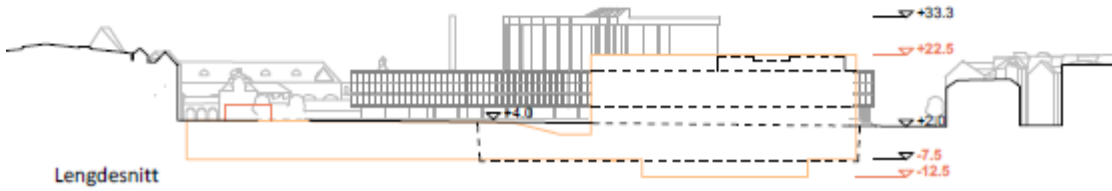
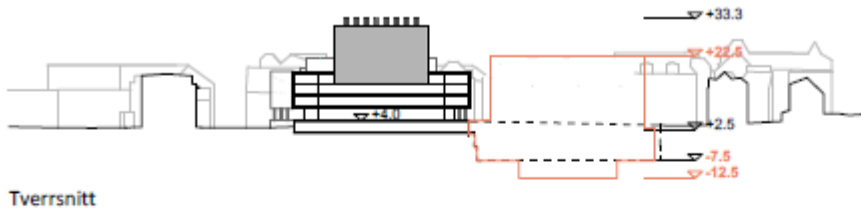
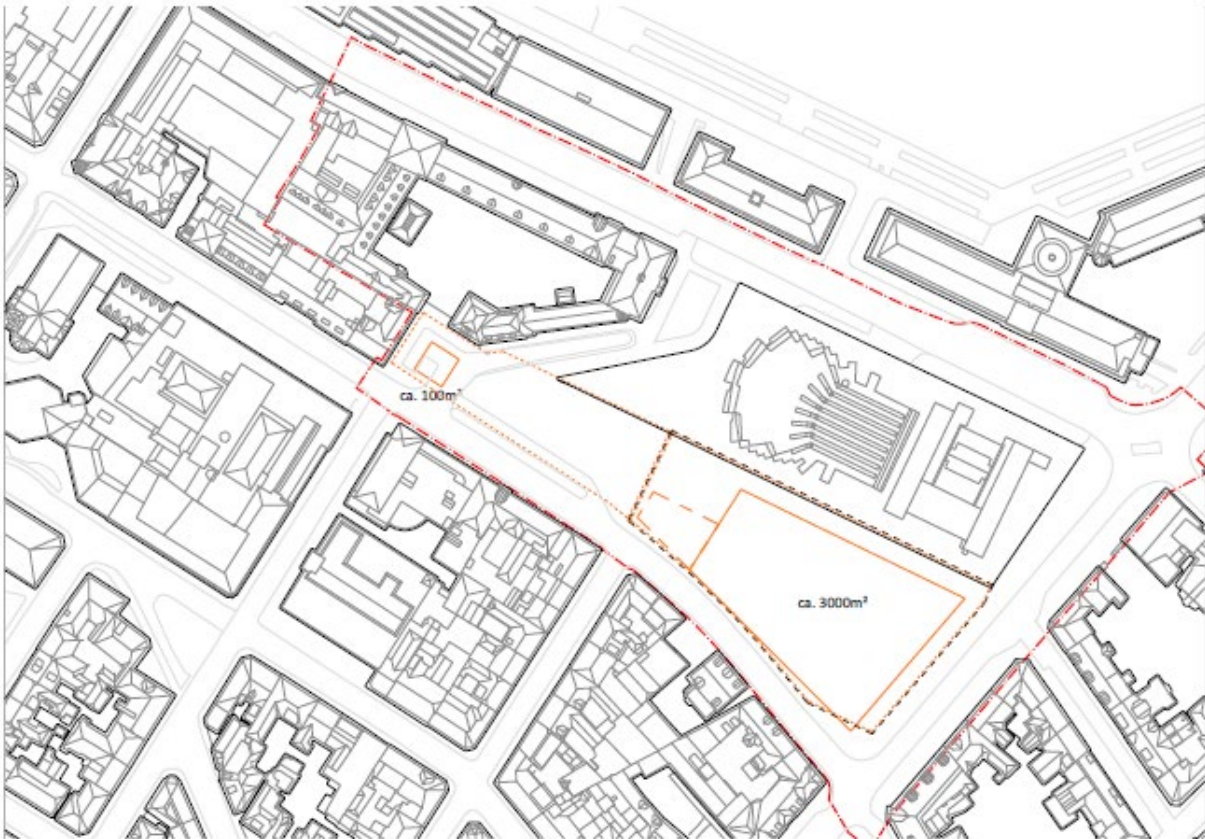
Alternativet har et separat inngangsparti i vestenden av det nye musikkteateret med adkomst fra et nedsenket areal. Det nedsenkede arealet er utformet som et amfi.

Varelevering til scenene skjer på Edvard Griegs plass på et areal mellom Grieghallen og musikkteateret.

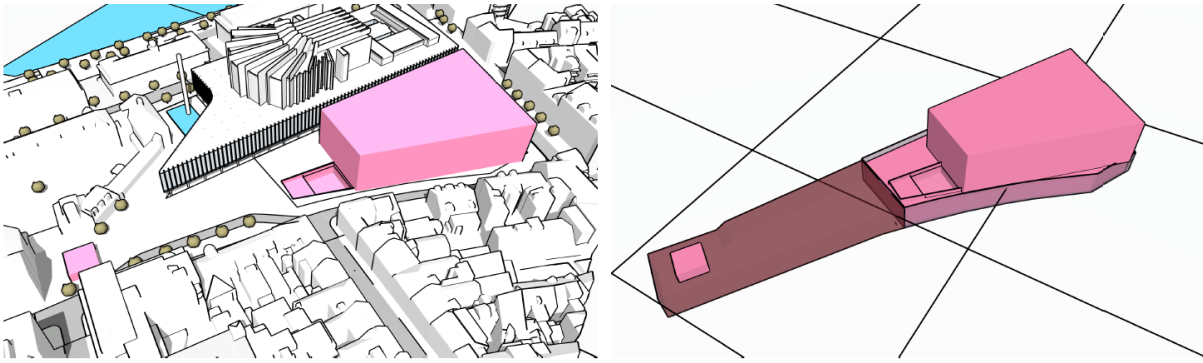
Varelevering til utstillings- og støttearealene er lagt til et eget bygg for vareheis og rømningstrapp i Nina Griegs gate, mellom Nygårdsgaten og porten inn til Nygård skole.

Parkeringsanlegget GriegGarasjen erstattes av det nye musikkteateret. Inn- og utkjøringsrampene i Lars Hilles gate og i Strømgaten samt nedkjøringsrampe til Grieghallens kjeller fra Nina Griegs gate fjernes.

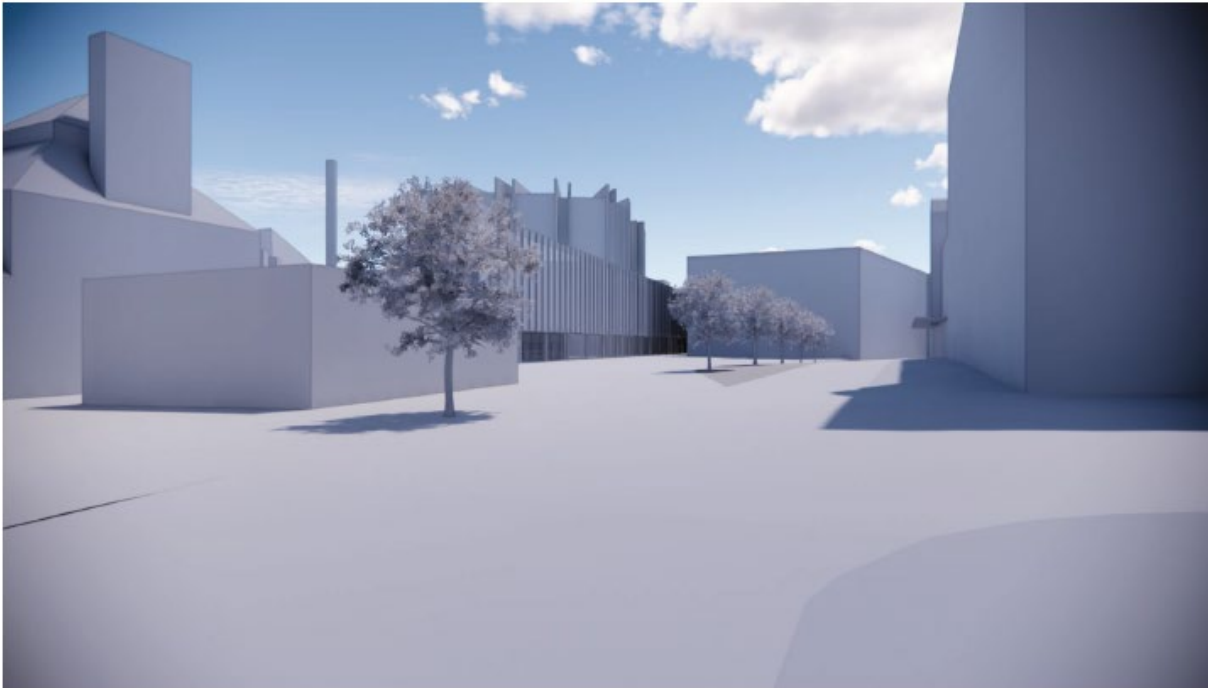
Alternativ 1	BTA	Arealformål
Under bakken	Ca. 15.000m ²	Musikkteater over 4 underetasjer med hovedentré til musikkteater og utstillings- og støttefunksjonsarealer, lobby, saler og bakarealer, sammenknytning til Grieghallen samt tekniske funksjoner. Under den vestlige del av plassen etableres utstillings- og støttefunksjonsareal over 2 underetasjer.
Åpent areal under bakken	Ca. 300m ²	Et nedsenket amfi foran inngangspartiet til det nye musikkteateret gir adgang til en sentral hovedinngang og vestibyle på 1. underetasje.
Over bakken	Ca. 3.100 m ²	Det etableres en etasje med inngangsparti på gateplan som blir liggende over den nedsenkete vestibylen. Etsjen får hovedsakelig publikumsrettede funksjoner som foaje, servering og mediatek. Det blir personalinngang og varelevering fra dette nivået. Over denne etasjen etableres en innskutt etasje og et scenetårn. Øvre del av salen vil rage over bakken. Det etableres dessuten vareheis og rømningstrapp knyttet til utstillings- og støttearealer i den vestlige del av plassen.
Areal totalt	Ca. 18.300 m ²	Nytt musikkteater med et utstillings- og støtteareal etableres ved å utvide eksisterende byggegrop og med et nytt bygg over bakken. Inngang via et nedsenket amfi på Edvard Griegs plass. Vareheis/rømningstrapp til utstillings- og støttearealer etableres foran Nygård skole.

Figur 5-8 Situasjonsplan og snitt alternativ 1. Stiplet rød linje viser varslingsgrense, svart stiplet linje viser dagens byggegrupp, oransje heltrukket linje viser arealet som beslaglegges av alternativet.

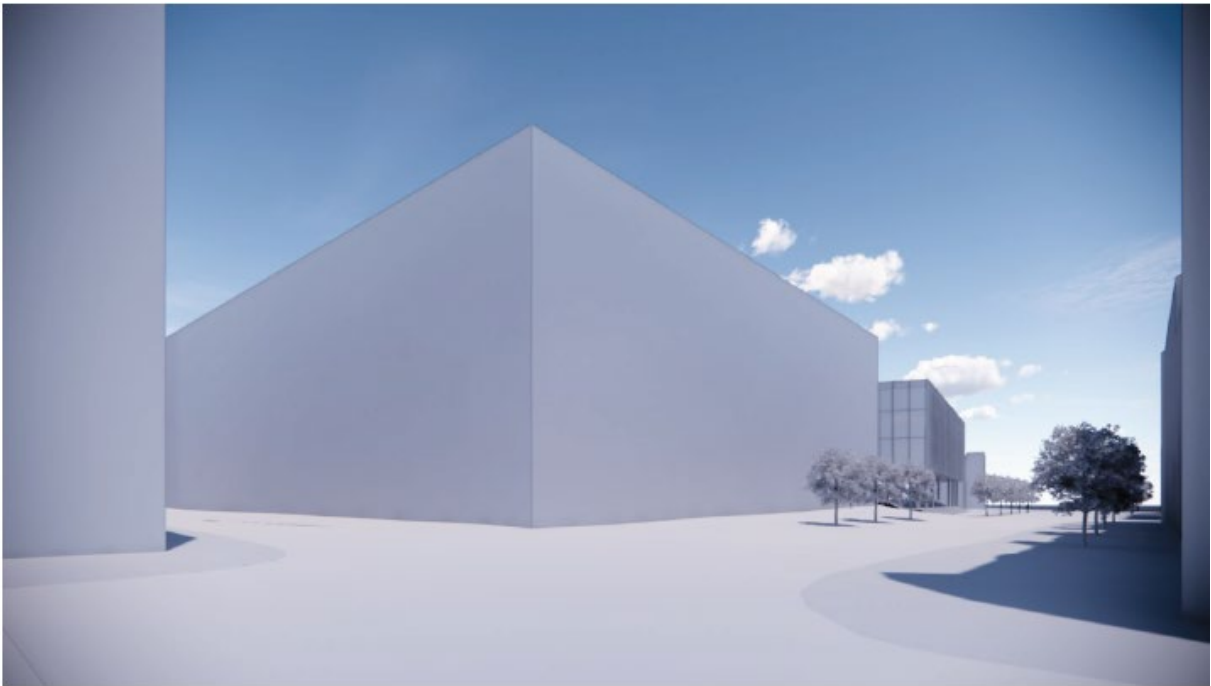
Figur 5-9 Alternativ 1. Til venstre: Fotavtrykk i alternativ 1 markert med rosa. Volum over bakken rommer scenetårn samt servicefunksjoner i tilknytning til musikkteateret. Inngang via et nedsenket amfi nordvest for bygget. I tillegg vareheis/trapp til utstillings- og støttearealer foran inngangen til Nygård skole. Strek rundt bygget viser eksisterende byggegrop. Til høyre: Perspektivet viser bygg over og under bakken (markert med mørk rosa) samt utstillings- og støtteareal under bakken (markert med burgunder farge). Areal markert med lilla viser eksisterende byggegrop.

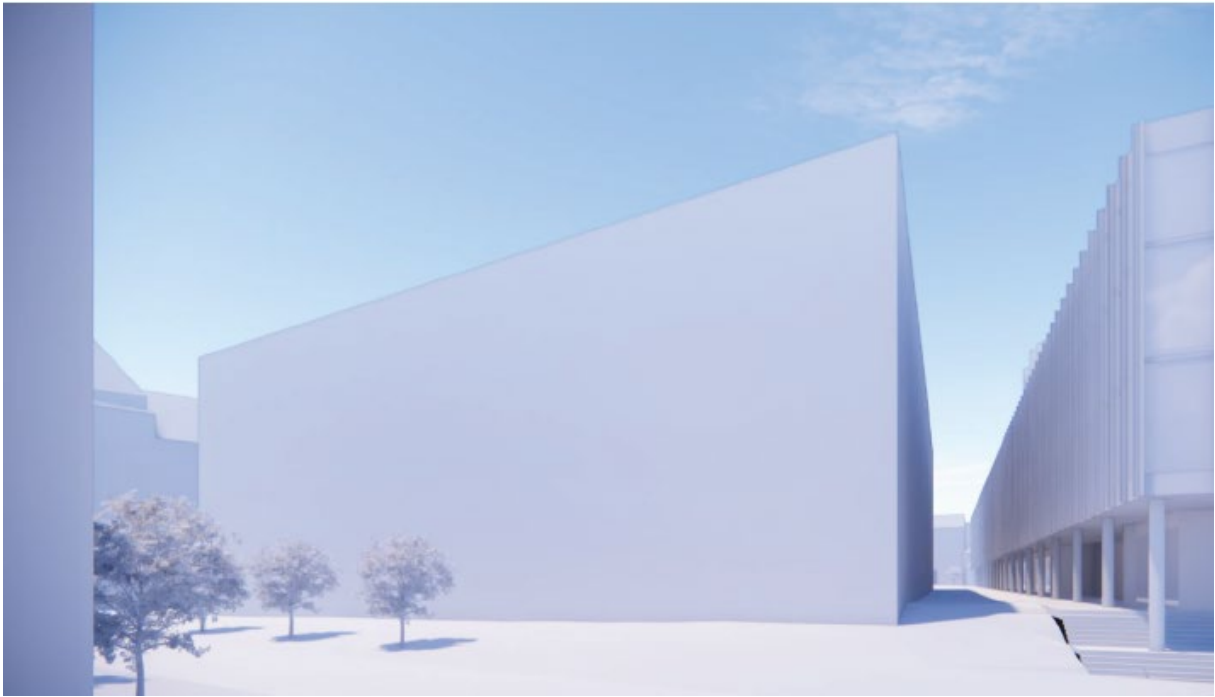
Figur 5-10 Perspektiv fra Nygårdsgaten/Nina Griegs gate sett mot øst. Alternativ 1.

Figur 5-11 Perspektiv fra Hans Holmboes gate sett mot nord. Alternativ 1.

Figur 5-12 Perspektiv fra Strømgaten/Nygårdsgaten sett mot vest. Alternativ 1.

Figur 5-13 Perspektiv fra Strømgaten sett mot vest. Alternativ 1.

Figur 5-14 Prinsipp-illustrasjon fjernvirkning alternativ 1.

5.1.3 Alternativ 2

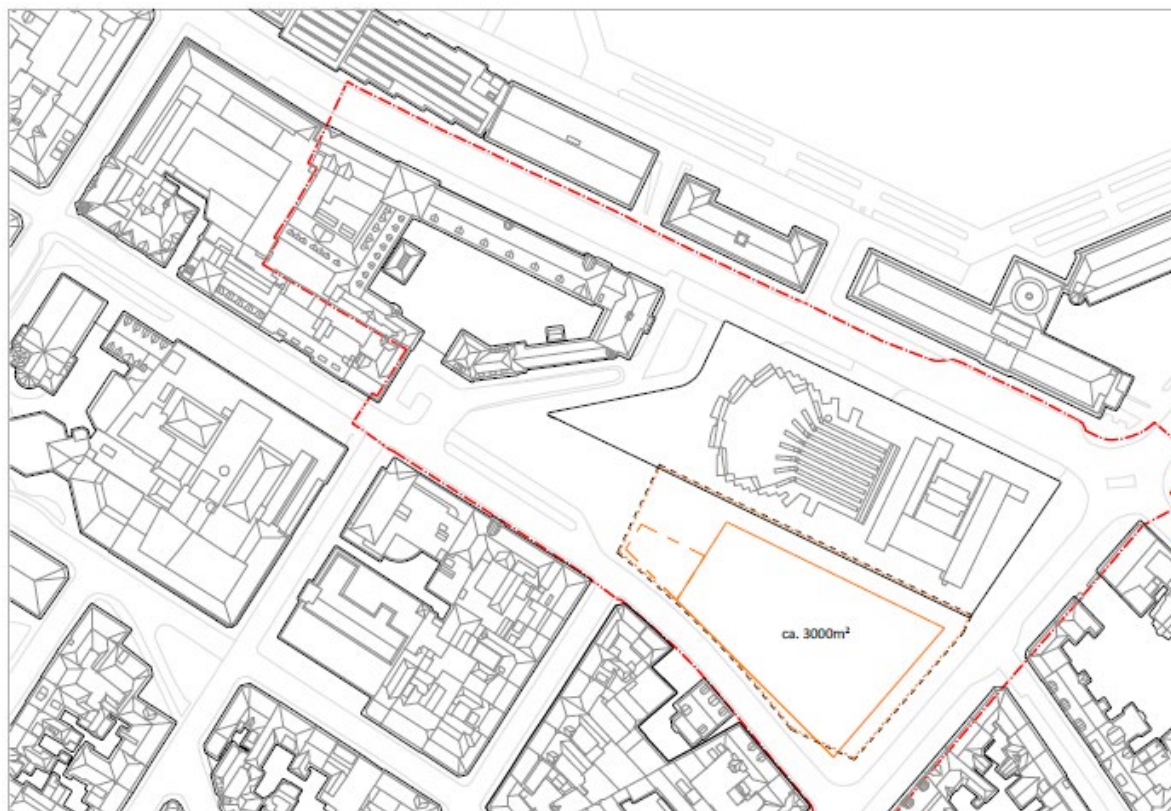
I planprogrammet er alternativ 2 beskrevet som følger:

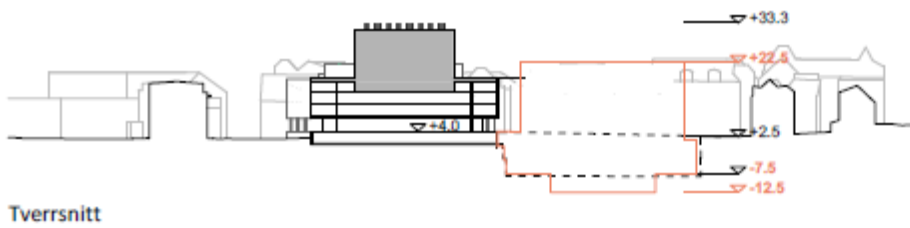
«Alternativ 2 er som alternativ 1, men uten utstillings- og støttearealer. Alternativet oppfyller i utgangspunktet målet for et nytt musikkteater, men det må undersøkes nærmere hvorvidt dette alternativet kan fungere uten utstillings- og støttearealer, mht. både logistikk, publikumsinngang, prosjektøkonomi, etc.»

Varelevering til scenene skjer på Edvard Griegs plass på et areal mellom Grieghallen og musikkteateret.

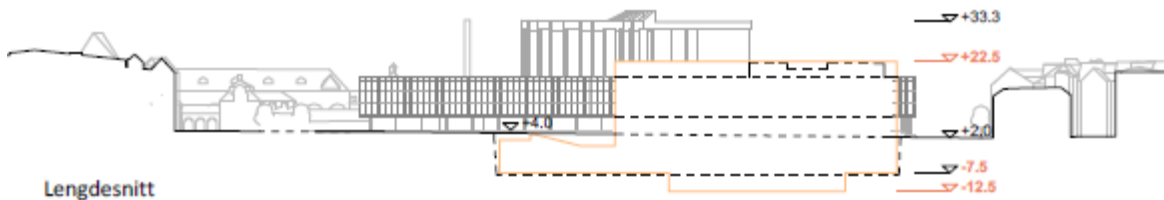
Alternativet er likt alternativ 1, men utredes uten utstillings- og støttearealer. Det er derfor ikke behov for separat varelevering og denne funksjonen tas ikke med i alternativet.

Alternativ 2	BTA	Arealformål
Under bakken	Ca. 10.500m ²	Musikkteater over 4 underetasjer med hovedentré til musikkteater, lobby, saler og bakarealer, sammenknytning til Grieghallen samt tekniske funksjoner.
Åpent areal under bakken	Ca. 300m ²	Et nedsenket amfi foran inngangspartiet til det nye musikkteateret gir adgang til en sentral hovedinngang og vestibyle på 1. underetasje.
Over bakken	Ca.3.000 m ²	Det etableres en etasje med inngangsparti på gateplan som blir liggende over den nedsenkete vestibyle. Etagjen får hovedsakelig publikumsrettede funksjoner som foaje, servering og mediatek. Det blir personalinngang og varelevering fra dette nivået. Øvre del av salen vil rage over bakken. Over denne etasjen etableres en innskutt etasje og et scenetårn. Varelevering til utstillings- og støtteareal i separat bygg foran Nygård skole.
Areal totalt	Ca. 13.800 m ²	Nytt musikkteater etableres ved å utvide eksisterende byggegrupp og med et nytt bygg over bakken. Inngang via et nedsenket amfi på Edvard Griegs plass.

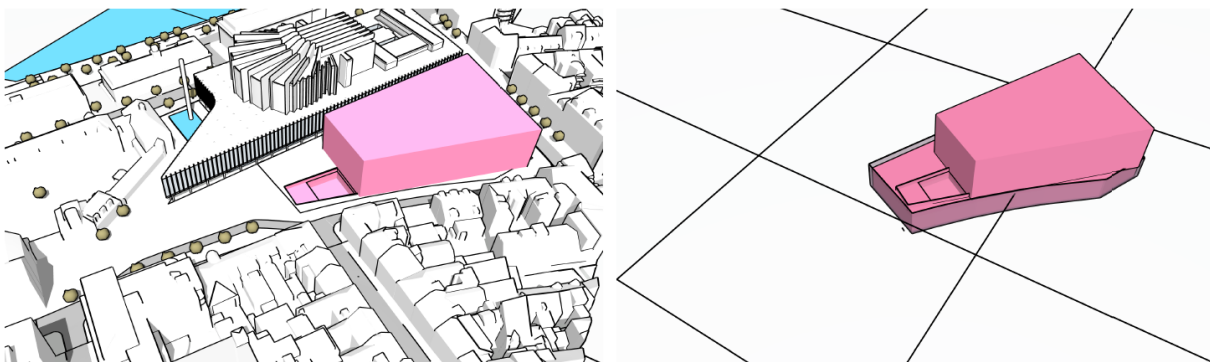

Tverrsnitt

Lengdesnitt

Figur 5-15 Situasjonsplan og snitt alternativ 2. Stiplet rød linje viser varslingsgrense, svart stiplet linje viser dagens byggegrupp, oransje heltrukket linje viser arealet som beslaglegges av alternativet.

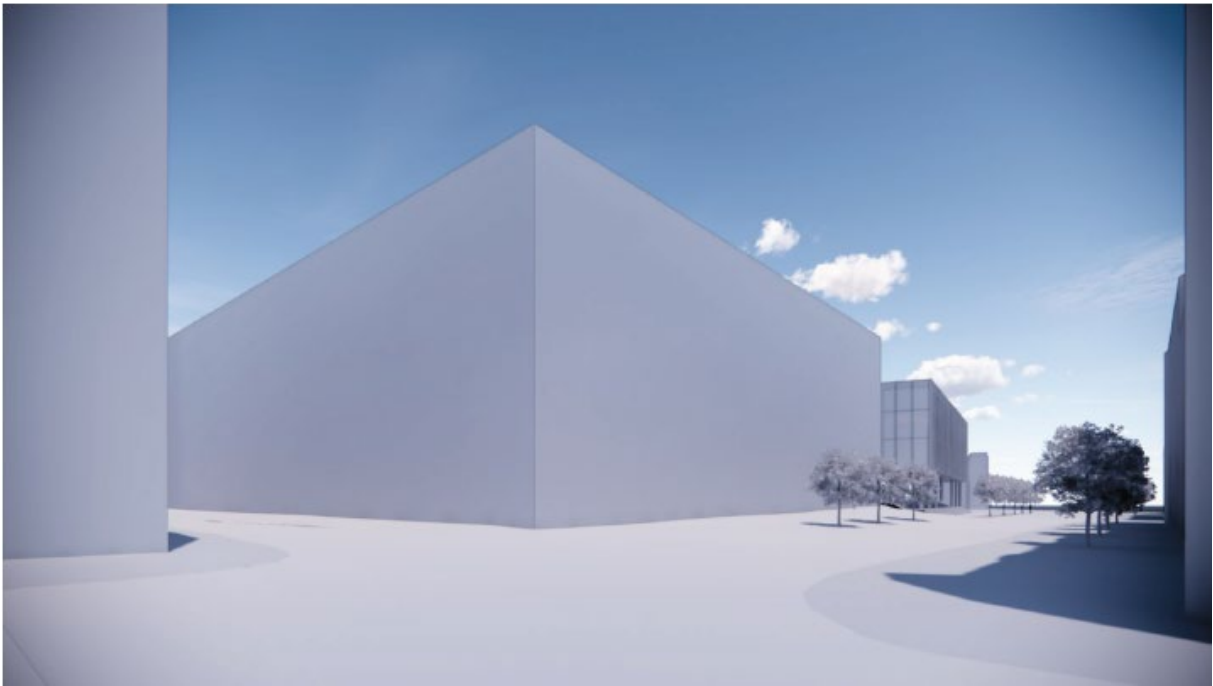
Figur 5-16 Alternativ 2. Til venstre: Fotavtrykk alternativ 2 markert med rosa. Volum over bakken rommer scener og scenetårn samt servicefunksjoner i tilknytning til musikkteateret. Inngang via et nedsenket amfi nordvest for bygget. Til høyre: Perspektivet viser bygg over og under bakken (markert med rosa). Areal markert med lilla viser eksisterende byggegrupp.

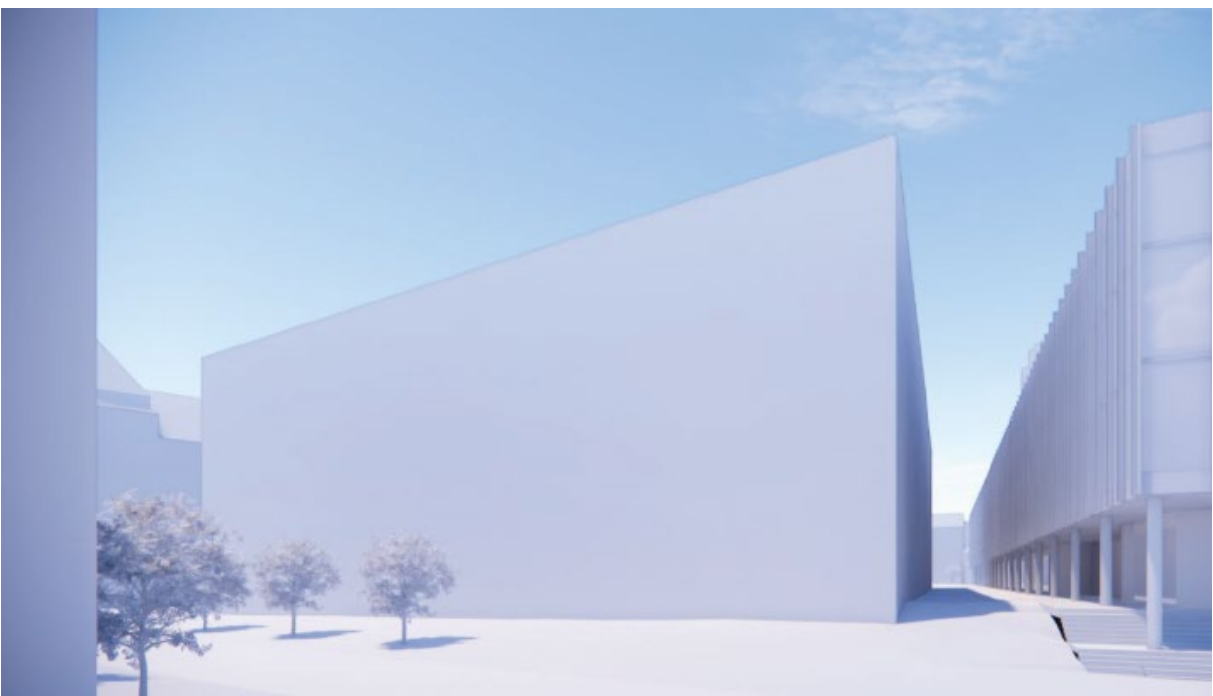
Figur 5-17 Perspektiv fra Nygårdsgaten/Nina Griegs gate sett mot øst. Alternativ 2.

Figur 5-18 Perspektiv fra Hans Holmboes gate sett mot nord. Alternativ 2.

Figur 5-19 Perspektiv fra Strømgaten/Nygårdsgaten sett mot vest. Alternativ 2.

Figur 5-20 Perspektiv fra Strømgaten sett mot vest. Alternativ 2.

Figur 5-21 Fjernvirkning alternativ 2.

5.1.4 Alternativ 3

I planprogrammet er alternativ 3 beskrevet som følger:

«I alternativ 3 skal det søkes å finne et nedskalert musikkteater-bygg både over og under bakken. Det skal vurderes å løse hele bygget innenfor det arealet som allerede er utgravd knyttet til eksisterende p-etasjer (GriegPark), ev. med en minimal utvidelse. Hvordan dette alternativet vil oppfylle mål og krav for et nytt musikkteater, må undersøkes nærmere i konsekvensutredningen.»

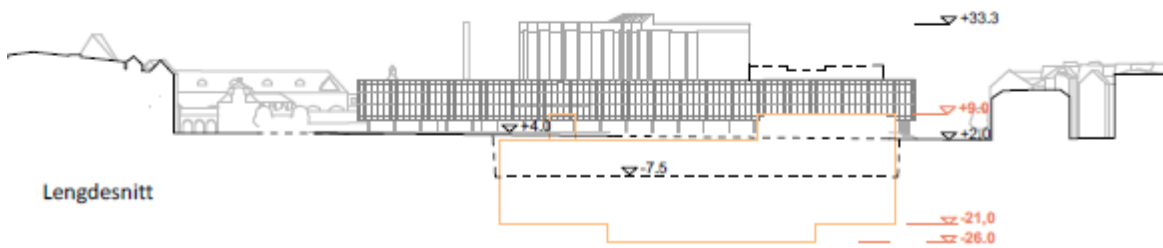
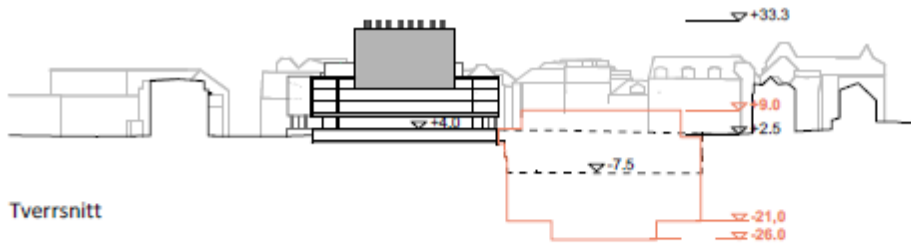
I samråd med kommunen er «nedskalert» illustrert som et volum bestående av kun de helt nødvendige scenefasiliteter der så mye som mulig er nedsenket under bakken. Kun scenetårnet rager over bakken. Utstillings- og støtteareal utgår.

I KU-alternativ 3 vil inngangspartiet til det nye musikkteateret være felles med Grieghallen fra bakkeplan. Fra foajéen i Grieghallen blir besøkende ledet ned til et lavere uterom via trapper/heis og derfra inn i det nye musikkteateret.

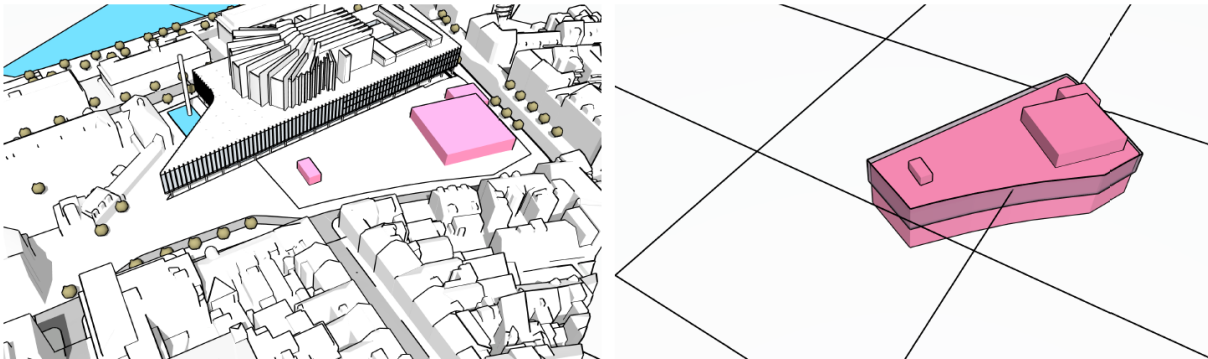
Varelevering til scenene skjer på Edvard Griegs plass på et areal mellom Grieghallen og musikkteateret.

Ettersom alternativet utredes uten utstillings- og støttearealer, er det ikke behov for separat varelevering og denne funksjonen tas ikke med i alternativet.

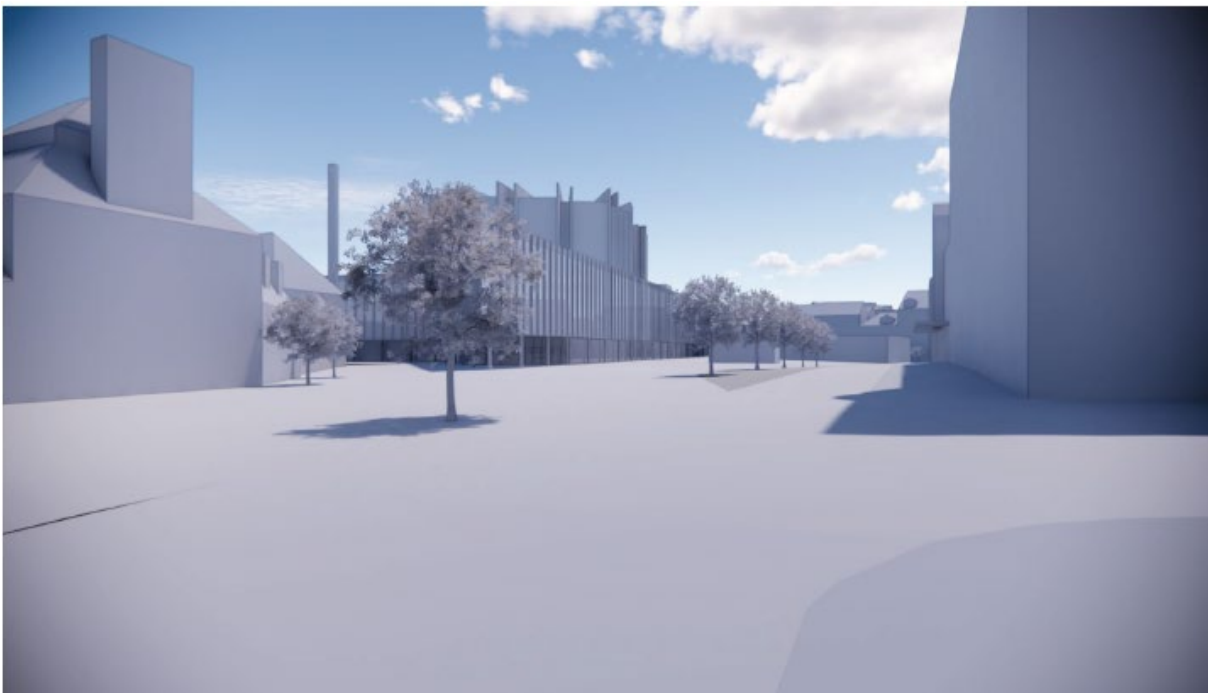
Alternativ 3	BTA	Arealformål
Under bakken	Ca. 12.300 m ²	Musikkteater med lobby, saler og bakarealer knyttet sammen med Grieghallen samt tekniske funksjoner.
Åpent areal under bakken	Ca. 0 m ²	-
Over bakken	Ca. 1.150 m ²	Kun scenetårnet rager over bakkenivå. Personalinngang skjer via Grieghallen, varelevering fra separat heishus på bakkeplan. Eget bygg for rømmningstrapp.
Areal totalt	Ca. 13.500 m ²	Nytt musikkteater etableres med en vesentlig utvidelse av eksisterende byggegrupp og et lite nytt bygg over bakken. Inngang via Grieghallen.

Figur 5-22 Situasjonsplan og snitt alternativ 3. Stiplet rød linje viser varslingsgrense, svart stiplet linje viser dagens byggegrupp, oransje heltrukket linje viser arealet som beslaglegges av alternativet..

Figur 5-23 Alternativ 3. Til venstre: Fotavtrykk alternativ 3 markert med rosa. Volum over bakken rommer scenetårn. Inngang via Grieghallen. Til høyre: Perspektivet viser bygg over og under bakken (markert med mørkrosa). Areal markert med lilla viser eksisterende byggegrop, det lyserosa viser nødvendig utvidelse av byggegropen.

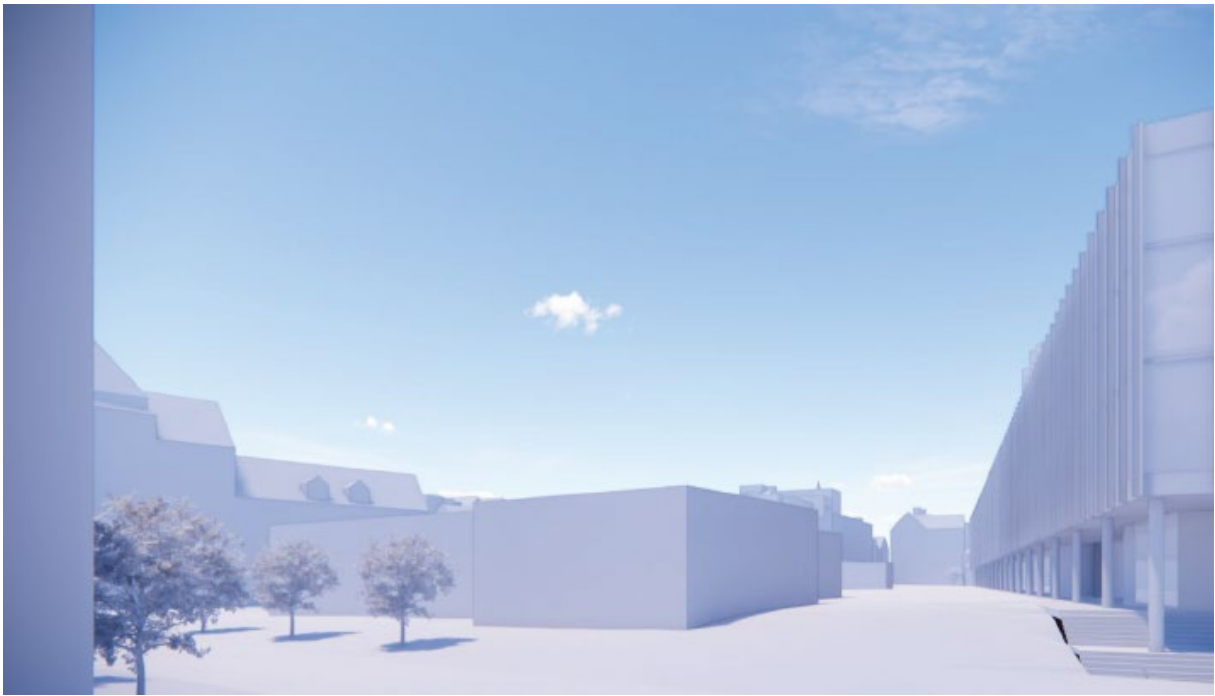
Figur 5-24 Perspektiv fra Nygårdsgaten/Nina Griegs gate sett mot øst. Alternativ 3.

Figur 5-25 Perspektiv fra Hans Holmboes gate sett mot nord. Alternativ 3.

Figur 5-26 Perspektiv fra Strømgaten/Nygårdsgaten sett mot vest. Alternativ 3.

Figur 5-27 Perspektiv fra Strømgaten sett mot vest. Alternativ 3.

Figur 5-28 Fjernvirkning alternativ 3.

5.1.5 Alternativ 4

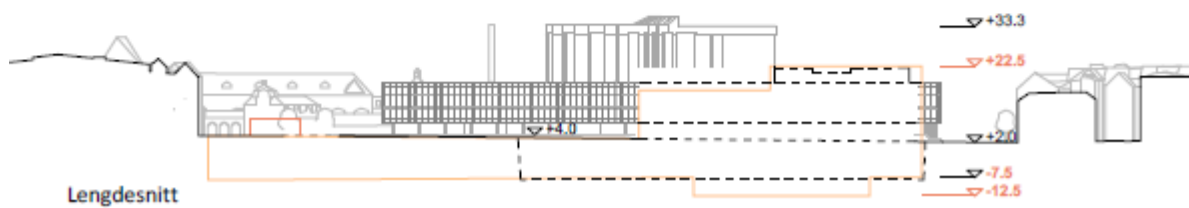
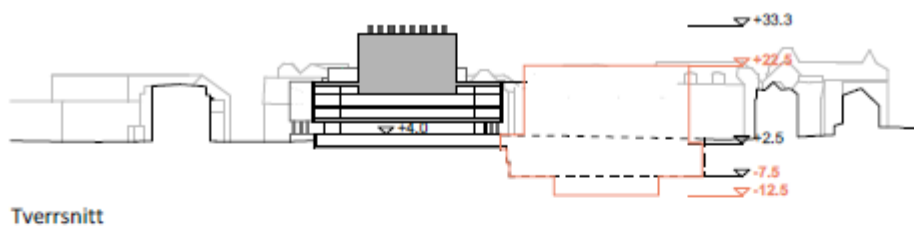
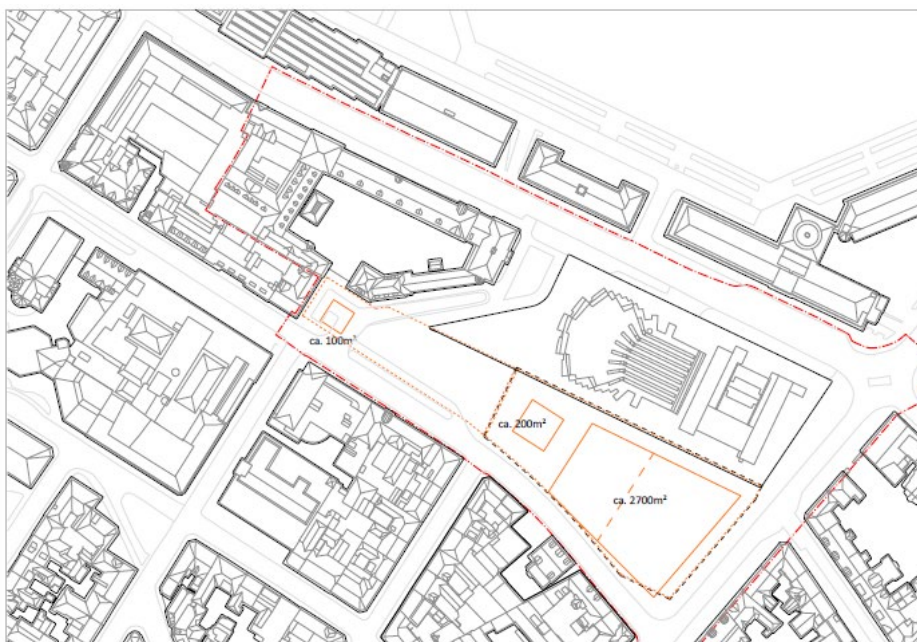
Gjennom prosessen fram til et planforslag, er forslagsstiller og plan- og bygningsetaten blitt enige om at det skal utredes et alternativ 4. Intensjonen er å utrede et prinsipp som representerer planforslaget med nytt musikkteater og et utstillings- og støtteareal i motsetning til alternativ 3, som representerer et prinsipp der mesteparten av konstruksjonen ligger under bakkenivå og heller ikke har utstillings- og støttearealer.

Varelevering til scenene skjer på Edvard Griegs plass på et areal mellom Grieghallen og musikkteateret.

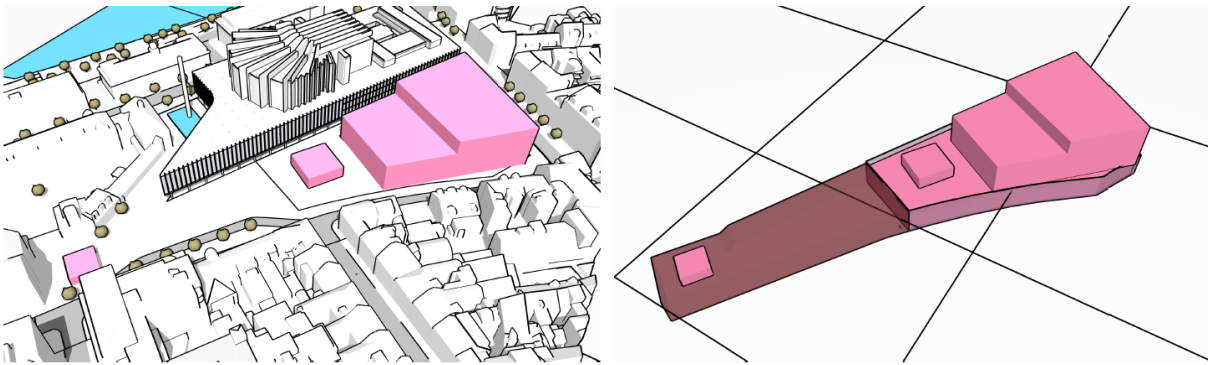
Varelevering til utstillings- og støttearealene er lagt til et eget bygg for vareheis og rømningstrapp i Nina Griegs gate, mellom Nygårdsgaten og porten inn til Nygård skole.

KU-alternativ 4 vil ha et separat inngangsparti på Edvard Griegs plass.

Alternativ 4	BTA	Arealformål
Under bakken	Ca. 15.000 m ²	Musikkteater over 4 underetasjer med lobby, saler og bakarealer knyttet sammen med Grieghallen samt tekniske funksjoner. Alternativet inneholder også et utstillings- og støtteareal som forutsetter en ny byggegrop under den nordvestre delen av Edvard Griegs plass.
Åpent areal under bakken	Ca. 0 m ²	-
Over bakken	Ca. 3.000 m ²	Det etableres en etasje på gateplan. Etsjen får hovedsakelig publikumsrettede funksjoner som den øverste del av musikkteateret og en café mot Strømgaten. Inngang skjer gjennom et eget bygg på plassen. Over denne etasjen etableres et scenetårn. Det etableres dessuten vareheis og rømningstrapp knyttet til utstillings- og støttearealer i den vestlige del av plassen.
Areal totalt	Ca. 18.000 m ²	Nytt musikkteater etableres hovedsakelig under bakken ved å utvide eksisterende byggegrop vesentlig. Gir kun et mindre nytt bygg over bakken. Inngang i underetasjen via et inngangsparti som skal etableres som et separat anlegg på Edvard Griegs plass. Vareheis/rømningstrapp utstillings- og støttearealer etableres foran Nygård skole.

Figur 5-29 Situasjonsplan og snitt alternativ 4. Stiplet rød linje viser varslingsgrense, svart stiplet linje viser dagens byggegrop, oransje heltrukken linje viser arealet som beslaglegges av alternativet.

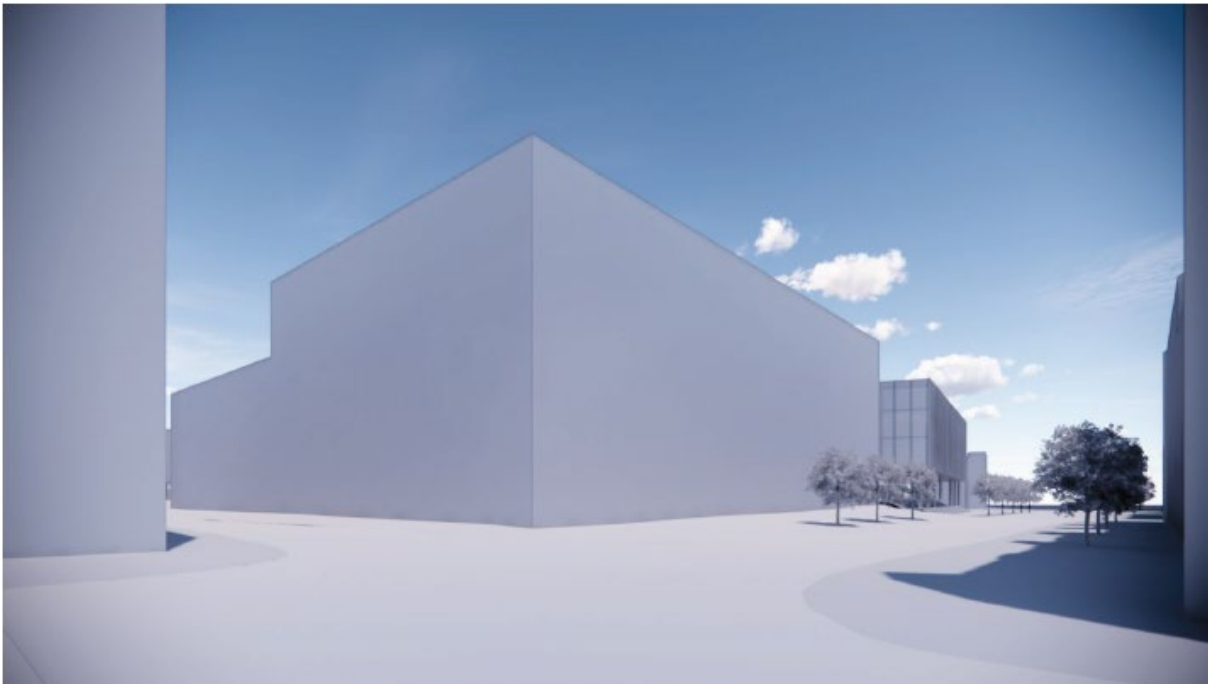
Figur 5-30 Alternativ 4. Til venstre: Fotavtrykk alternativ 4. Rosa volum over bakken rommer scener og scenetårn samt servicefunksjoner i tilknytning til musikkteateret. Inngang via et separat inngangsparti nordvest for musikkteateret. I tillegg inngang til utstillings- og støttearealer foran inngangen til Nygård skole. Til høyre: Perspektivet viser bygg over og under bakken (markert med mørk rosa) samt utstillings- og støtteareal under bakken (markert med burgunder farge). Areal markert med lilla viser eksisterende byggegrupp.

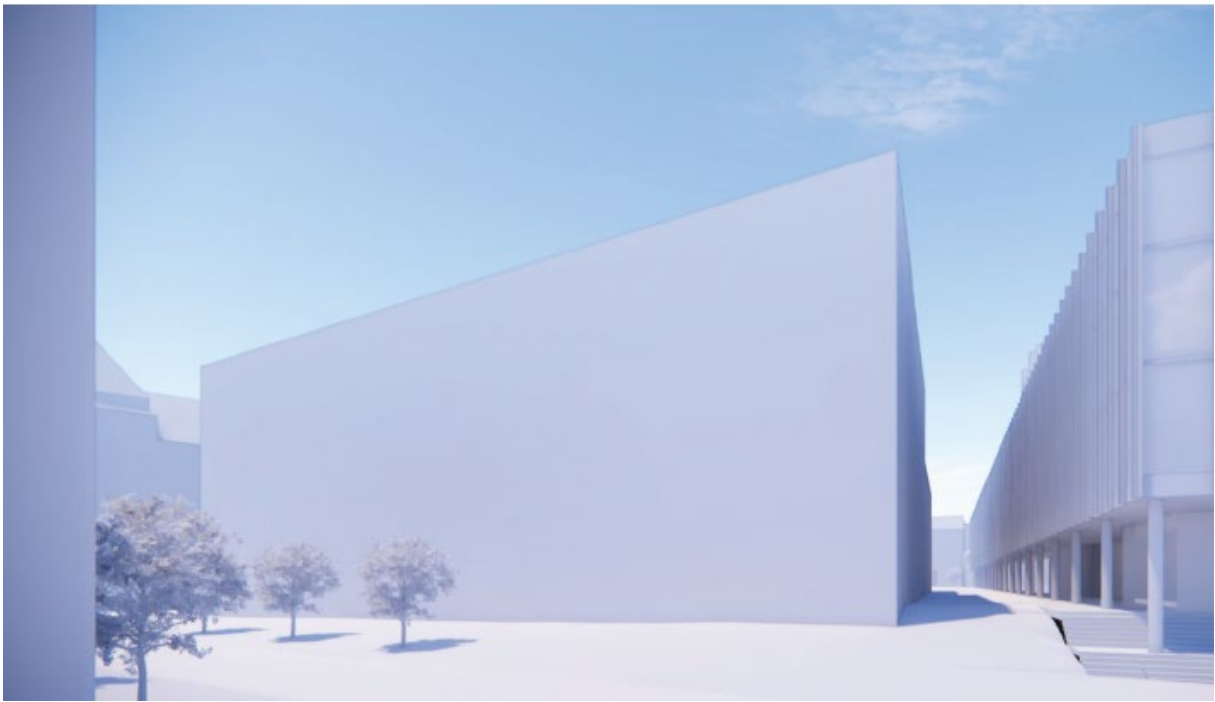
Figur 5-31 Perspektiv fra Nygårdsgaten/Nina Griegs gate sett mot øst. Alternativ 4.

Figur 5-32 Perspektiv fra Hans Holmboes gate sett mot nord. Alternativ 4.

Figur 5-33 Perspektiv fra Strømgaten/Nygårdsgaten sett mot vest. Alternativ 4.

Figur 5-34 Perspektiv fra Strømgaten sett mot vest. Alternativ 4.

Figur 5-35 Fjernvirkning alternativ 4

6 PÅVIRKNING OG KONSEKVENNS

Se beskrivelse av tiltaket og illustrasjoner av nær- og fjernvirkning i kapittel 5.2.2-5.2.4.

6.1 Byrom og byromsbruk

6.1.1 Delområde 1 – Edvard Griegs plass vest

Påvirkning alternativ 1

Alternativet medfører en endring i delområde 1 sammenlignet med 0-alternativet. I første rekke gjelder dette etableringen av vareheisen foran portene til Nygård skole. En vil også oppleve en markant visuell endring mot øst som skapes av det nye musikkteatret. Dette blir en barriere mot Strømgaten. Delområdet får en ny tydelig avgrensning skapt av et nedsenket amfi i området som i dag rommer adkomstbygget til parkeringsanlegget midt på Edvard Griegs plass. Programmeringen av delområdet blir tydeligere og med flere funksjoner enn i dag. Trafikk i form av varetransport vil trolig øke på grunn av vareheisen til utstillings- og støttearealene. Dette kan påvirke byromsbruken for de gående og syklende negativt. Områdets visuelle åpenhet vil endres. Dette kan påvirke mobiliteten og bevegelsesmønsteret i delområdet sett i forhold til 0-alternativet. Nærvirkningen er merkbar ved at nybygget skjuler fasadene på kvartalene langs Strømgaten sett fra Nygård skole. Når det gjelder fjernvirkning vil ikke dette delområdet påvirkes i særlig grad, da en må tette på for å se vareheisen med rømningstrapp. Samlet framstår tiltaket med en skala som har sammenheng med omgivelsene, men med et stort arealbeslag generelt og høyder som bryter og konkurrerer med Grieghallen.

Samlet vurderes alternativ 1 derfor å gi en *noe forringet* virkning på byrom og byromsbruk i delområde 1. Alternativet legger beslag på store deler av byrommet, bygulvet og dermed også byromsbruken. Påvirkningsgrad heller derfor mot *forringet*.

Påvirkning alternativ 2

Alternativ 2 er likt alternativ 1, bortsett fra at det ikke er behov for anlegg for vareheis og rømningstrapp foran portalen til Nygård skole. Fraværet av dette bygget vurderes å redusere påvirkningsgrad for kriteriene synlighet, endring av attraktivitet, arealbeslag, mobilitet og tilgjengelighet til ubetydelig da plassen foran Nygård skole vil framstå åpen og uten fysiske eller visuelle hindringer. Øvrig påvirkning som for alternativ 1.

Samlet vurderes alternativ 2 å gi en *ubetydelig* virkning på delområde 1. Alternativet legger beslag på store deler av byrommet, bygulvet og dermed også byromsbruken. Påvirkningsgrad heller derfor mot *noe forringet*.

Påvirkning alternativ 3

Alternativ 3 vil ikke gi noen endring i arealbeslag i delområde 1 sammenlignet med dagens situasjon. Anlegget for vareheis og rømningstrapp fjernes i dette alternativet. Dette skaper en bedre visuell sammenheng med Nina Griegs gate og byrommet Edvard Griegs plass. Det blir etablert et eget mindre bygg lenger øst på Edvard Griegs plass for rømning. Bygget kan sammenlignes med dagens nedgang til P-anlegg. Fra delområde 1 vil Nina Griegs gate fremstå mer åpen og ryddig, da rampe fjernes. Muligheten for å bevege seg fritt både som gående og syklende vil bli bedre enn i alternativ 0, da sammenhengen mellom Nina Griegs gate, Edvard Griegs plass og Nygårdsgaten blir bedre både fysisk og visuelt. Mobiliteten i byrommet vil kunne få en bedre flyt enn i dag, da fasaden langs Grieghallen mot Strømgaten ikke lenger har fysiske eller visuelle barrierer, men åpnes som en gate mot sørvest. Sett fra delområde 1 vil musikkteatret framstå mer tilbaketrukket og gi en større åpenhet over plassen enn dagens situasjon gir. Høydemessig konkurrerer det ikke med Grieghallen. Fjernvirkning fra Fløyen er ubetydelig for dette delområdet.

Samlet framstår tiltaket med god sammenheng med omgivelsene og kan sammenlignes med dagens situasjon. Tiltaket vurderes til å gi en *ubetydelig* påvirkning i delområdet. Alternativet gir bedre visuell og funksjonell sammenheng mellom ulike delområder og heller derfor mot *forbedret*.

Samlet framstår tiltaket stort sett med god sammenheng med omgivelsene, men bygget har en skala som til dels bryter med omgivelsene og har et noe stort arealbeslag. Samlet vurderes tiltaket i *ubetydelig* grad å påvirke delområdet.

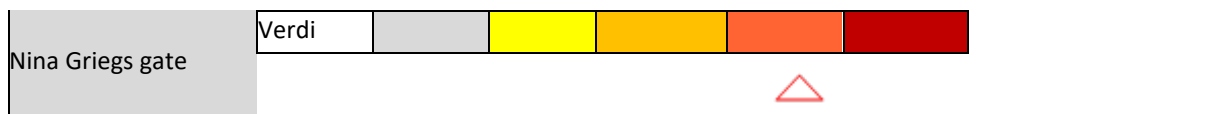
Påvirkning alternativ 3

Delområde 2 vil ikke endres vesentlig fra 0-alternativet. Adkomstbyggene til parkeringsanlegget fjernes og gir bedre visuell kontakt med Edvard Griegs plass. Et nytt bygg for rømningsmulighet etableres på plassen. Bygulvet beholdes som et åpent, flatt gulv. Inngangspartiet blir felles for Grieghallen og Musikkteatret i spissen av Grieghallen. Dette gir ytterligere attraktivitet til området Nina Griegs gate/Edvard Griegs plass og en kan oppleve en bedre flyt og økt bruk av området for gående og syklende. Den visuelle kontakten mellom Nygårdsgaten og Nina Griegs gate blir bedre enn i dag. Fjernvirkningen fra Fløyen vil være ubetydelig for dette delområdet. Tiltaket fremstår med god sammenheng og skala i forhold til omgivelsene. Samlet vurderes tiltaket til å *forbedre* delområdet noe.

Påvirkning alternativ 4

Delområde 2 vil ikke endres vesentlig fra 0-alternativet. Adkomstbyggene til parkeringsanlegget fjernes og gir bedre visuell kontakt med Edvard Griegs plass. Samtidig vil det etableres et nytt frittstående bygg som kan skimtes gjennom Grieghallens glassfasader fra Nina Griegs gate. Bygulvet beholdes som et åpent flatt gulv og en kan oppleve en bedre flyt i mobilitet for gående og syklende. Den visuelle kontakten mellom Nygårdsgaten og Nina Griegs gate blir bedre enn i dag. Fjernvirkningen fra Fløyen vil være ubetydelig for dette delområdet. Samlet framstår tiltaket stort sett med god sammenheng med omgivelsene, men med en skala som til dels bryter med omgivelsene.

Samlet vurderes alternativet til å gi *ubetydelig virkning* i delområde 2.

Tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
Påvirkning alternativ 1		▲					
Påvirkning alternativ 2		▲					
Påvirkning alternativ 3	▲						
Påvirkning alternativ 4		▲					
Konsekvens	+++ / ++++	+ / ++	0	-	--	---	----
Alternativ 1 medfører ubetydelig konsekvens (0)			▲				
Alternativ 2 medfører ubetydelig konsekvens (0)			▲				
Alternativ 3 medfører positiv konsekvens (+)	▲						
Alternativ 4 medfører ubetydelig konsekvens			▲				

6.1.3 Delområde 3 – Edvard Griegs plass øst

Påvirkning alternativ 1

Sett i forhold til 0-alternativet vil tiltaket beslaglegge dette delområdet i sin helhet.

Samlet medfører alternativet stor endring i delområde 3. Tiltaket fremstår stort sett med sammenheng med omgivelsene, men med et stort arealbeslag som vil oppta hele plassen. Det nedsenkede amfiet kan oppleves som en barriere for vilkårlig kryssing av plassen. Samtidig vil funksjonalitet kunne forbedres i kvalitet og lesbarhet ved fjerning av adkomstbyggene til parkeringsanlegget og utflytende logistikkområder. Tiltaket vil endre de visuelle og fysiske forholdene markant sammenlignet med dagens situasjon. Bevegelseslinjer over plassen vil endres som følge av tiltaket. Grieghallens ikoniske glassfasade mot syd vil for en stor del dekkes av nytt bygg. Høyde og skala vil dominere Grieghallen.

Tiltaket vurderes i til å *forringe* delområdet. Påvirkningsgrad heller mot noe forringet. Dette har sammenheng med den relativt lave verdien selve delområdet har fått grunnet dagens bruk og tilgjengelighet.

Påvirkning alternativ 2

Alternativ 2 er likt alternativ 1 i dette delområdet. Åpenhet over Edvard Griegs plass mot Nygård skole vurderes å redusere påvirkningsgrad noe for kriteriene synlighet, endring av attraktivitet, arealbeslag og tilgjengelighet til ubetydelig da sikten over Edvard Griegs plass mot Nygård skole vil framstå åpen og uten fysiske eller visuelle hindringer i form av vareheis/biltrafikk. Øvrig påvirkning som for alternativ 1.

Samlet vurderes tiltaket å *forringe* delområdet. Påvirkningsgrad heller mot noe forringet. Dette har sammenheng med den relativt lave verdien selve delområdet har fått grunnet dagens bruk og tilgjengelighet.

Påvirkning alternativ 3

Alternativet er nedskalert i volum og mer dempet i høyden. Delområde 3 vil likevel påvirkes og endres helt fra en åpen plass til å fylles av et større bygg.

Delområdet vil miste sin funksjon som åpent byrom for opphold og aktivitet. Samtidig vil funksjonalitet kunne forbedres i kvalitet og lesbarhet ved fjerning av adkomstbyggene til parkeringsanlegget og utflytende logistikkområder. Inngangspartiet deles med Grieghallen og delområdet kan beholde og forbedre kontakten over bygulvet opp mot Nygård skole og mot Strømgaten. Fjernvirkning fra Fløyen vil være merkbar, men ikke konkurrere med Grieghallens flygel. Høyden på det nye bygget er tydelig lavere enn Grieghallen. For kriteriene fragmentering, endring i attraktivitet, arealbeslag og tilgjengelighet/mobilitet vurderes alternativ 3 til å gi ubetydelig endring da en fortsatt har god visuell kontakt med Grieghallen fra alle sider og en mulighet for å gå og sykle over plassen ved å tilpasse seg det nye bygget.

Påvirkning settes marginalt til *noe forringet* mot ubetydelig, da alternativet i stor grad bidrar til å stramme opp byrommet, skape nye bevegelseslinjer og områder for opphold.

Påvirkning alternativ 4

Alternativet er nedskalert og noe mer nedtrappet i høyden. Delområde 3 vil likevel påvirkes markant og endres helt fra en åpen plass til å fylles av et stort bygg.

Delområdet vil miste sin funksjon som åpent byrom for opphold og aktivitet. Samtidig vil funksjonalitet kunne forbedres i kvalitet og lesbarhet ved fjerning av adkomstbyggene til parkeringsanlegget og utflytende logistikkområder. Det oppstår en tydeligere gate mellom Grieghallens fasade mot sør og det nye bygget. Slik beholdes noe av kontakten med Strømgaten i dette alternativet. Grieghallens fasade mot sør vil skjules mye av det nye bygget. Det etableres både vareheis med rømningstrapp ved Nygård skole og et eget bygg for inngang og rømning på Edvard Griegs plass. For fjernvirkning vil alternativet være godt synlig fra Fløyen. Høydene vil bryte Grieghallens gesims og konkurrere visuelt. For kriteriene endring i attraktivitet, arealbeslag og tilgjengelighet/mobilitet vurderes alternativ 4 til å være noe forringet.

Påvirkning settes til *forringet*. Påvirkningsgrad heller mot noe forringet. Dette har sammenheng med den relativt lave verdien selve delområdet har fått grunnet dagens bruk og tilgjengelighet.

Verdi, påvirkning og konsekvens delområde 3

Edvard Griegs plass øst	Verdi						
Tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
Påvirkning alternativ 1				△			
Påvirkning alternativ 2				△			
Påvirkning alternativ 3		△					
Påvirkning alternativ 4				△			
Konsekvens	+++ /++++	+ /+ +	0	-	--	---	----
Alternativ 1 medfører middels konsekvens (--)					△		
Alternativ 2 medfører middels konsekvens (--)					△		
Alternativ 3 medfører noe konsekvens (-)			△				
Alternativ 4 medfører Middels konsekvens (--)					△		

6.1.4 Delområde 4 – Strømgaten

Påvirkning alternativ 1

Tiltaket vil føre til vesentlig økt synlighet fra dette delområdet. Det store volumet som bygget utgjør, vil danne en ny fasade og i større grad lukke det byrommet som dagens gate utgjør. Nærvirkningen blir dominerende særlig fra syd og øst. Herfra vil en ikke lenger ha visuell kontakt med Grieghallens fasade mot Edvard Griegs plass. Denne vil erstattes med nytt bygg som vil dominere synsfeltet. På nært hold vil bygget dominere i stor grad og bryte med omgivelsene. Det vil etableres en smal passasje mellom Grieghallen og det nye anlegget. Denne kobles til Strømgaten og har universell utforming, noe som forbedrer mobiliteten for myke trafikanter noe. Tiltaket vil også endre skalaen på byrommet og transformere det til et mer eller mindre utfylt kvartal med tydelige fortau langs fasaden mot Strømgaten.

Tiltaket vurderes å *forringe* delområdet.

Påvirkning alternativ 2

Som alternativ 1.

Påvirkning alternativ 3

Sammenlignet med 0-alternativet, vil alternativ 3 danne en ny fasade og delvis lukke det byrommet som dagens gate utgjør. Volumene i dette alternativet er tydelig nedskalerte og gir mer luft rundt bygget. Dette gir mulighet for god flyt gjennom byrommene og en tydelig kobling fra Strømgaten til Edvard Griegs plass. Funksjonaliteten til byrommene kan beholdes og skape attraktivitet. Tiltaket vil ikke fragmentere delområdet i seg selv, men skape en visuell og permanent barriere over plassen sammenlignet med dagens situasjon. Nærvirkningen blir dominerende særlig fra syd. Når det gjelder fjernvirkning vil selve delområdet oppleves relativt likt som i dag, men med en ny og tydelig vegg mot Edvard Griegs plass. Samlet framstår tiltaket stort sett med god sammenheng med omgivelsene og en skala som har sammenheng med kvartalene rundt, selv med et tydelig arealbeslag i delområdet.

Samlet vurderes tiltaket å *forringe delområdet i noen grad*. Påvirkningsgrad heller mot ubetydelig da alternativet også bidrar til nye oppholdssoner, bevegelseslinjer og en skala som underordner seg Grieghallen.

Påvirkning alternativ 4

Sammenlignet med 0-alternativet, vil alternativ 4 danne en ny fasade og lukke det byrommet som dagens gate utgjør. Fra Nygårdsgaten og Strømgaten vil alternativet skape en tydelig visuell barriere og nærvirkning mot Grieghallen. Nedtrapping av høyde gir noe mer åpenhet visuelt og bygget fremstår dermed noe mindre dominerende. Fjernvirkningen fra Fløyen er at delområdet oppfattes mer lukket med en høyde som rager over Grieghallens gesims. Mobilitet og bevegelseslinjer for gående og syklende vil bli utfordret, da Strømgaten ikke lenger har den samme visuelle kontakten med Edvard Griegs plass. Den nye gaten som oppstår langs Grieghallens fasade, vil likevel legge til rette for en tydeligere kobling mot Grieghallens spiss enn det en opplever fra dette delområdet i dag. Nærvirkningen blir dominerende særlig fra syd/øst. Samlet framstår tiltakets skala delvis i brudd med omgivelsene, særlig på grunn av høyden.

Samlet vurderes tiltaket å *forringe delområdet*. Påvirkningsgraden heller mot *noe forringet* på grunn av nedtrappingen av volumet som gir tiltaket et noe mindre dominerende uttrykk.

Verdi, påvirkning og konsekvens delområde 4

Strømgaten	Verdi						
<hr/>							
Tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
Påvirkning alternativ 1 og 2							
Påvirkning alternativ 3							
Påvirkning alternativ 4							
Konsekvens	+++ / +++++	+ / ++	0	-	--	---	----
Alternativ 1 og 2 medfører noe konsekvens (-)							
Alternativ 3 medfører ubetydelig konsekvens (-)							
Alternativ 4 medfører noe konsekvens (-)							

6.1.5 Delområde 5 – Svalgangen under Grieghallens sørfasade

Påvirkning alternativ 1

Tiltaket vil føre til store endringer sett fra dette delområdet. Det store volumet som bygget utgjør, vil dominere delområdet særlig i sydlig del. Hele svalgangen vil kunne påvirkes visuelt da også det nedsenkede amfiet kommer tett på dette delområdet. Vareheisen i delområde 1 vil være et synlig element sett fra øst mot vest. Når det gjelder fjernvirkning fra Fløyen vil en ikke oppfatte delområdet eller endringen som det nye bygget skaper opp mot dette konkret. Delområdet vil fortsatt være en attraktiv passasje for å bevege seg mellom Strømgaten og Nygård skole under tak. Opplevelsen av å ledes inn i en gate kan bidra til at passasjen blir mer brukt enn i dagens situasjon der byrommet er helt åpent og gir mange muligheter for kryssing av plassen. Deler av området vil fortsatt brukes som punkt for varelevering. Områdets tilgjengelighet vil for en stor del bli som før. Svalgangen vil fortsatt være åpen for allmennheten og vareleveranser. Det nedsenkede amfiet vil kunne styre bevegelsene over Edvard Griegs plass. Dette kan indirekte påvirke bruken og tilgjengeligheten til delområde 5. Fra sydøst (Strømgaten) vil dagens trapper delvis fjernes og åpne for bedre flyt og universell tilgjengelighet.

Samlet vurderes alternativet å medføre *noe endring* i delområde 5. Tiltaket har sammenheng med omgivelsene, men med et stort arealbeslag og en skala som utfordrer Grieghallen. Dette gjelder også det nedsenkede amfiet som vil påvirke bevegelsesmønsteret til og fra svalgangen.

Tiltaket vurderes i *noen grad å forringe* delområdet.

Påvirkning alternativ 2

Sammenlignet med alternativ 0 vil alternativ 2 gi tilsvarende påvirkningsgrad som alternativ 1. Den eneste forskjellen vil ligge i at vareheisen ikke etableres. Dette påvirker delområde 5 i liten grad og vil ikke gi utslag i påvirkningsgrad i forhold til alternativ 1. Samlet framstår tiltaket stort sett med god sammenheng med omgivelsene, men med et stort arealbeslag og en skala som bryter med omgivelsene. Dette gjelder også det nedsenkede amfiet som vil påvirke bevegelsesmønsteret til og fra svalgangen.

Tiltaket vurderes i *noen grad å forringe* delområdet.

Påvirkning alternativ 3

Sett i forhold til 0-alternativet vil alternativ 3 medføre endringer sett fra dette delområdet. Det visuelle inntrykket av Edvard Griegs plass vil endres og framstå mer tydelig fra delområdet da adkomstbygget til parkeringsanlegget fjernes og det flate bygulvet oppleves større. Opplevelsen av å bevege seg gjennom delområdet vil endres noe, da en vil miste utsynet over Edvard Griegs plass i øst. I dette området vil en bevege seg i en «ny gate» med vegger på begge sider. Fra syd vil en ikke lenger ha visuell kontakt med Nygårdsgatens kvartaler mot Edvard Griegs plass. Plassen for øvrig vil fremstå mer samlet enn i dag og med et bedre utsyn mot Nygård skole og Edvard Griegs plass vest.

Alternativet medfører liten endring i delområde 5 konkret. Samlet framstår tiltaket med god sammenheng med omgivelsene. Adkomstbygget til parkeringsanlegget midt på plassen fjernes og bygulvet inn mot delområdet vil være mer tilgjengelig enn i dag. Tiltaket vurderes å *gi ubetydelig påvirkning* på delområdet.

Påvirkning alternativ 4

Alternativ 4 vil medføre store endringer sett fra dette delområdet. Det nye bygget vil fylle Edvard Griegs plass og påvirke den visuelle opplevelsen i stor grad. Svalgangen vil bli del av en ny gate med høye vegger mellom det nye musikkteatret og Grieghallen. Passasjen fremstår noe trang og skyggefull, men delområdet vil fortsatt være en attraktiv passasje for å bevege seg mellom Strømgaten og Nygård skole under tak. Fra syd vil en ikke lenger ha visuell kontakt med Nygårdsgatens kvartaler over Edvard Griegs plass. Plassen for øvrig vil fremstå mer samlet og tilgjengelig enn i dag.

Alternativet medfører visuell endring i delområde 5. Samlet framstår tiltaket med god sammenheng med omgivelsene, men med en skala som dominerer Grieghallen. Adkomstbygget til parkeringsanlegget midt på plassen fjernes, men erstattes av frittstående inngangsparti. Bygulvet inn mot delområdet vil være mer tilgjengelig fra Strømgaten enn det er i dag. Tiltaket vurderes å *gi noe forringet påvirkning* i delområdet.

Verdi, påvirkning og konsekvens delområde 5

Svalgangen under Grieghallens sørfasade	Verdi						

Tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
Påvirkning alternativ 1 og 2							
Påvirkning alternativ 3							
Påvirkning alternativ 4							
Konsekvens	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---	----
Alternativ 1 og 2 medfører noe konsekvens (-)							
Alternativ 3 medfører ubetydelig konsekvens (0)							
Alternativ 4 medfører noe konsekvens (-)							

6.1.6 Delområde 6 – Svalgangen under Grieghallens nordfasade

Påvirkning alternativ 1, 2, 3 og 4

Ingen av alternativene berører delområde 6 i vesentlig grad.

Påvirkningen vurderes å gi *ubetydelig* endring.

Verdi, påvirkning og konsekvens

Svalgangen under Grieghallens nordfasade	Verdi						
Tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
Påvirkning alternativ 1, 2, 3 og 4							
Konsekvens			0				
Alternativ 1, 2, 3 og 4 medfører ubetydelig konsekvens (0)							

6.1.7 Delområde 7 – Lars Hilles Gate

Påvirkning alternativ 1, 2, 3 og 4

Tiltaket vil i svært liten grad være synlig fra Lars Hilles gate. Den fjernede rampen i Nina Griegs gate vil gi en mer åpen akse fra Lars Hilles gate gjennom Nina Griegs gate. Delområdet vil fortsatt være en attraktiv passasje for å bevege seg mellom Strømgaten og langs kulturaksen mot sentrum. Parkeringsanlegget fjernes og vil gi mindre støy fra biler. Samtidig blir det også større avstand til parkering for besøkende til Grieghallen.

Tiltaket vurderes å gi *ubetydelig* påvirkning.

Verdi, påvirkning og konsekvens

Lars Hilles Gate	Verdi						
Tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
Påvirkning alternativ 1, 2, 3 og 4							
Konsekvens			0				
Alternativ 1, 2, 3 og 4 medfører ubetydelig konsekvens (0)							

6.1.8 Delområde 8 – Nygårdsgaten med tverrgater

Påvirkning alternativ 1

Fra dette delområdet vil tiltaket være svært synlig og særlig medføre nærvirkninger. Opplevelsen av Edvard Griegs plass fra Nygårdsgaten vil endres i stor grad når kontakten med Grieghallens sydfasade reduseres og synsfeltet fra sør i krysset ved Strømgaten fylles av det nye anlegget. Delområdet vil dermed oppleves mer lukket med en tydeligere kvartalsstruktur. Kontakten med kvartalene på Strømgatens østside blokkeres. Samtidig blir deler av Grieghallens eksisterende fasade (mot nord) mer eksponert da adkomstbyggene til parkeringsanlegg forsvinner fra plassen. Vareheisen foran Nygård skoles port blir et synlig og tydelig element vest i delområdet. Med et nytt musikkteater vil fasadene langs Nygårdsgaten skjules bak det nye bygget og den visuelle påvirkningen kan på denne måten merkes også fra Fjellsiden ved at tiltaket danner en mer utfylt og helhetlig kvartalsstruktur i området. Visuelt kan tiltaket fragmentere kontakten mellom Nygårdsgaten, Strømgaten og Grieghallen. Det samme vil gjelde fra sør og vest, der en mister den visuelle kontakten til Nygård skole. Det åpne, nedsenkede amfiet skaper en barriere når det gjelder bevegelse og tilgjengelighet mellom Nygårdsgaten og Grieghallen. Tiltaket påvirker Nygårdsgaten visuelt og skaper et nytt byrom med et tydeligere definert gateløp mot Strømgaten. Det nye musikkteatret medfører ikke arealbeslag i delområdet i seg selv, men det vil oppleves stor visuell endring med en tydeligere funksjonsinndeling langs Nygårdsgaten. Områdets tilgjengelighet påvirkes ikke direkte, men varetransport fra avsetningslommen i Nygårdsgaten kan føre til mer trafikk foran Nygård skoles port. Nygårdsgaten vil fremstå strammere med tydeligere overgang og mer definerte formål som fortausarealer, veg og forplass til det nye musikkteateret, noe som kan bidra til å øke området attraktivitet sett i forhold til dagens situasjon.

Samlet framstår tiltaket med sammenheng med omgivelsene, men med et stort arealbeslag og en skala som bryter med Grieghallen. Nygårdsgaten blir sterkt påvirket visuelt særlig fra sørøst og sør der situasjonen endres fra åpent perspektiv mot Grieghallens fasade til et utfylt kvartal med høye vegger mot gatene. Tiltaket vil også gi fjernvirkninger for delområdet da det vil oppleves visuelt endret for eksempel fra Fløyen.

Tiltaket vurderes å *forringe delområdet i noen grad.*

Påvirkning alternativ 2

Alternativ 2 er likt alternativ 1, bortsett fra at det ikke er behov for et vareheisbygg foran portalen til Nygård skole. Fraværet av dette bygget vurderes å gi uvesentlige endringer og påvirkningsgraden settes som for alternativ 1.

Samlet framstår tiltaket med sammenheng med omgivelsene, men med et stort arealbeslag og en skala som bryter med Grieghallen. Nygårdsgaten blir sterkt påvirket visuelt særlig fra sørøst og sør der situasjonen endres fra åpent perspektiv mot Grieghallens fasade til et utfylt kvartal med høye vegger mot gatene. Tiltaket vil også gi fjernvirkninger for delområdet da det vil oppleves visuelt endret for eksempel fra Fløyen.

Tiltaket vurderes å *forringe delområdet i noen grad.*

Påvirkning alternativ 3

Sammenlignet med 0-alternativet vil alternativ 3 medføre noe endring i delområde 8. Dette gjelder først og fremst nærvirkninger i forhold til Grieghallens fasade. Den visuelle kontakten med Grieghallens sydfasade vil reduseres fra delområdet, særlig sett mot Strømgaten. Samtidig vil deler av Grieghallens eksisterende fasade (mot vest, spissen) bli mer synlig da begge adkomstbyggene til parkeringsanlegget forsvinner fra Edvard Griegs plass. Det etableres et mindre bygg på plassen som rommer rømningstrapp. Plassen vil også fremstå mer samlet og tilgjengelig for bruk. Når det gjelder nærvirkning vil det nye bygget fylle synsfeltet fra sør i krysset ved Strømgaten. Delområdet vil oppleves mer lukket med en tydeligere kvartalsstruktur. Bygget fremstår likevel dempet sett i forhold til Grieghallen. En vil bare delvis oppleve visuell kontakt med kvartalene på Strømgatens sørside slik som en har mulighet til i dag. Selve delområdet blir i liten grad påvirket av det nye musikkteatret, men vil oppleve en stor visuell endring i form av bredere fortau og tydeligere definerte funksjoner langs gaten og på Edvard Griegs plass. Bygulvet på Edvard Griegs plass vil bli mer tilgjengelig for alle og bevegelseslinjene som er tilgjengelige i dag vil bare i noen grad påvirkes negativt (sørlige deler av delområdet). Dette kan også påvirke delområde 8 og bruken av dette.

Samlet framstår tiltaket stort sett med god sammenheng med omgivelsene. Alternativet fremstår samlet som positivt for utformingen og funksjonaliteten på Edvard Griegs plass. Tiltaket vil gi fjernvirkninger i dette delområdet i form av det nye bygget som fyller ut kvartalsstrukturen i området sett fra fjellsiden.

Påvirkning settes til *forbedret* for delområde 8. Påvirkningsgraden heller noe mot ubetydelig endring, da det nye bygget vil skjule deler av Grieghallens ikoniske fasade mot Edvard Griegs plass og Strømgaten.

Påvirkning alternativ 4

Sammenlignet med 0-alternativet vil alternativ 4 medføre vesentlige visuelle endringer i delområde 8. Dette gjelder særlig nærvirkninger. Visuelt vil det nye anlegget skape en ny fasade langs Nygårdsgaten som gjør at mye av Grieghallens fasade blir skjult bak det nye bygget. Den visuelle kontakten med Grieghallens sydfasade vil reduseres, særlig mot Strømgaten. Det etableres et nytt bygg på Edvard Griegs plass som skal fungere som rømningsvei og inngangsparti til anlegget. Dette vil ta opp areal på Edvard Griegs plass og forstyrre den ikoniske fasaden fra spissen av Grieghallen mot Strømgaten. Fotavtrykket til anlegget vil beslaglegge mer av Edvard Griegs plass og endre det visuelle inntrykket langs hele Grieghallens sydfasade. Vareheis/rømningstrapp, publikumsinngang/rømning og selve musikkteatret vil kunne skape en opplevd fragmentering av dagens byrom. Fra delområde Nygårdsgaten vil den visuelle endringen være tydelig. Selve delområdet vil fremstå oppstrammet med tydeligere fortausarealer og vegger på begge sider av gaterommet.

Samlet framstår tiltaket som en utfyllende del av kvartalsstrukturen i området, men med en skala og høyde som dominerer i byrommet. Alternativet fremstår å gi noe forringet virkning for Nygårdsgaten med tverrgater.

Påvirkning settes til *noe forringet* for delområde 8. Påvirkningsgraden heller mot ubetydelig da bygulvet beholdes som en flate, høyde, avtrappinger og skala på det nye bygget er også noe dempet i forhold til alternativ 1.

Verdi, påvirkning og konsekvens delområde 8

Nygårdsgaten med tverrgater	Verdi																									
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Tiltakets påvirkning</th> <th>Forbedret</th> <th>Ubetydelig endring</th> <th>Noe forringet</th> <th>Forringet</th> <th>Sterkt forringet</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Påvirkning alternativ 1 og 2</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Påvirkning alternativ 3</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Påvirkning alternativ 4</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>			Tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet	Påvirkning alternativ 1 og 2						Påvirkning alternativ 3						Påvirkning alternativ 4					
Tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet																					
Påvirkning alternativ 1 og 2																										
Påvirkning alternativ 3																										
Påvirkning alternativ 4																										

Konsekvens	+++ /++++	+ /+ +	0	-	--	---	----
Alternativ 1 og 2 medfører noe konsekvens (-)			△				
Alternativ 3 medfører positiv konsekvens (+)				△			
Alternativ 4 medfører noe konsekvens (-)				△			

6.1.9 Delområde 9 - Nygård skole - indre gårdsrom

Påvirkning alternativ 1, 2, 3 og 4

Ingen av alternativene medfører vesentlige endringer i delområde 9. Vareheisen som blir liggende foran portene til Nygård skole kan oppleves som et nytt element, men uten direkte sammenheng med det indre gårdsrommet på skolen. Det nye anlegget ved portene inn til gårdsrommet vil trolig kunne skimtes inne fra byrommet. Større trafikk knyttet til vareleveringer utenfor portene til gårdsrommet kan være fragmenterende for gående og syklende.

Tiltaket vurderes samlet å gi *ubetydelig* endring.

Nygård skole – indre gårdsrom	Verdi					
					△	
Tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet	
Påvirkning alternativ 1, 2, 3 og 4		△				
Konsekvens	+++ /++++	+ /+ +	0	-	--	---
Alternativ 1, 2, 3 og 4 medfører ubetydelig konsekvens (0)			△			

6.2 Kulturmiljø

6.2.1 Delområde 1 – Grieghallen med Edvard Griegs plass og Nina Griegs gate

Påvirkning alternativ 1

Alternativ 1 gir et direkte arealbeslag på Edvard Griegs plass med sitt fotavtrykk på ca. 3000m², i tillegg til et nedsenket amfi på ca. 300m² og en rømningstrapp/vareheis på 100m². Det nye musikkteateret vil beslaglegge store deler av den sørlige delen av Edvard Griegs plass og legger seg tett inntil Nygårdsgaten og Strømgaten. I Grieghallen vil det kreves interiørmessige endringer for å åpne mellom Grieghallen og det nye musikkteateret under bakken, noe som kan medføre at deler av kulturmiljøet Grieghallen går tapt. Nærvirkningene vil være merkbare ved at det nye musikkteateret danner en barriere slik at den visuelle kontakten med Grieghallens langstrakte fasade endres. Dette vil oppleves både fra Nygårdsgaten mot Edvard Griegs plass og fra Strømgaten/Nygårdsgaten. Det nedsenkede amfiet som er en del av inngangspartiet, vil i mindre grad forstyrre fasaden på Grieghallen sett fra ståsteder i nærmiljøet. Etablering av en vareheis og rømningstrapp i et eget anlegg mellom Nygårdsgaten og Nygård skole vil i noe grad endre den visuelle kontakten mellom Edvard Griegs plass/Nina Griegs gate og Grieghallen. Byggets maks høyde vil ligge noe over Grieghallens gesims og gir fjernvirkning ved at innsynet til Grieghallen endres sett fra Fjellsiden - Grieghallen vil framstå som mindre solitær og miste noe av sitt monumentale uttrykk, når plassen fylles opp av det nye musikkteateret. Griegkvartalet vil samlet i liten grad framstå som en konstruktiv helhet, til det er alternativets volum, høyde og fotavtrykk for stort

og dominerende. Når Edvard Griegs plass skal opprustes og tilrettelegges for bruk av flere brukergrupper gir det potensial for tilpasninger som gir bedret bruk av kulturmiljøet.

Samlet vurderes alternativ 1 å gi en *forringet* virkning på kulturmiljøet Grieghallen med Edvard Griegs plass.

Påvirkning alternativ 2

Alternativ 2 gir et direkte arealbeslag på Edvard Griegs plass med sitt fotavtrykk på ca. 3000m², i tillegg til et nedsenket amfi på ca. 300m². Det nye musikkteateret vil beslaglegge den sørlige delen av Edvard Griegs plass og legger seg tett inntil Nygårdsgaten og Strømgaten. I Grieghallen vil det kreves flere interiørmessige endringer for å åpne mellom Grieghallen og det nye musikkteateret under bakken, noe som kan medføre at deler av kulturmiljøet Grieghallen går tapt. Nærvirkningene vil være merkbare ved at det nye musikkteateret danner en barriere slik at innsynet til Grieghallen reduseres og den visuelle kontakten med Grieghallens langstrakte fasade endres. Dette vil oppleves både fra Nygårdsgaten mot Edvard Griegs plass og fra Strømgaten/Nygårdsgaten. Det nedsenkede amfi som er en del av inngangspartiet, vil i mindre grad forstyrre fasaden på Grieghallen sett fra ståsteder i nærmiljøet. Byggets maks høyde vil ligge noe over Grieghallens gesims. Fjernvirkningen blir at innsynet til Grieghallen endres sett fra Fjellsiden - Grieghallen vil framstå som mindre solitær og miste noe av sitt monumentale uttrykk, når plassen fylles opp av det nye musikkteateret. Griegkvartalet vil samlet i liten grad framstå som en konstruktiv helhet, til det er alternativets volum, høyde og fotavtrykk for stort og dominerende. Når Edvard Griegs plass skal opprustes og tilrettelegges for bruk av flere brukergrupper gir det potensial for tilpasninger som gir bedret bruk av kulturmiljøet.

Samlet vurderes alternativ 1 å gi en *forringet* virkning på kulturmiljøet Grieghallen med Edvard Griegs plass. Fraværet av et bygg for vareheis og rømningsstrapp foran Nygård skole gjør at graden ligger i retning noe forringet.

Påvirkning alternativ 3

Alternativ 3 gir et direkte arealbeslag på Edvard Griegs plass med sitt fotavtrykk på ca. 1.200m², inkludert et bygg for rømningsvei på ca. 50m². Det nye musikkteateret vil beslaglegge areal på den sørlige delen av Edvard Griegs plass. I Grieghallen forventes flere interiørmessige endringer for å åpne mellom Grieghallen og det nye musikkteateret under bakken. Alternativet medfører også en stor risiko for setningsskader, på grunn av dybden på gravegropen som blir liggende tett opp til Grieghallen. Disse forholdene medfører risiko for at større deler av kulturmiljøet Grieghallen går tapt. Fotavtrykket er noe større enn dagens østlige adkomstbygg og nærvirkning vil endre opplevelsen av plassen og innsynet til Grieghallen i noe grad, men bygget vil likevel ha mye åpent rom rundt seg og i liten grad stenge den visuelle kontakten med Grieghallens langstrakte fasade. Alternativet vil ha felles inngang med Grieghallen, men behovet for en rømningsvei gjør at det uansett må etableres et anlegg for rømningsstrapp separat på plassen. Bygget som huser rømningsstrappen vil være mindre enn eksisterende vestlige adkomstbygg, men likevel bryte siktlinjen fra Hans Holmboes gate ned til Grieghallen, som i dagens situasjon. Det nye musikkteaterets maks høyde vil ligge godt under Grieghallens hovedform og i uvesentlig grad endre innsynet sett fra Fjellsiden. Griegkvartalet vil samlet i noen grad framstå som en konstruktiv helhet, da volum, høyde og fotavtrykk et godt stykke på veg underordner seg Grieghallen og gir «luft» og rom rund eksisterende anlegg. Når Edvard Griegs plass skal opprustes og tilrettelegges for bruk av flere brukergrupper gir det potensial for tilpasninger som gir bedret bruk av kulturmiljøet.

Samlet vurderes alternativ 3 å gi *noe forringet* virkning på kulturmiljøet Grieghallen med Edvard Griegs plass. Alternativets dype byggegrop med tilhørende risiko for setningsskader gjør at graden er satt i retning forringet.

Påvirkning alternativ 4

Alternativ 4 gir et direkte arealbeslag på Edvard Griegs plass med sitt fotavtrykk på ca. 2700m², i tillegg til et inngangsparti på ca. 200m² og anlegg for rømningsvei/vareheis på ca. 100m². Det nye musikkteateret vil beslaglegge den sørlige delen av Edvard Griegs plass og legger seg tett inntil Nygårdsgaten og Strømgaten. I Grieghallen kreves interiørmessige endringer for å åpne mellom Grieghallen og det nye musikkteateret under bakken, noe som kan medføre at deler av kulturmiljøet Grieghallen går tapt. Nærvirkningene vil være merkbare ved at det nye musikkteateret danner en barriere slik at den visuelle kontakten med Grieghallens fasade endres.

Dette vil oppleves både fra Nygårdsgaten mot Edvard Griegs plass og fra Strømgaten/Nygårdsgate, men det nedtrappede volumet gir en viss åpenhet i Nygårdsgaten. Et eget bygg til inngang vil beslaglegge areal på Edvard Griegs plass og forstyrre opplevelsen av Grieghallens langstrakte fasade sett fra sør. Etablering av en vareheis og rømningstrapp i et eget anlegg mellom Nygårdsgaten og Nygård skole vil i noe grad endre den visuelle kontakten mellom Edvard Griegs plass/Nina Griegs gate og Grieghallen. Byggets maks høyde vil delvis ligge noe over Grieghallens gesims, men på grunn av nedtrappingen. Fjernvirkningen blir at innsynet til Grieghallen endres sett fra Fjellsiden - Grieghallen vil framstå som mindre solitær når plassen fylles opp av det nye musikkteateret, men vil fortsatt bevare mye av det monumentale uttrykket pga. nedtrappingen i dette alternativet som gir en åpenhet sett mot vest. Griegkvartalet vil samlet i liten grad framstå som en konstruktiv helhet, til det er alternativets volum, høyde og fotavtrykk stort og dominerende. Når Edvard Griegs plass skal opprustes og tilrettelegges for bruk av flere brukergrupper gir det potensial for tilpasninger som gir bedret bruk av kulturmiljøet.

Samlet vurderes alternativ 4 å gi *ferringet* virkning på kulturmiljøet Grieghallen med Edvard Griegs plass. Byggets nedtrapping mot vest gjør at graden er satt i retning noe *ferringet*.

Verdi, påvirkning og konsekvens delområde 1

Grieghallen	Verdi						

Tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Ferringet	Sterkt forringet		
Påvirkning alternativ 1							
Påvirkning alternativ 2							
Påvirkning alternativ 3							
Påvirkning alternativ 4							
Konsekvens	+++ / ++++	+ / ++	0	-	--	---	----
Alternativ 1 medfører stor konsekvens (- - -)							
Alternativ 2 medfører betydelig negativ konsekvens (- -)							
Alternativ 3 medfører betydelig negativ konsekvens (- -)							
Alternativ 4 medfører betydelig negativ konsekvens (- -)							

6.2.2 Delområde 2 – Nygård skole

Påvirkning alternativ 1

Nygård skole ligger som nærmeste nabo til Griegkvartalet og selv om tiltaket ikke vil gi arealbeslag eller direkte inngrep i Nygård skole, vil utstillings- og støttearealet gå så langt mot vest at utvidelsen av byggegruppen kan komme i konflikt med skoleanlegget og føre til setningsskader. Dette kan gi permanente skader og føre til sterk forringelse av kulturmiljøet, men det forutsettes at det gjøres tiltak for å forhindre slike skader, og risikoen for setningsskader vurderes derfor som lav. Et nytt bygg foran skoleporten som skal huse en vareheis og rømningstrapp, vil bryte den visuelle kontakten mellom skolens inngangsport og Nygårdsgaten, en plass som har eksistert siden skolen ble bygget tidlig på 1900-tallet. Når Edvard Griegs plass og Nina Griegs gate skal opprustes og tilrettelegges for bruk av flere brukergrupper gir det potensial for tilpasninger som gir bedret bruk av kulturmiljøet.

Den samlede virkningen settes til *noe forringet*.

Påvirkning alternativ 2

Selv om Nygård skole ligger som nærmeste nabo til Griegkvartalet, vil Nygård skole i liten grad bli visuelt berørt, så lenge det nye musikkteateret ligger på den sørlige delen av plassen og Nina Griegs gate beholdes som et gateløp/et byrom med mulighet for gjennomgang. Når Edvard Griegs plass og Nina Griegs gate skal opprustes og tilrettelegges for bruk av flere brukergrupper gir det potensial for tilpasninger som gir bedret bruk av kulturmiljøet.

Samlet virkning settes til *ubetydelig*.

Påvirkning alternativ 3

Selv om Nygård skole ligger som nærmeste nabo til Griegkvartalet, vil Nygård skole i liten grad bli berørt, så lenge det nye musikkteateret ligger på den sørligste delen av plassen og Nina Griegs gate beholdes som et gateløp/et byrom med mulighet for gjennomgang. Alternativet medfører også en stor risiko for setningsskader, på grunn av dybden på anleggsgropen som blir liggende tett opp til Nygård skole. Disse forholdene medfører risiko for at større deler av kulturmiljøet Nygård skole går tapt. Når Edvard Griegs plass og Nina Griegs gate skal opprustes og tilrettelegges for bruk av flere brukergrupper gir det potensial for tilpasninger som gir bedret bruk av kulturmiljøet.

Samlet virkning settes til *noe forringet*. Alternativets dype byggegrop med tilhørende risiko for setningsskader gjør at graden er satt i retning forringet.

Påvirkning alternativ 4

Nygård skole ligger som nærmeste nabo til Griegkvartalet og selv om tiltaket ikke vil gi arealbeslag eller direkte inngrep i Nygård skole, vil utstillings- og støttearealet gå så langt mot vest at utvidelsen av byggegropen kan komme i konflikt med skoleanlegget og føre til setningsskader. Dette kan gi permanente skader og føre til sterk forringelse av kulturmiljøet, men det forutsettes at det gjøres tiltak for å forhindre slike skader, og risikoen for setningsskader vurderes derfor som lav. Et nytt bygg foran skoleporten, som skal huse en vareheis og rømningstrapp, vil bryte den visuelle kontakten mellom skolens inngangsport og Nygårdsgaten, en plass som har eksistert siden skolen ble bygget tidlig på 1900-tallet. Når Edvard Griegs plass og Nina Griegs gate skal opprustes og tilrettelegges for bruk av flere brukergrupper gir det potensial for tilpasninger som gir bedret bruk av kulturmiljøet.

Den samlede virkningen settes til *noe forringet*.

Verdi, påvirkning og konsekvens delområde 2

Nygård skole	Verdi				
Tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet
Påvirkning alternativ 1					
Påvirkning alternativ 2					
Påvirkning alternativ 3					
Påvirkning alternativ 4					

Konsekvens	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---	----
Alternativ 1 medfører noe konsekvens (-)					△		
Alternativ 2 medfører betydelig konsekvens (-)					△		
Alternativ 3 medfører noe konsekvens (-)					△		
Alternativ 4 medfører noe konsekvens (-)					△		

6.2.3 Delområde 3 - Kulturaksen langs Lars Hilles gate

Påvirkning alternativ 1, 2, 3 og 4

Kulturaksen ligger på nordsiden av Grieghallen, der Grieghallen fysisk vil stenge for innsyn til Edvard Griegs plass og det nye musikkteateret.

Det vurderes derfor som at påvirkningen av tiltaket er *uvesentlig*.

Verdi, påvirkning og konsekvens

Kulturaksen	Verdi						
						△	
Tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
Påvirkning alternativ 1, 2, 3 og 4		△					
Konsekvens	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---	----
Alternativ 1, 2, og 43: ubetydelig konsekvens (0)			△				

6.2.4 Delområde 4 – Bygårdsbebyggelsen på Nedre Nygård

Påvirkning alternativ 1

Alternativ 1 medfører ingen arealbeslag på Nedre Nygård, men visuelt vil musikkteateret som blir synlig over bakken og anlegget for vareheis/rømningsstrapp kunne gi både nær- og fjernvirkning. Nærvirkning er først og fremst knyttet til at musikkteateret fyller den sørlige delen av Edvard Griegs plass, noe som bidrar til å endre den visuelle kontakten og skaper en barriere mellom kulturmiljøet på Nedre Nygård og kulturmiljøene Grieghallen og Nygård skole. Dette er særlig merkbart sett fra Strømgaten og fra Nygårdsgaten. Fra begge standpunkter vil det nye musikkteateret framstå med en monumental fasade mot fortau og veg. Nygårdsgaten vil oppleves som trangere langs musikkteaterets fasade. Fjernvirkningen vil være at utsynet fra Fjellsiden endres sett mot Nygårdsgaten og Strømgaten; tiltaket vil fylle igjen det synlige åpne rommet mellom Grieghallen og bygårdsbebyggelsen. Det virker til at fasaderekken med bygårder langs Nygårdsgaten ikke lenger vil være synlige og den tydelige kvartalsstrukturen fra Nygårdsgaten opp til Nygårdsparken får en mindre tydelig avgrensning. Griegkvartalets nærhet til deler av bebyggelsen på Nedre Nygård gjør at tiltakets framstår med et dominerende volum, og dermed med en noe dårlig sammenheng med de gamle bygårdene og kvartalene på Nedre Nygård.

Samlet vurderes alternativet å medføre at kulturmiljøet Nedre Nygård blir *noe forringet*.

Påvirkning alternativ 2

Alternativ 2 medfører ingen arealbeslag på Nedre Nygård, men visuelt vil musikkteateret som blir synlig over bakken kunne gi både nær- og fjernvirkning. Nærvirkning er først og fremst knyttet til at musikkteateret beslaglegger den sørlige delen av Edvard Griegs plass og fyller den med bygg som bidrar til å endre den visuelle kontakten og skaper en barriere mellom kulturmiljøet på Nedre Nygård og kulturmiljøene Grieghallen og Nygård skole. Dette er særlig merkbart sett fra Strømgaten og fra Nygårdsgaten. Fra begge standpunkter vil det nye musikkteateret framstå som en monumental vegg mot fortau og veg. Nygårdsgaten vil oppleves som trangere langs musikkteaterets fasade. Fjernvirkningen vil være at utsynet fra Fjellsiden endres sett mot Nygårdsgaten og Strømgaten; tiltaket vil fylle igjen det synlige åpne rommet mellom Grieghallen og bygårdsbebyggelsen. Det virker til at fasaderekken med bygårder langs Nygårdsgaten ikke lenger vil være synlige og den tydelige kvartalsstrukturen fra Nygårdsgaten opp til Nygårdsparken får en mindre tydelig avgrensning. Griegkvartalets nærhet til deler av bebyggelsen på Nedre Nygård gjør at tiltakets framstår med et dominerende volum, og dermed med en dårlig sammenheng med de gamle bygårdene og kvartalene på Nedre Nygård.

Samlet vurderes alternativet å medføre at kulturmiljøet Nedre Nygård blir *noe forringet*.

Påvirkning alternativ 3

Alternativ 3 medfører ingen arealbeslag på Nedre Nygård, men visuelt vil et nytt musikkteater over bakken og en rømningsveg kunne gi både nær- og fjernvirkning. Nærvirkning er først og fremst knyttet til at musikkteateret og rømningsvegen beslaglegger arealer på sørligste halvdel av Edvard Griegs plass. Delen av musikkteateret som blir synlig over bakken har et noe større arealbeslag enn dagens adkomstbygg til parkeringsanlegget, men vil fortsatt framstå som et lite bygg både i fotavtrykk og høyde. Det vil til i en viss grad bidra til å endre den visuelle kontakten og delvis skape en barriere mellom kulturmiljøet på Nedre Nygård og kulturmiljøene Grieghallen og Nygård skole, særlig sett fra Strømgaten og fra Nygårdsgaten. Sett fra Hans Holmboes gate vil siktlinjen ned til Grieghallen forstyrres av anlegget til rømningstrapp. Høyden på det nye bygget er lavere enn Grieghallen og vil derfor i liten grad endre innsynet fra Fjellsiden. Med alternativ 3 framstår Griegkvartalet med en volumoppbygging som er tilpasset og har en sammenheng med de gamle bygårdene og kvartalene på Nedre Nygård.

Samlet vurderes alternativet å medføre at kulturmiljøet Nedre Nygård blir *ubetydelig forringet*. Alternativet har noen få negative visuelle virkninger som gjør at graden er lagt i retning noe forringet.

Påvirkning alternativ 4

Alternativ 4 medfører ingen arealbeslag på Nedre Nygård, men visuelt vil musikkteateret som blir synlig over bakken over bakken og anlegget for vareheis/rømningstrapp samt et separat inngangsbygg, kunne gi både nær- og fjernvirkning. Nærvirkning er først og fremst knyttet til at musikkteateret beslaglegger den sørlige delen av Edvard Griegs plass og fyller den med bygg som bidrar til å endre den visuelle kontakten og skaper en barriere mellom kulturmiljøet på Nedre Nygård og kulturmiljøene Grieghallen og Nygård skole. Dette er særlig merkbart sett fra Strømgaten og fra Nygårdsgaten. Fra begge standpunkter vil det nye musikkteateret framstå som en dominerende fasade/monumental vegg mot fortau og veg. Nygårdsgaten vil oppleves som trangere, men nedskaleringen av bygget mot vest gir en åpning mot vest. Fjernvirkningen vil være at utsynet fra Fjellsiden endres sett mot Nygårdsgaten og Strømgaten; tiltaket vil fylle igjen det synlige åpne rommet mellom Grieghallen og bygårdsbebyggelsen, men igjen vil den inntrukne delen av bygget bidra til at fasaderekken med bygårder langs Nygårdsgaten delvis er synlige. Dette gjelder også den tydelige kvartalsstrukturen fra Nygårdsgaten opp til Nygårdsparken. Griegkvartalets nærhet til deler av bebyggelsen på Nedre Nygård gjør at tiltakets framstår med et dominerende volum, og dermed med en noe dårlig sammenheng med de gamle bygårdene og kvartalene på Nedre Nygård.

Samlet vurderes alternativet å medføre at kulturmiljøet Nedre Nygård blir *noe forringet*. Nedskaleringen av bygget gjør at graden ligger i retning ubetydelig.

Verdi, påvirkning og konsekvens delområde 4

Kulturaksen	Verdi						
Tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
Påvirkning alternativ 1							
Påvirkning alternativ 2							
Påvirkning alternativ 3							
Påvirkning alternativ 4							
Konsekvens	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---	----
Alternativ 1: noe konsekvens (-)							
Alternativ 2: noe konsekvens (-)							
Alternativ 3: ubetydelig konsekvens (0)							
Alternativ 4: noe konsekvens (-)							

7 OPPSUMMERING OG SAMMENSTILLING

7.1 Byrom og byromsbruk

Alternativ 1 har det største arealbeslaget både når det gjelder fotavtrykk, høyde og volum i byrommet. Det nye musikkteateret vil fylle ut Edvard Griegs plass øst. I tillegg vil store deler av bygulvet brukes for å etablere et nedsenket amfi som del av inngangspartiet for musikkteatret. Tiltaket vurderes å bryte med omkringliggende bebyggelse når det gjelder skala. Dette er særlig tydelig fra sørøst i Strømgaten og fra Nygårdsgaten med tverrgater. Utstillings- og støttearealet vil i seg selv ikke påvirke byrom og byromsbruk, men vareleveranser vil påvirke området ved Grieghallens inngangsparti da vareheisen plasseres ved Nygård skole.

Alternativ 2 har like stort arealbeslag over bakken som alternativ 1. I dette alternativet er arealene under bakken fjernet og dermed også vareheisen. Dette gjør at alternativet får noe mindre påvirkning på det verdifulle byrommet ved Grieghallens inngangssone. Fraværet av vareheisen fra dette området bidrar til at byromsbruken ikke endres i denne verdifulle delen av planområdet. Dermed blir alternativ 2 vurdert noe mildere enn alternativ 1, selv om tiltaket har en skala som bryter med omgivelsene for øvrig.

Alternativ 3 er samlet sett vurdert til å gi en marginalt positiv konsekvens for byrom og byromsbruk i forhold til 0-alternativet. Dette har sammenheng med at delområdene som blir sterkest påvirket i alternativ 3 ikke har de største verdiene knyttet til byrom og byromsbruk i dag. Det foreligger ikke konkrete planer for utvikling av disse områdene, selv om plassen pr i dag representerer et betydelig potensial når det gjelder byromsbruk. I konsekvensvurderingen vil dermed alternativet med felles inngang i Grieghallen gjøre at utredningsområdet fremstår mer helhetlig og funksjonelt etter en utbygging av alternativ 3. Adkomstbyggene til parkeringsanlegg fjernes sammen med rampen i Nina Griegs gate. Vestre del av Edvard Griegs plass åpnes mer opp. Attraktiviteten og fleksibiliteten for gående og syklende vil øke i byrommet. Samlet sett gir alternativet et stort sammenhengende bygulv som binder sammen Grieghallen og det nye musikkteatret.

Alternativ 4 er vurdert til å gi en samlet sett noe negativ påvirkning på byrom og byromsbruk sammenlignet med 0-alternativet. Dette har sin årsak i et stort fotavtrykk som også setter sitt preg på selve byrommet Edvard Griegs plass. Tiltaket fremstår volummessig noe mer balansert enn alternativ 1 og 2, men fragmenterer byrommet Edvard Griegs plass i sin helhet ved både å etablere heisbygg foran Nygård skole og etablering av rømning/inngangsanlegg på plassen. Dette vil også visuelt forstyrre inntrykket av Grieghallens fasade.

Alternativ 1			
Delområder byrom og byromsbruk	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
Delområde 1 – Edvard Griegs plass vest	Stor	Noe forringet	Noe (-)
Delområde 2 – Nina Griegs gate	Stor	Ubetydelig	Ubetydelig (0)
Delområde 3 – Edvard Griegs plass øst	Middels	Forringet	Middels negativ(--)
Delområde 4 – Strømgaten	Noe	Forringet	Noe (-)
Delområde 5 – Svalgang, sør	Middels	Noe forringet	Noe (-)
Delområde 6 - Svalgang, nord	Middels	Ubetydelig	Ubetydelig (0)
Delområde 7 – Lars Hilles gate	Noe	Ubetydelig	Ubetydelig (0)
Delområde 8 - Nygårdsgaten med tverrgater	Noe	Noe forringet	Noe (-)
Delområde 9 – Nygård skole indre gårdsrom	Stor	Ubetydelig	Ubetydelig (0)
Alternativ 2			
Delområder byrom og byromsbruk	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
Delområde 1 – Edvard Griegs plass vest	Stor	Ubetydelig	Ubetydelig (0)
Delområde 2 – Nina Griegs gate	Stor	Ubetydelig	Ubetydelig (0)
Delområde 3 – Edvard Griegs plass øst	Middels	Forringet	Middels negativ (--)
Delområde 4 – Strømgaten	Noe	Forringet	Noe (-)
Delområde 5 – Svalgang, sør	Middels	Noe forringet	Noe (-)
Delområde 6 - Svalgang, nord	Middels	Ubetydelig	Ubetydelig (0)

Delområde 7 – Lars Hilles gate	Noe	Ubetydelig	Ubetydelig (0)
Delområde 8 - Nygårdsgaten med tverrgater	Noe	Noe forringet	Noe (-)
Delområde 9 – Nygård skole indre gårdsrom	Stor	Ubetydelig	Ubetydelig (0)
Alternativ 3			
Delområder byrom og byromsbruk	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
Delområde 1 – Edvard Griegs plass vest	Stor	Ubetydelig	Ubetydelig (0)
Delområde 2 – Nina Griegs gate	Stor	Forbedret	Middels positiv (+)
Delområde 3 – Edvard Griegs plass øst	Middels	Noe forringet	Ubetydelig (0)
Delområde 4 – Strømgaten	Noe	Noe forringet	Ubetydelig (0)
Delområde 5 – Svalgang, sør	Middels	Ubetydelig	Ubetydelig (0)
Delområde 6 - Svalgang, nord	Middels	Ubetydelig	Ubetydelig (0)
Delområde 7 – Lars Hilles gate	Noe	Ubetydelig	Ubetydelig (0)
Delområde 8 - Nygårdsgaten med tverrgater	Noe	Forbedret	Middels positiv (+)
Delområde 9 – Nygård skole indre gårdsrom	Stor	Ubetydelig	Ubetydelig (0)
Alternativ 4			
Delområder byrom og byromsbruk	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
Delområde 1 – Edvard Griegs plass vest	Stor	Noe forringet	Noe (-)
Delområde 2 – Nina Griegs gate	Stor	Ubetydelig	Ubetydelig (0)
Delområde 3 – Edvard Griegs plass øst	Middels	Forringet	Middels negativ (--)
Delområde 4 – Strømgaten	Noe	Forringet	Noe (-)
Delområde 5 – Svalgang, sør	Middels	Noe forringet	Noe (-)
Delområde 6 - Svalgang, nord	Middels	Ubetydelig	Ubetydelig (0)
Delområde 7 – Lars Hilles gate	Noe	Ubetydelig	Ubetydelig (0)
Delområde 8 - Nygårdsgaten med tverrgater	Noe	Noe forringet	Noe (-)
Delområde 9 – Nygård skole indre gårdsrom	Stor	Ubetydelig	Ubetydelig (0)

7.2 Kulturmiljø

I *alternativ 1* vil nybyggets fotavtrykk, volum og høyde over bakken føre til både nærvirkninger og fjernvirkninger. Vesentligst her er at det nye musikkteateret blir et konkurrerende element både til Grieghallen og bygårdsbebyggelsen på nedre Nygård og skaper en uønsket fjernvirkning sett fra Fjellsiden. Etablering av vareheis/rømningsveg foran Nygård skole vil gi en nærvirkning ved visuelt å endre situasjonen ved inngangsportalen til den vedtaksfredete skolen. Alternativets fysiske virkning begrenser seg til en risiko for setningsskader på Nygård skole i forbindelse med anleggsgjennomføringen som kan gi permanente skader og føre til forringelse av kulturmiljøet. Det forutsettes imidlertid at det gjøres tiltak for å forhindre slike skader, og risikoen vurderes derfor som lav. En tilrettelegging og opprusting av Edvard Griegs plass vurderes som et positivt bidrag, som vurderes å være i tråd med Munks intensjon om et «torg» på plassen.

Alternativ 2 er likt alternativ 1 med hensyn til musikkteateret og inngangspartiet, men skiller seg fra alternativ 1 ved at det ikke har vareheis og rømningsstrapp foran Nygård skole. Størst virkning gir dette for Nygård skole; fraværet av vareheis og rømningsstrapp foran skolen innebærer at dagens situasjon ikke endres negativt. De visuelle virkningene for Grieghallen og bygårdsbebyggelsen på Nedre Nygård vil imidlertid være likt som i alternativ 1. Effekten av tilrettelegging og opprusting av Edvard Griegs plass vil være som for alternativ 1.

Alternativ 3 har et betydelig mindre fotavtrykk og høyde/volum over bakken enn alternativ 1 og 2. Musikkteateret over bakken er mindre og det er heller ikke vareheis og rømningsstrapp foran Nygård skole. Det gir vesentlig mindre visuelle virkninger enn i alternativ 1 og 2 – musikkteateret over bakken er tydelig underordnet Grieghallen og gir liten fjernvirkning fra Fjellsiden, både med hensyn til Grieghallen og bygårdsbebyggelsen på nedre Nygård. Heller ikke nærvirkningen er vurdert å bli særlig endret av alternativet. Risikoen for setningsskader som følge av en betydelig dypere anleggsgrop, gjør imidlertid at alternativet kan gi

store permanente fysiske konsekvenser for Grieghallen og Nygård skole. Effekten av tilrettelegging og opprusting av Edvard Griegs plass vil være som for alternativ 1.

Alternativ 4 har et musikkteater som er noe nedskalert over bakken, men med vareheis/rømningsveg på plassen utenfor Nygård skole samt et eget inngangsparti plassert foran musikkteateret. For Nygård skole vil konsekvensen være den samme som i alternativ 1. For Grieghallen og bygårdsbebyggelsen på nedre Nygård vil det nedskalerte bygget være mindre synlig fra Fjellsiden og dermed gi mindre fjernvirkning enn både alternativ 1 og 2. Nærvirkningen for bygårdsbebyggelsen vil også være mindre, da det nedskalerte bygget gir et noe åpnere rom mellom Edvard Griegs plass og bygårdsbebyggelsen på andre siden av Nygårdsgaten. Effekten av tilrettelegging og opprusting av Edvard Griegs plass vil være som for alternativ 1.

Alternativ 1 –			
Kulturhistorisk lokalitet	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
Delområde 1 Grieghallen med Edvard Griegs plass og Nina Griegs gate	Stor	Forringet	Stor negativ (---)
Delområde 2 - Nygård skole	Svært stor	Noe forringet	Noe negativ (-)
Delområde 3 - Kulturaksen langs Lars Hilles gate	Stor	Ubetydelig endring	Ubetydelig (0)
Delområde 4 - Bygårdsbebyggelsen på nedre Nygård	Stor	Forringet	Noe negativ (-)
Alternativ 2 –			
Kulturhistorisk lokalitet	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
Delområde 1 Grieghallen med Edvard Griegs plass og Nina Griegs gate	Stor	Forringet	Middels negativ (--)
Delområde 2 - Nygård skole	Svært stor	Ubetydelig endring	Ubetydelig (0)
Delområde 3 - Kulturaksen langs Lars Hilles gate	Stor	Ubetydelig endring	Ubetydelig (0)
Delområde 4 - Bygårdsbebyggelsen på nedre Nygård	Stor	Noe forringet	Noe negativ (-)
Alternativ 3 –			
Kulturhistorisk lokalitet	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
Delområde 1 Grieghallen med Edvard Griegs plass og Nina Griegs gate	Stor	Noe forringet	Middels negativ (--)
Delområde 2 - Nygård skole	Svært stor	Noe forringet	Middels negativ (--)
Delområde 3 - Kulturaksen langs Lars Hilles gate	Stor	Ubetydelig endring	Ubetydelig (0)
Delområde 4 - Bygårdsbebyggelsen på nedre Nygård	Stor	Ubetydelig endring	Ubetydelig (0)
Alternativ 4 –			
Kulturhistorisk lokalitet	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
Delområde 1 Grieghallen med Edvard Griegs plass og Nina Griegs gate	Stor	Forringet	Middels negativ (--)
Delområde 2 - Nygård skole	Svært stor	Noe forringet	Noe negativ (-)
Delområde 3 - Kulturaksen langs Lars Hilles gate	Stor	Ubetydelig endring	Ubetydelig (0)
Delområde 4 - Bygårdsbebyggelsen på nedre Nygård	Stor	Forringet	Noe negativ (-)

7.3 Samlet vurdering og rangering

Delområder	Alt. 0	Alt. 1	Alt. 2	Alt. 3	Alt. 4
Byrom og byromsbruk					
Delområde 1 – Edvard Griegs plass vest	0	Noe	Ubetydelig	Ubetydelig	Noe
Delområde 2 – Nina Griegs gate	0	Ubetydelig	Ubetydelig	Positiv (+)	Ubetydelig
Delområde 3 – Edvard Griegs plass øst	0	Middels	Middels	Ubetydelig	Middels
Delområde 4 – Strømgaten	0	Noe	Noe	Ubetydelig	Noe
Delområde 5 – Svalgang, sør	0	Noe	Noe	Ubetydelig	Noe
Delområde 6 - Svalgang, nord	0	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig
Delområde 7 – Lars Hilles gate	0	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig
Delområde 8 - Nygårdsgaten med tverrgater	0	Noe	Noe	Positiv (+)	Noe
Delområde 9 – Nygård skole indre gårdsrom	0	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig
Samlet vurdering byrom og byromsbruk	0	Noe negativ	Noe negativ	Ubetydelig (+)	Noe negativ
Samlet rangering byrom og byromsbruk		4	2	1	3
Kulturmiljø					
Delområde 1 – Grieghallen med E. Griegs pl.	0	Stor (---)	Middels (--)	Middels (--)	Middels (--)
Delområde 2 – Nygård skole	0	Noe (-)	Ubetydelig	Middels (--)	Noe (-)
Delområde 3 – Kulturaksen langs Lars Hilles gt	0	Ubetydelig (0)	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig
Delområde 4 – Bygårdsbebyggelsen Nygård	0	Middels (--)	Noe (-)	Ubetydelig (0)	Noe (-)
Samlet vurdering kulturmiljø	0	Middels	Noe negativ	Noe negativ	Middels
Samlet rangering kulturmiljø		4	2	3	3

7.3.1 Samlet vurdering byrom og byromsbruk

Tabellen viser at alternativ 1 slår ut som det dårligste alternativet når det gjelder tilpasning til byrom og byromsbruk. Konsekvensgraden er samlet satt til noe negativ (-). Årsaken er alternativets skala og dominans, særlig i delområdene 3 og 4. Dette gjelder både nærvirkning og fjernvirkning fra Fjellsiden. Bygningens volum og det nedsenkede amfiet fyller helt ut sørlige del av Edvard Griegs plass og skaper tydelige visuelle og funksjonelle barrierer knyttet til mobilitet for gående og syklende.

Alternativ 4 har også samlet konsekvens noe negativ (-), men kommer nest nederst i rangeringen. Konsekvensen er langt på veg den samme som for alternativ 1. En nedtrapping av bygningens volum gir et noe mildere inntrykk samlet sett, men alternativet bidrar likevel til økt fragmentering på Edvard Griegs Plass og skaper tydelige barrierer både visuelt og funksjonelt med et tredje bygningsvolum på plassen. Alternativet gir konsekvenser både for nærvirkning og fjernvirkning fra Fjellsiden.

Alternativ 2 er rangert som nest best med konsekvensgrad noe negativ (-). Årsaken til at dette alternativet kommer bedre ut enn alternativ 4 er fraværet av vareheis/rømningsstrapp og inngangsparti. Dette gir et mindre negativt inntrykk ved Nygård skole, sikrer en større sammenheng på Edvard Griegs plass og gjennom Nina Griegs gate for gående og syklende.

Alternativ 3 kommer best ut fordi det er et vesentlig mindre bygg både i høyde, volum og arealbeslag totalt. Det gir større fleksibilitet i byrommene og sikrer god sammenheng med gatene rundt Grieghallen. Bygningsmassen over bakken er dessuten klart underordnet omkringliggende kvartaler og forbedrer forholdene for gående og syklende omkring det nye bygget og Grieghallen. Dette gjelder både nærvirkning og fjernvirkning fra Fjellsiden. Alternativet har samlet fått en ubetydelig konsekvensgrad da arealbeslaget som er synlig over bakken kun tar

for seg de arealene som i dag er forbeholdt logistikk og drift av Grieghallen. Det strammer opp byrommet, sikrer funksjonelle uterom og danner bedre bevegelseslinjer for myke trafikanter.

7.3.2 Samlet vurdering kulturmiljø

Tabellen over viser at alternativ 1 og 4 begge er gitt samlet konsekvensgrad middels negativ (--). Årsaken til dette ligger dels i at rømningstrapp og varelevering foran Nygård skole visuelt endrer situasjonen foran den fredete skolens inngangsparti, dels i at det nye bygget på Edvard Griegs plass vil være synlig fra Fjellsiden. Det vil gi fjernvirkning som både påvirker Grieghallen og bygårdsbebyggelsen på Nedre Nygård. Alternativ 4 er rangert som best av de to, da dette alternativet har et noe mindre volum og en nedskalert høyde som er bedre tilpasset kulturmiljøene.

Alternativ 2 og 3 er begge er gitt samlet konsekvensgrad liten negativ (-). I disse to alternativene skal det ikke etableres varelevering og rømningstrapp foran Nygård skole og dermed blir ikke den fredete skolens inngangsparti visuelt berørt. Alternativ 3 har betydelig mindre fjernvirkningseffekt fra Fjellsiden enn de andre alternativene, men har en stor risiko for setningsskader på Grieghallen og Nygård skole i anleggsfasen og er derfor rangert lavere enn alternativ 2.

7.4 Skadebegrensende tiltak

Det er utredet fire prinsipielle alternativer for utbygging av Griegkvartalet. Resultatet fra konsekvensutredningen indikerer at ingen av alternativene er realistiske å videreføre direkte til et planforslag uten forbedringer. I det følgende konkretiseres skadebegrensende tiltak og forbedringspotensial som bør tas videre ved utarbeiding av planforslaget.

7.4.1 Byrom og byromsbruk

Skadereduserende tiltak	Alt 1	Alt 2	Alt 3	Alt 4
Redusere og innskrenke fotavtrykket av bygget på Edvard Griegs plass	X	X		X
Redusere «visuell støy» ved etableringen av inngangsparti, slik at inngangen ikke framstår som "et tredje volum» langs Grieghallens hovedfasade mot Edvard Griegs Plass.			X	X
Nedskalere fotavtrykk og høyde på musikkbygget og sikre arkitektonisk tilpassing til Grieghallen.	X	X		X
Erstatte nedsenket amfi med inngang på plassen/i høyde med bygulvet	X	X		
Redusere høyden på bygningen slik at det underordner seg Grieghallens gesims.	X	X		X
Bruke arkitekturen aktivt for å dempe bygningens høyde og volum, for eksempel med inntrukne etasjer, avrundede hjørner og overheng for å gi mer plass til fortausarealer og gateliv langs fasadene mot Nygårdsgaten og Strømgaten.	X	X	X	X
Sikre at kjøremønstre, varelevering og heis ikke kommer i konflikt med attraktive oppholdssteder.	X			X
Aktivitetsområder og soner for opphold legges til områder med mest sol og skjerming for vær og vind (sør/sørvest/vest)	X	X	X	X
Tilrettelegge for mer/flere oppholdssoner med sitteplasser tilknyttet bevegelseslinjene	X	X	X	X

Trekke inn bebyggelse langs Nygårdsgaten/Strømgaten for å lage bedre plass til opphold og aktivitet ved de attraktive og solrike fasadene rundt bygget (sør/sørøst).	x	x		x
Nye ganglinjer langs Grieghallen bør slippe inn mer lys/luft for å bedre attraktivitet og trygghet.	x	x		x
Vurdere høyder og skala på bebyggelse opp mot Grieghallen for å gi en bedre opplevelse av helhet på Edvard Griegs plass. Inntrukne etasjer kan være hensiktsmessig.	x	x		x
Transparens er viktig mellom Grieghallen og byrommet. Vurdere hvordan nytt bygg kan hente opp denne kvaliteten og sikre sammenheng mellom de to bygningene.	x	x	x	x
Visuell påvirkning på Nygård skole. Vurdere arkitekturen på vareheis/rømningsstrapp for å sikre minst mulig forstyrrelser foran portene til Nygård skole. Kan kombineres med tilrettelagte, attraktive oppholdssoner.	x			x

7.4.2 Kulturmiljø

De utredete alternativene har et forbedringspotensial som følger

- Justering og tilpasning av vareheis/rømningsstrapp til utstillings- og støttearealet (alternativ 1 og 4)
For kulturmiljø vil en løsning med et bygg som huser de to nødvendige funksjonene gi negativ visuell virkning for Edvard Griegs plass/Nina Griegs gate samt for Nygård skole. Den negative påvirkningen vil kunne reduseres med å etablere vareheisen med hev/senk-funksjon som gjør at den usynlig når den ikke er i bruk. Toppoverflaten på heisen må ha samme belegning som plassen for øvrig eller på annen måte integreres i dekket. Rømningsstrappen kan ha et gjennomsliktig rekkverk samtidig som det ikke benyttes murinstallasjoner over bakkenivå.
- Justering og tilpasning av inngangspartiet til musikkteateret og utstillings- og støttearealet (alternativ 1, 2 og 4)
For kulturmiljø vil løsningen i alternativ 3, med samlokalisering gjennom Grieghallen være den beste måten å etablere et inngangsparti. Denne løsningen anses imidlertid å være urealistisk pga. kapasitetsbegrensninger og sikkerhet/rømningsmuligheter. Løsningen med et amfi vil fysisk påvirke Edvard Griegs plass mens løsningen med et bygg på plassen vil gi en visuell påvirkning. Et forbedringspotensial kan være å kombinere de to løsningene ved å lukke plassen så mye som mulig og integrere selve inngangen i bygulvet. Dette grepet vil fysisk beslaglegge en betydelig mindre del av Edvard Griegs plass og vil i vesentlig mindre grad skape en barriere foran Grieghallens langstrakte fasade.
- Justering og tilpasning av musikkteaterets form, høyde og materialitet (alle alternativene)
De fire alternativene i konsekvensutredningen viser prinsipløsninger der anleggets plassering på plassen, fotavtrykk og relativ høyde er illustrert, beskrevet og vurdert. Fram mot et planforslag ligger det et stort forbedringspotensial i å tilpasse musikkbyggets form, og høyder slik at nær- fjernvirkningene reduseres. Byggets form bør utvikles videre – med utgangspunkt i Knud Munks intensjon om at bygget ved siden av Grieghallen skulle være et «retningsløst element» bør de rettviklede hjørnene løses opp med en mer organisk form. Byggets materialitet må harmonere med Grieghallen. Den videre

utviklingen av planforslaget må ta med seg forbedringspotensialet slik at musikkteateret tydelig underordner seg Grieghallen.

7.5 Avsluttende kommentar

Uavhengig av alternativ vil en utbygging på Edvard Griegs plass skape endring for byrom og byromsbruk samt kulturmiljø. Åpne, flate plasser er et knapphetsgode i Bergen sentrum og representerer et potensiale for bruk/flerbruk. Gjennom konsekvensutredningen er dagens situasjon og bruk analysert. Metodikken som brukes for gjennomføring av KU gir oss noen rammer som ikke nødvendigvis tillater å vektlegge det potensialet et område har, eller åpner for å vurdere de fremtidsmuligheter som et tidvis uprogrammert byrom gir. Plassen er stor og kan romme mye. Med en organisering slik alternativene i konsekvensutredningen representerer, kan en utbygging både stramme opp plassen og gatene rundt uten å bruke det opp. En utbygging kan representere en forbedring, tydeligere programmering og invitere til mer og ny aktivitet i denne delen av sentrum. Selv om disse aspektene ikke kommer konkret frem i vurdering av påvirkning og konsekvens i vurderingene av byrom og byromsbruk, mener vi at det er viktig å ha dette med seg i den overordnede vurderingen av konsekvens for de ulike utbyggingsalternativene. Dette åpner metodikken for å ta med i en samlet vurdering.

I henhold til planprogrammet og innspill fra plan- og bygningsetaten er det utredet fire prinsipielle alternativer for utbygging av Griegkvartalet. To av disse er utredet uten utstillings- og støtteareal. De krever mindre areal og fotavtrykk på bakkeplan, noe som slår positivt ut i konsekvensutredningen, særlig for byrom- og byromsbruk. Det er likevel viktig å påpeke at alternativ 3 har en vesentlig svakhet med en mye lengre anleggsgfase, på grunn av de store arbeidene som må gjøres under bakken. Anleggstiden vil påvirke byromsbruken negativt og gjøre attraktiviteten til området mindre over en lang periode. Omfanget av anleggsvirksomheten medfører samtidig en økt risiko for setningsskader på kulturmiljøene Grieghallen og Nygård skole. Alternativet er derfor ikke å anbefale sett i lys av de to fagtemaene. Alternativet vil heller ikke oppfylle prosjektets mål om å realisere Griegkvartalet som en kulturarena der det også etableres et utstillings- og støtteareal som kan erstatte det eksisterende messearealet under Edvard Griegs plass. Derfor er alternativ 2 og 3 vurdert som mindre realistiske og byggbare.

Det henstilles om at resultatene fra konsekvensutredningen tas med når plangrepet utvikles videre. Ingen av de prinsipielle alternativene som er utredet kan føres direkte videre til et planforslag, men konsekvensutredningen påpeker muligheter og svakheter ved prinsippene. I utarbeidingen av planforslaget anbefales det å se til vurderingene og ikke minst de foreslåtte skadereduserende tiltakene for å sikre at de kartlagte verdiene blir ivaretatt på best mulig måte, til glede for alle nåværende og framtidige brukere av Grieghallen, Edvard Griegs plass og det kommende Griegkvartalet.

8 REFERANSER OG KILDER

Arkitektnytt (1965): spesialutgave der juryen presenterer bidragene og vinnerne i arkitektkonkurransen om Edvard Griegs Hall i Bergen

Bergen kommune: bergenskart.no (<https://www.bergenskart.no/portal/apps/sites/#/bergenskart>)

Bergen kommune: «Identitet med særpreg», kulturmiljøplan Bergen 2021-2025
<https://www.bergen.kommune.no/hvaskjer/tema/kulturmiljoplan-for-bergen/identitet-med-sarpregkulturmiljoplan-for-bergen-2021-2025>

Bergen kommune: Planprogram, Bergen kommune, Bergenhus, gnr. 164, bnr. 810, mfl. Detaljreguleringsplan for Griegkvartalet. Saksnr. 20211527/SAK_202220704

Bergen kommune: Reguleringsplan for Grieghallen, Edvard Griegs plass, planID: 8200300 (ikrafttredelse 24. mai 2004)

Bergen kommune: Kommunedelplan Sentrum, planID: 15780000 (vedtatt 10.12.2001)

Bergen kommune: Arkitektur- og byformingsstrategien for Bergen, Arkitektur+
<https://www.bergen.kommune.no/hvaskjer/tema/arkitektur-i-bergen/arkitektur-og-byformingsstrategien-arkitektur>

Byarkivet, Bergen (september 2022): gjennomgang av arkivbokser

Grieghall-komiteen (1965): *Grieghallen, mål og mening*, trykksak publisert etter at Munk hadde vunnet arkitektkonkurransen.

Grieghallen AS (1978): «Den høye G; Grieghallen 1978-1988», utgitt i forbindelse med Grieghallens 10-års jubileum i 1988

Hartvedt, G. og N. Skreien (2009): Bergen byleksikon (<https://www.bergenbyarkiv.no/bergenbyleksikon/>)

Kreiner-Møller, Jørgen (2018): *Vilje til form, om arkitekten Knud Munk*

Lovdata (2018): *Lov om kulturminner*. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1978-06-09-50/KAPITTEL_2#%C2%A711

Marcus billedsamling, UiB: (<https://marcus.uib.no/home>)

Miljødirektoratet (2023): *M-1941, Håndbok om konsekvensutredning av klima og miljø*. Veileder for tema kulturmiljø. (<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/arealplanlegging/konsekvensutredninger/metode-for-utredning/>)

Miljødirektoratet (2023): *M-1941, Håndbok om konsekvensutredning av klima og miljø*. Veileder for tema landskap. (<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/arealplanlegging/konsekvensutredninger/metode-for-utredning/>)

Miljødirektoratet (2023): *M-1941, Håndbok om konsekvensutredning av klima og miljø*. Veileder for tema friluftsliv. (<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/arealplanlegging/konsekvensutredninger/metode-for-utredning/>)

Siving, Helge Hopen (2025): *Griegkvartalet - KU, fagtema trafikk/mobilitet og logistikk, herunder parkering*

Riksantikvaren, Askeladden, register med oversikt over freda og listeførte kulturminne. Registeret er ikke allment tilgjengelig, men informasjon om kulturminner tilsvare det en finner i kulturminnesøk (<https://www.kulturminnesok.no/>)

Vestland fylkeskommune: *Kultur bygger samfunn*. Regional plan for kultur 2023-2035 (vedteke 15.03.2023), (<https://www.vestlandfylke.no/globalassets/kultur/regional-plan-for-kultur/midlertidige-filer---ferdig-plan/230322-regional-plan-for-kultur.pdf>)

Vill Plan (2025): *Griegkvartalet – KU, tema anleggsfasen*

Vedlegg

- M-1941 Landskap
- M-1941 Friluftsliv
- M-1941 Kulturmiljø

Landskap: Tabeller for konsekvensutredning

Innhold

Verditabell for landskap	2
Påvirkningstabell for landskap	4
Konsekvenstabell for landskap	6

Verditabell for landskap

Tabell 1: Verditabell for landskap

Verdi-kriterier	Uten betydning for KU	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Inngreps-grad	Områder uten innslag av natur.	Naturpreget, men med overvekt av menneskelig aktivitet, bebyggelse og infrastruktur.	Noe inngrep Sammenhengende naturområde i lokal skala. Naturpreget med spredt bebyggelse og infrastruktur.	Få inngrep Stort sammenhengende naturlandskap i regional skala. Naturlandskap hvor det f.eks. er enkelte bygninger og kraftledninger.	Uten inngrep Stort sammenhengende naturlandskap i nasjonal skala. Landskap som ikke, eller i svært liten grad, er preget av menneskelig aktivitet, bebyggelse og infrastruktur.
Natur-variasjon	Naturlandskap uten variasjoner.	Naturlandskap med lite variasjon.	Naturlandskap med noe naturvariasjon og flere landskapstyper.	Naturlandskap med stor naturvariasjon over korte avstander og med høyt antall landskapstyper.	Naturlandskap med svært stor naturvariasjon over korte avstander og med høyt antall landskapstyper.
Distinkte elementer	Landskap uten distinkte landskapselementer.	Landskapstype eller landskapselement som er synlig, men uten spesiell betydning for landskapet.	Landskapstype eller landskapselement som har stor betydning for landskapskarakteren.	Karakteristisk landskapstype eller landskapselement som setter tydelig preg på landskapet.	Karakterisk landskapstype eller landskapselement som definerer landskapet.
Mangfold	Landskap uten variasjon av natur- og kulturverdier.	Landskap med variasjon med innhold av en eller få elementer fra natur, friluftsliv, kultur og landbruk.	Landskap som er mangfoldig og har et tydelig preg av flere elementer fra natur, friluftsliv, kultur og landbruk.	Landskap som er svært mangfoldig med et markant preg av elementer fra både natur, friluftsliv, kultur og landbruk.	Landskap som er svært mangfoldig med et og unikt markant preg, av elementer fra både natur, friluftsliv, kultur og landbruk.
Særpreg	Vanlig forekommende landskap uten særpreg.	Vanlig forekommende landskap med noe særpreg.	Særpregede landskap med flere innslag av eksempelvis, inngrep, arealbruk, bebyggelse og elementer som forstyrrer særpreget.	Særpregede landskap med få, ikke dominerende, negative brudd og/eller kontraster.	Unike og intakte, særpregede landskap.
Sammenhenger	Landskap uten kjente	Landskap med sammenhenger	Landskap med sammenhenger	Landskap	Landskap med tydelige sammen-

	sammenhenger mellom elementer eller historiske spor.	mellom elementer eller historiske spor som er viktige kun i lokal sammenheng.	mellom elementer eller historiske spor som er viktige i regional sammenheng.	med sammenhenger mellom elementer eller historiske spor som er viktige i nasjonal sammenheng.	henger mellom elementer eller historiske spor som er viktige i internasjonal eller nasjonal sammenheng.
Tilhørighet/identitet	Områder som det ikke er knyttet spesiell tilhørighet til.	Områder med betydning for en bydel eller mindre gruppe, «hverdagslandskapet».	Områder med lokal betydning, «hverdagslandskapet».	Områder med regional betydning.	Områder med internasjonal/nasjonal betydning.
Visuell karakter	Landskapet domineres av tilfeldighet, fragmentering, monoton og/eller uoversiktlig-het.	Landskapet er ubalansert, til dels uoversiktlig, mindre strukturert, og har svake sammenhenger i utforming.	Landskapet fremstår balansert, lesbart, oversiktlig, og strukturert.	Landskapet preges av bevisst formgivning, farge- og materialbruk, lesbare sammenhenger og godt totalinntrykk.	Landskapet preges av bevisst og gjennomført formgivning, farge- og materialbruk, god lesbarhet, logiske sammenhenger, og har et unikt visuelt totalinntrykk.
Områder som er verdsatt - delområder som inneholder hele eller deler av følgende områder skal ha følgende verdi:					
Landskapsvern-områder og nasjonalparker					Alltid svært stor verdi
Kulturmiljøer og landskap av nasjonal interesse (tidligere KULA)				Alltid stor verdi	
Utvalgte kulturlandskap i jordbruket				Alltid stor verdi	
Verdifulle kulturlandskap				Alltid stor verdi	
Samlet verdi					
Begrunnelse for samlet verdi					

Påvirkningstabell for landskap

Tabell 2: Påvirkningstabell landskap

Påvirkningsfaktorer	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet
Synlighet	<p>Tiltaket er istandsatt slik at det faller naturlig inn i landskapsbildet</p> <p>Tiltaket fremhever landskapskvaliteter innen planområdet og/eller i omgivelsene.</p> <p>Tiltaket har blitt et positivt blikkfang</p> <p>Tiltaket medfører istandsetting av ødelagt/sterkt forringet landskap</p>	Tiltaket har samme fremtoning i landskapsbildet som før inngrepet.	<p>Tiltaket medfører noe økt synlighet i brudd med tiltakets nære omgivelser</p> <p>Tiltakets fjernvirkning er liten eller ikke påvirket</p>	<p>Tiltaket medfører vesentlig økt synlighet i landskapet i nære omgivelser</p> <p>Tiltakets fjernvirkning er negativ i noen grad i form av skjemmende inngrep og/eller bygde elementer</p>	Både tiltakets nær- og fjernvirkning er vesentlig negativ, og skjømmer landskapet visuelt i stor grad i form av skjemmende inngrep og/eller bygde elementer
Fragmentering	Tiltaket skaper nye eller bygger opp ødelagte landskaps-sammenhenger og/eller fremhever kvaliteter knyttet til helhet, struktur og lesbarhet	Tiltaket medfører ikke endringer i landskaps-sammenhenger eller kvaliteter knyttet til helhet, struktur eller lesbarhet	<p>Tiltaket bryter delvis med landskaps-sammenhenger</p> <p>Tiltaket medfører noe forringelse av kvaliteter knyttet til helhet og struktur, og har dårlig lesbarhet</p>	<p>Tiltaket bryter landskaps-sammenhenger</p> <p>Tiltaket skaper et uryddig og uoversiktlig landskap i utredningsområdet</p>	<p>Tiltaket bryter viktige landskaps-sammenhenger innad og ut over utredningsområdet</p> <p>Tiltaket skaper et uryddig og uoversiktlig landskap uten struktur</p>
Skala	Tiltaket har en god tilpasning til skalaen i landskapet, eller framhever denne	Tiltaket er tilpasset skalaen i landskapet, eller er	Tiltaket dominerer noe over landskapets skala, og/eller er ikke tilpasset	Tiltaket dominerer i stor grad, og/eller er i brudd, over	Tiltaket dominerer over landskapets skala, og/eller er i vesentlig brudd med

		underordnet denne	landskapets skala	landskapets skala	landskapets skala
Formgivning	<p>Tiltaket tilfører verdi til et monotont eller forringet landskap.</p> <p>Tiltaket er forankret i landskapet ved hjelp av formgivning, farge- og materialbruk. og har et balansert uttrykk</p>	Tiltaket har samme formspråk som førsituasjonen	<p>Tiltaket gir et ubalansert inntrykk.</p> <p>Tiltaket har tilfeldig formgivning og materialbruk. Tiltaket bidrar til et monotont eller uryddig inntrykk.</p>	<p>Tiltaket mangler bevisst formgivning, farge og/eller materialbruk.</p> <p>Tiltaket bidrar til et monotont eller kaotisk inntrykk</p>	<p>Tiltaket mangler forankring i landskapet, og formgivning, farge og/eller materialbruk er uheldig</p> <p>Tiltaket gir et monotont eller kaotisk inntrykk.</p>
Tilhørighet/ identitet	<p>Tiltaket ivaretar og/eller forsterker tilhørighet/identitet i området</p> <p>Tiltaket har gitt nytt og positivt innhold til et ubetydelig eller negativt ladet sted</p>	Tiltaket medfører ingen endring av tilhørighet, identitet eller bruker-opplevelse, gjenskapt eller kompensert	Tiltaket fører til at tilhørighet, identitet eller bruker-opplevelse er noe brutt eller forstyrret	<p>Tiltaket fører til at tilhørighet identitet eller bruker-opplevelse er brutt eller forstyrret i en slik grad at dagens referanser ikke er gjenkjennbare</p> <p>Tiltaket fremstår uten sammenheng med historisk og/eller følelsesmessig tilhørighet og identitet</p>	<p>Tiltaket har ødelagt tilhørighet, identitet eller bruker-opplevelse</p> <p>Tiltaket oppleves som fremmed i landskapet</p>
Samlet påvirkning					

Konsekvenstabell for landskap

Tabell 7: konsekvenstabell for landskap

Konsekvensgrad	Kriterier for samlet vurdering
Kritisk negativ konsekvens	<p>Tiltaket medfører kritisk skade på landskapet innenfor influensområdet. Brukes kun for områder med registreringskategorier som er gitt stor eller svært stor verdi.</p> <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av delområder med konsekvensgrad svært alvorlig konsekvens (4 minus)
Svært stor negativ konsekvens	<p>Tiltaket medfører forringelse eller ødeleggelse av nasjonalt viktig landskap. Brukes kun for områder med registreringskategorier som er gitt stor eller svært stor verdi.</p> <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av delområder med konsekvensgrad alvorlig konsekvens (3 minus). Flere delområder har konsekvensgrad svært alvorlig (4 minus)
Stor negativ konsekvens	<p>Tiltaket medfører stor konsekvens for landskapet innenfor influensområdet.</p> <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av delområder med konsekvensgrad middels (2 minus) Flere delområder med konsekvensgrad alvorlig (3 minus) Ett delområde kan ha konsekvensgrad svært alvorlig
Middels negativ konsekvens	<p>Tiltaket medfører middels konsekvens for landskapet innenfor influensområdet</p> <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av delområder har konsekvensgrad noe konsekvens (1 minus). Flere delområder har konsekvensgrad middels (2 minus) Ett delområde kan ha konsekvensgrad alvorlig (3 minus) Ingen delområder er gitt svært alvorlig konsekvensgrad.
Noe negativ konsekvens	<p>Tiltaket medfører noe konsekvens for landskapet innenfor influensområdet. Lite konflikt med landskap utenfor influensområdet.</p> <ul style="list-style-type: none"> Delområder har lave konsekvensgrader Overvekt av konsekvensgrad noe konsekvens (1 minus) og ubetydelig konsekvens (0). Maks ett delområde kan ha konsekvensgrad middels (2 minus) Ingen delområder er gitt konsekvensgrad svært alvorlig (4 minus) eller alvorlig (3 minus).
Ubetydelig konsekvens	<p>Tiltaket vil ikke medføre vesentlige endringer for landskapet i 0-alternativet.</p> <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av ubetydelig konsekvens (0) Ett delområder kan inneholde konsekvensgrad noe konsekvens (1 minus) Ingen delområder er gitt svært alvorlig (4 minus), alvorlig (3 minus) eller middels (2 minus) konsekvensgrad.
Positiv konsekvens	<p>Benyttes i områder som er gitt ubetydelig eller noe verdi som får noe eller middels verdiøkning som følge av tiltaket. Tiltaket/alternativet er en forbedring for landskapet i forhold til 0-alternativet.</p> <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av delområder med positiv konsekvensgrad (1 eller 2 pluss) Kan kun inneholde delområder med noe negativ konsekvensgrad Delområder med noe negativ konsekvensgrad (1 minus) oppveies klart av områdene med positiv konsekvensgrad.
Stor positiv konsekvens	<p>Benyttes i områder som er gitt ubetydelig eller noe verdi som får en svært stor verdiøkning som følge av tiltaket. Stor forbedring for landskapet i forhold til 0-alternativet.</p> <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av delområder med svært stor miljøforbedring (4 pluss).

-
- Overvekt av delområder med svært positiv konsekvensgrad.
  - Kan kun inneholde delområder med lav negativ konsekvensgrad, delområder med negative konsekvensgrad oppveies klart av områdene med positiv konsekvensgrad.

Friluftsliv: Tabeller for konsekvensutredning

Innhold

Verditabell for friluftsliv	2
Påvirkningstabell for friluftsliv	3
Konsekvenstabell for friluftsliv	4

Verditabell for friluftsliv

Tabell 1: Verditabell for friluftsliv.

Verdikriterier	Uten betydning for KU	Noe	Middels	Stor	Svært stor
Brukerfrekvens	Ikke nevneverdig bruk	Brukes av noen	Brukes av flere, ofte med innslag av regionale brukere	Brukes av mange Flere regionale brukere	Brukes av svært mange Nasjonale brukere
Kvalitet	Få eller ingen opplevelseskvaliteter Har i liten grad en funksjon som adkomstsone eller sammenheng	Noen natur- eller kulturhistoriske opplevelseskvaliteter Har begrenset funksjon som adkomstsone/sammenheng Begrenset størrelse/utstrekning	Flere natur- eller kulturhistoriske opplevelseskvaliteter Har i noen grad en funksjon som adkomstsone eller sammenheng Noe tilrettelagt for spesielle aktiviteter eller grupper Godt lydmiljø Tilstrekkelig utstrekning for å utøve de ønskede aktivitetene	Mange natur- eller kulturhistoriske opplevelseskvaliteter Har en viktig funksjon (sammenheng/adkomst/parkering) Godt egnet for en eller flere enkeltaktiviteter som det ikke finnes like gode alternative områder til Godt tilrettelagt for spesielle aktiviteter eller grupper Godt lydmiljø Stor nok utstrekning for å utøve de ønskede aktivitetene	Svært mange natur- eller kulturhistoriske opplevelseskvaliteter Har en svært viktig funksjon (sammenheng/adkomst/parkering) Spesielt godt egnet for en eller flere enkeltaktiviteter som det ikke finnes like gode alternative områder til Svært godt tilrettelagt for spesielle aktiviteter eller grupper Godt lydmiljø Svært stor utstrekning
Betydning	Har ikke symbolverdi Ikke brukt/egnet i undervisnings-sammenheng	Har noe symbolverdi i lokal sammenheng I liten grad brukt/egnet i undervisnings-sammenheng Brukes av personer i nærområdet/bydelen	Har en spesiell symbolverdi i regional sammenheng Egnet/noe brukt i undervisnings-sammenheng Brukes av personer fra hele kommunen	Har en spesiell symbolverdi i regional/nasjonal sammenheng Godt egnet/mye brukt i undervisnings-sammenheng Brukes av personer fra regionen	Har en spesiell symbolverdi i nasjonal sammenheng Svært godt egnet/svært mye brukt i undervisnings-sammenheng Brukes av personer fra hele Norge
Bymarker					Alltid svært stor verdi

Påvirkningstabell for friluftsliv

Tabell 2: Påvirkningstabell friluftsliv

	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet
Endring i attraktivitet	Området blir utvidet og/eller får positive fysiske/visuelle endringer	Ingen eller liten reduksjon i attraktivitet	Redusert attraktivitet på grunn av visuelle virkninger, støy eller annen forurensning	Svært redusert attraktivitet på grunn av visuelle virkninger, støy eller annen forurensning	Området mister sin attraktivitet på grunn av visuelle virkninger, støy eller annen forurensning
Arealbeslag	Ingen reduksjon i areal	Ingen eller liten reduksjon i areal	Arealbeslag eller fysiske endringer som reduserer området	Arealbeslag eller en fysisk endring som i stor grad reduserer området	Friluftsområdet bygges ned og forsvinner
Tilgjengelighet	Bedre tilgjengelighet: bedre adkomst og/eller eksisterende barrierer/stengsler blir fjernet	Ingen eller lite redusert tilgjengelighet	Noe redusert tilgjengelighet: vanskeligere adkomst til området, stengsler og/eller barrierer	Svært redusert tilgjengelighet: flere adkomstmuligheter til området blir fjernet. Flere barrierer og/eller stengsler etableres i eller ved området	Området blir utilgjengelig. Barrierer, stengsler i eller ved området gjør området utilgjengelig for bruk. Adkomstmuligheter fjernes
Forurensning	Redusert forurensning (støy, støv og avrenning)	Ingen eller liten økning i forurensning (støy, støv og avrenning)	Noe økt forurensning (støy, støv og avrenning)	Økt forurensning (støy, støv og avrenning)	Vesentlig økt forurensning (støy, støv og avrenning)
Funksjon	Funksjon opprettholdes og underbygges	Funksjon uendret	Funksjon endres stor	Redusert funksjon	Dagens funksjon forsvinner

Konsekvenstabell for friluftsliv

Tabell 3: Kriterier for vurdering av samlet konsekvens for friluftsliv

Konsekvensgrad	Kriterier for samlet vurdering
Kritisk negativ konsekvens	Tiltaket medfører kritisk skade på friluftslivet innenfor influensområdet. Brukes kun for områder som er gitt stor eller svært stor verdi. <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av delområder med konsekvensgrad svært alvorlig konsekvens (4 minus)
Svært stor negativ konsekvens	Tiltaket medfører forringelse eller ødeleggelse av nasjonalt viktig friluftsliv. Brukes kun for områder med registreringskategorier som er gitt stor eller svært stor verdi. <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av delområder med konsekvensgrad alvorlig konsekvens (3 minus). Flere delområder har konsekvensgrad svært alvorlig (4 minus)
Stor negativ konsekvens	Tiltaket medfører stor konsekvens for friluftslivet innenfor influensområdet. <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av delområder med konsekvensgrad middels (2 minus) Flere delområder med konsekvensgrad alvorlig (3 minus) Ett delområde kan ha konsekvensgrad svært alvorlig
Middels negativ konsekvens	Tiltaket medfører middels konsekvens for friluftslivet innenfor influensområdet <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av delområder har konsekvensgrad noe konsekvens (1 minus). Flere delområder har konsekvensgrad middels (2 minus) Ett delområde kan ha konsekvensgrad alvorlig (3 minus) Ingen delområder er gitt svært alvorlig konsekvensgrad
Noe negativ konsekvens	Tiltaket medfører noe konsekvens for friluftslivet innenfor influensområdet. Lite konflikt med friluftsliv innenfor influensområdet. <ul style="list-style-type: none"> Delområder har lave konsekvensgrader Overvekt av konsekvensgrad noe konsekvens (1 minus) og ubetydelig konsekvens (0). Maks ett delområde kan ha konsekvensgrad middels (2 minus) Ingen delområder er gitt konsekvensgrad svært alvorlig (4 minus) eller alvorlig (3 minus)
Ubetydelig konsekvens	Tiltaket vil ikke medføre vesentlige endringer for friluftslivet i nullalternativet. <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av ubetydelig konsekvens (0) Ett delområder kan inneholde konsekvensgrad noe konsekvens (1 minus) Ingen delområder er gitt svært alvorlig (4 minus), alvorlig (3 minus) eller middels (2 minus) konsekvensgrad.
Positiv konsekvens	Benyttetes i områder som er gitt ubetydelig eller noe verdi som får noe eller middels verdiøkning som følge av tiltaket. Tiltaket/alternativet er en forbedring for friluftslivet i forhold til nullalternativet. <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av delområder med positiv konsekvensgrad (1 eller 2 pluss) Kan kun inneholde delområder med noe negativ konsekvensgrad Delområder med noe negativ konsekvensgrad (1 minus) oppveies klart av områdene med positiv konsekvensgrad
Stor positiv konsekvens	Benyttetes i områder som er gitt ubetydelig eller noe verdi som får en svært stor verdiøkning som følge av tiltaket. Stor forbedring for friluftslivet i forhold til nullalternativet. <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av delområde med svært stor miljøforbedring (4 pluss) Overvekt av delområder med svært positiv konsekvensgrad.

- Kan kun inneholde delområder med lav negativ konsekvensgrad, delområder med negative konsekvensgrad oppveies klart av områdene med positiv konsekvensgrad.

Kulturmiljø: Tabeller for konsekvensutredning

Innhold

Verditabell for kulturmiljø	2
Påvirkningstabell for kulturmiljø	5
Konsekvenstabell for kulturmiljø	8

Verditabell for kulturmiljø

Tabell 1: Verditabell for kulturmiljø

Verdikategori	Uten betydning for KU	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Kulturminnet/ kulturmiljøet har betydning som kilde til historien for perioder eller tema der det fins få eller ingen skriftlige kilder	Kulturminnet/ kulturmiljøet har svært begrenset betydning som kilde til historien for perioder eller tema der det fins få eller ingen skriftlige kilder. Andre kulturmiljøer vil kunne gi mer kunnskap om samme periode/tema.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har begrenset betydning som kilde til historien for perioder eller tema der det fins få eller ingen skriftlige kilder, både i seg selv og sammenlignet med andre kulturmiljøer.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har betydning som kilde til historien for perioder eller tema der det fins få eller ingen skriftlige kilder, både i seg selv og sammenlignet med andre kulturmiljøer.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har stor betydning som kilde til historien for perioder eller tema der det fins få eller ingen skriftlige kilder, både i seg selv og sammenlignet med andre kulturmiljøer. Kulturminnet/ kulturmiljøet vil kunne bidra med unik kunnskap om perioder eller tema som er dårlig dekket av skriftlige kilder.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har svært stor betydning som kilde til historien for perioder eller tema der det fins få eller ingen skriftlige kilder, både i seg selv og sammenlignet med andre kulturmiljøer. Kulturminnet/ kulturmiljøet vil kunne bidra med omfattende og unik kunnskap om perioder eller tema som er dårlig dekket av skriftlige kilder.
Kulturminnet/ kulturmiljøet er knyttet til tro eller tradisjoner	Kulturminnet/ kulturmiljøet er i svært liten grad knyttet til tro eller tradisjoner.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er i noen grad knyttet til tro eller tradisjoner.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er knyttet til tro eller tradisjoner.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er i stor grad knyttet til viktig tro eller tradisjoner.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er i svært stor grad og eller tradisjoner.
Kulturminnet/ kulturmiljøet er av betydning for en eller flere etniske grupper (den samiske urbefolkningen,	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder få elementer, som også er av begrenset betydning for en eller flere etniske grupper.	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder noen elementer som er av noe betydning for en eller flere etniske grupper.	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder flere elementer som er karakteristiske og av betydning for en eller flere	Kulturminnet/ kulturmiljøet er helhetlig, karakteristisk, og av stor betydning for en eller flere etniske grupper.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er helhetlig, godt bevart, karakteristisk, og av særlig stor betydning for en eller flere etniske grupper.

nasjonale minoriteter eller andre etniske grupper)			etniske grupper.		
Kulturminnet/ kulturmiljøet er knyttet til en sosial gruppe eller viser en sosial sammenheng med betydning for historien	Kulturminnet/ kulturmiljøet er i svært liten grad knyttet til en sosial gruppe eller viser en sosial sammenheng med betydning for historien.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er til en viss grad knyttet til en sosial gruppe eller viser en sosial sammenheng med noe betydning for historien.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er knyttet til en sosial gruppe eller viser en sosial sammenheng med betydning for historien.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er klart knyttet til en sosial gruppe eller viser en sosial sammenheng med stor betydning for historien.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er klart knyttet til en sosial gruppe eller viser en sosial sammenheng med særlig stor betydning for historien på en lett lesbar måte.
Kulturminnet/ kulturmiljøet representerer en eller flere faser eller virksomheter med betydning for historien/ utviklingen	Kulturminnet/ kulturmiljøet representerer i svært liten grad en eller flere faser eller virksomheter med betydning for historien/ utviklingen.	Kulturminnet/ kulturmiljøet representerer til en viss grad en eller flere faser eller virksomheter med betydning for historien/ utviklingen.	Kulturminnet/ kulturmiljøet representerer en eller flere faser eller virksomheter med betydning for historien/ utviklingen.	Kulturminnet/ kulturmiljøet representerer i stor grad en eller flere faser eller virksomheter med særlig betydning for historien/ utviklingen.	Kulturminnet/ kulturmiljøet representerer i svært stor grad og på en tydelig måte en eller flere faser eller virksomheter med særlig betydning for historien/ utviklingen.
Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder og preges av verdifull byggeskikk eller arkitektur eller inneholder kulturminner med kunstnerisk verdi	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder i svært liten grad verdifull byggeskikk eller arkitektur eller inneholder kulturminner med kunstnerisk verdi.	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder og preges av byggeskikk eller arkitektur eller inneholder kulturminner med kunstnerisk verdi av begrenset betydning.	Kulturminnet/ kulturmiljøet inneholder og preges av verdifull byggeskikk eller arkitektur eller inneholder kulturminner med kunstnerisk verdi.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er helhetlig, og preges i stor grad av særlig verdifull byggeskikk eller arkitektur eller inneholder kulturminner med stor kunstnerisk verdi.	Kulturminnet/ kulturmiljøet er helhetlig og velbevart, og preges i svært stor grad av særlig verdifull byggeskikk eller arkitektur eller inneholder kulturminner med særlig stor kunstnerisk verdi.
Kulturminnene/ kulturmiljøet har en klar,	Kulturminnet/ kulturmiljøet har ingen intern kulturhistorisk	Kulturminnet/ kulturmiljøet har til en viss grad en intern	Kulturminnet/ kulturmiljøet har en klar, intern kultur-	Kulturminnet/ kulturmiljøet har i stor grad en klar, intern	Kulturminnet/ kulturmiljøet har i svært stor grad en klar, intern

intern kultur-historisk sammenheng, en klar byform eller bystruktur av historisk betydning og/eller viser en klar sammenheng mellom natur/kultur	sammenheng eller sammenheng mellom natur/kultur.	kulturhistorisk sammenheng og/eller viser til en viss grad sammenheng mellom natur/kultur.	historisk sammenheng og/eller viser en klar sammenheng mellom natur/kultur.	kulturhistorisk sammenheng og/eller viser i stor grad en klar sammenheng mellom natur/kultur.	kulturhistorisk sammenheng som er lesbar og godt bevart, og/eller viser i svært stor grad en klar sammenheng mellom natur/kultur.
Kulturminnet/ kulturmiljøet har en bruk som er forenlig med kulturminne-interessene, eller betydning som ressurs for utvikling og verdiskaping, eller formidling	Kulturminnet/ kulturmiljøet har i svært liten grad en bruk som er forenlig med kulturminne-interessene, eller betydning som ressurs for utvikling og verdiskaping, eller formidling.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har i en viss grad en bruk som er forenlig med kulturminne-interessene, eller betydning som ressurs for utvikling og verdiskaping, eller formidling.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har en bruk som er forenlig med kulturminne-interessene, eller betydning som ressurs for utvikling og verdiskaping, eller formidling.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har i stor grad en bruk som er forenlig med kulturminne-interessene, eller betydning som ressurs for utvikling og verdiskaping, eller formidling.	Kulturminnet/ kulturmiljøet har i svært stor grad en bruk som er forenlig med kulturminne-interessene, eller betydning som ressurs for utvikling og verdiskaping, eller formidling.

Påvirkningstabell for kulturmiljø

Tabell 2: Påvirkningstabell for kulturmiljø

Planen eller tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet
Direkte inngrep/arealbeslag	<p>Bedrer tilstanden vesentlig ved at eksisterende negative inngrep tilbakeføres.</p> <p>Bidrar til at det blir mulig å restaurere kulturmiljøet eller kulturminner.</p>	Ingen direkte inngrep/arealbeslag.	Berører en mindre viktig del av kulturmiljøet med direkte inngrep/arealbeslag, tap av mindre viktige enkeltkulturminner.	<p>Deler av kulturmiljøet går tapt gjennom direkte inngrep/arealbeslag.</p> <p>Viktige enkeltkulturminner går tapt. Videre bruk av kulturmiljøet vanskelig gjøres.</p>	<p>Ødelegger hele eller største delen av kulturmiljøet gjennom direkte inngrep/arealbeslag.</p> <p>Ødelegger den mest verdifulle delen av miljøet.</p> <p>Ødelegger videre bruk av kulturmiljøet.</p> <p>Svært viktige enkeltkulturminner går tapt.</p>
Nærvirkninger (fysiske og visuelle)	<p>Bedrer den visuelle kontakten innad i kulturmiljøet.</p> <p>Fjerner barrierer.</p> <p>Bedrer innsyn/utsyn fra nærområdet til/fra kulturmiljøet.</p> <p>Bidrar til reduksjon i støy og/eller støv.</p>	Ingen eller ubetydelig visuell nærvirkning eller andre nærvirkninger.	<p>Endrer i noen grad den visuelle kontakten mellom viktige kulturminner innad i kulturmiljøet, bryter i noen grad opp kulturmiljøet.</p> <p>Innsynet til kulturmiljøet reduseres noe fra viktige standpunkter. Kulturmiljøet vil i noen grad</p>	<p>Endrer den visuelle kontakten mellom viktige kulturminner innad i kulturmiljøet, bryter opp kulturmiljøet og skaper barrierer.</p> <p>Innsynet til kulturmiljøet reduseres vesentlig fra viktige standpunkter.</p>	<p>Blokkerer eller endrer sterkt den visuelle kontakten mellom viktige kulturminner innad i kulturmiljøet, bryter i stor grad opp kulturmiljøet og skaper barrierer.</p> <p>Innsynet til kulturmiljøet blokkeres fra viktige standpunkter.</p>

	Reduserer faren for flom, fukt i kulturmiljøet eller erosjon.		<p>påvirkes av støy og/eller støv.</p> <p>Bidrar til noe redusert naturlig drenering som vil påvirke kulturmiljøet negativt ved nedbør.</p> <p>Bidrar til noe fuktigere forhold og seinere opptørking innenfor kulturmiljøet.</p> <p>Bidrar til noe økt eller endret erosjon som vil påvirke kulturmiljøet negativt.</p> <p>Klimaendringene vil kunne forsterke disse forholdene.</p>	<p>Kulturmiljøet vil påvirkes av støy og/eller støv.</p> <p>Bidrar til redusert naturlig drenering som vil påvirke kulturmiljøet negativt ved nedbør.</p> <p>Bidrar til fuktigere forhold og seinere opptørking innenfor kulturmiljøet.</p> <p>Bidrar til økt eller endret erosjon som vil gi fare for skade eller påvirke kulturmiljøet negativt.</p> <p>Klimaendringene vil kunne forsterke disse forholdene.</p>	<p>Kulturmiljøet vil i stor grad påvirkes av støy og/eller støv.</p> <p>Bidrar til svært redusert naturlig drenering som vil påvirke kulturmiljøet sterkt negativt ved nedbør.</p> <p>Bidrar til svært mye fuktigere forhold og seinere opptørking innenfor kulturmiljøet.</p> <p>Bidrar til svært økt eller endret erosjon som vil skade eller påvirke kulturmiljøet sterkt negativt.</p> <p>Klimaendringene vil kunne forsterke disse forholdene.</p>
Visuell fjernvirkning	Utsynet fra kulturmiljøet bedres/gjenopprettes fra kulturhistorisk viktige utsynspunkter i kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet	Ingen eller ubetydelig visuell fjernvirkning.	Utsynet fra kulturmiljøet blir noe endret fra kulturhistorisk viktige utsynspunkter i kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet vanskeliggjøres i noen grad.	Utsynet fra kulturmiljøet blir sterkt endret fra kulturhistorisk viktige utsynspunkter i kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet vanskeliggjøres .	Utsynet fra kulturmiljøet blir blokkert eller sterkt endret fra kulturhistorisk viktige utsynspunkter i kulturmiljøet. Innsynet til kulturmiljøet blokkeres.

	bedres/gjenoprettes. Enkeltkulturminner som er laget for å være svært synlige får bedret utsyn/innsyn. Kulturhistorisk viktige sammenhenger styrkes.		Enkeltkulturminner som er laget for å være svært synlige får noe redusert eller endret utsyn/innsyn. Kulturhistorisk viktige sammenhenger svekkes i noen grad.	Enkeltkulturminner som er laget for å være svært synlige får sterkt endret eller redusert utsyn/innsyn. Kulturhistorisk viktige sammenhenger svekkes.	Enkeltkulturminner som er laget for å være svært synlige mister, eller får sterkt endret utsyn/innsyn. Kulturhistorisk viktige sammenhenger svekkes vesentlig.
Tiltakets utforming	Tiltaket framstår som en særlig god konstruktiv helhet, har god volumoppbygging, og særlig god sammenheng med omgivelsene.	Tiltaket framstår som en konstruktiv helhet med god volumoppbygging og god sammenheng med omgivelsene.	Tiltaket framstår i noen grad som en konstruktiv helhet, har noe dominerende volumoppbygging og noe dårlig sammenheng med omgivelsene.	Tiltaket framstår i liten grad som en konstruktiv helhet, har dominerende volumoppbygging og dårlig sammenheng med omgivelsene.	Tiltaket framstår helt uten konstruktiv helhet, har svært dominerende volumoppbygging og svært dårlig sammenheng med omgivelsene.

Konsekvenstabell for kulturmiljø

Tabell 3: Kriterier for vurdering av samlet konsekvens for kulturmiljø

Konsekvensgrad	Kriterier for samlet vurdering
Kritisk negativ konsekvens	Tiltaket medfører kritisk skade på kulturmiljøet innenfor influensområdet. Brukes kun for områder med registreringskategorier som er gitt stor eller svært stor verdi. <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av delområder med konsekvensgrad svært alvorlig konsekvens (4 minus)
Svært stor negativ konsekvens	Tiltaket medfører forringelse eller ødeleggelse av nasjonalt viktig kulturmiljø. Brukes kun for områder med registreringskategorier som er gitt stor eller svært stor verdi. <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av delområder med konsekvensgrad alvorlig konsekvens (3 minus). Flere delområder har konsekvensgrad svært alvorlig (4 minus)
Stor negativ konsekvens	Tiltaket medfører stor konsekvens for kulturmiljøet innenfor influensområdet. <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av delområder med konsekvensgrad middels (2 minus) Flere delområder med konsekvensgrad alvorlig (3 minus) Ett delområde kan ha konsekvensgrad svært alvorlig
Middels negativ konsekvens	Tiltaket medfører middels konsekvens for kulturmiljøet innenfor influensområdet <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av delområder har konsekvensgrad noe konsekvens (1 minus). Flere delområder har konsekvensgrad middels (2 minus) Ett delområde kan ha konsekvensgrad alvorlig (3 minus) Ingen delområder er gitt svært alvorlig konsekvensgrad.
Noe negativ konsekvens	Tiltaket medfører noe konsekvens for kulturmiljøet innenfor influensområdet. Lite konflikt med kulturmiljø innenfor influensområdet. <ul style="list-style-type: none"> Delområder har lave konsekvensgrader Overvekt av konsekvensgrad noe konsekvens (1 minus) og ubetydelig konsekvens (0). Maks ett delområde kan ha konsekvensgrad middels (2 minus) Ingen delområder er gitt konsekvensgrad svært alvorlig (4 minus) eller alvorlig (3 minus).
Ubetydelig konsekvens	Tiltaket vil ikke medføre vesentlige endringer for kulturmiljøet i 0-alternativet. <ul style="list-style-type: none"> Overvekt av ubetydelig konsekvens (0) Ett delområder kan inneholde konsekvensgrad noe konsekvens (1 minus) Ingen delområder er gitt svært alvorlig (4 minus), alvorlig (3 minus) eller middels (2 minus) konsekvensgrad.

Positiv konsekvens	Benyttes i områder som er gitt ubetydelig eller noe verdi som får noe eller middels verdiøkning som følge av tiltaket. Tiltaket/alternativet er en forbedring for kulturmiljøet i forhold til 0-alternativet. <ul style="list-style-type: none"> • Overvekt av delområder med positiv konsekvensgrad (1 eller 2 pluss) • Kan kun inneholde delområder med noe negativ konsekvensgrad • Delområder med noe negativ konsekvensgrad (1 minus) oppveies klart av områdene med positiv konsekvensgrad.
Stor positiv konsekvens	Benyttes i områder som er gitt ubetydelig eller noe verdi som får en svært stor verdiøkning som følge av tiltaket. Stor forbedring for kulturmiljøet i forhold til 0-alternativet. <ul style="list-style-type: none"> • Overvekt av delområde med svært stor miljøforbedring (4 pluss). • Overvekt av delområder med svært positiv konsekvensgrad. • Kan kun inneholde delområder med lav negativ konsekvensgrad, delområder med negative konsekvensgrad oppveies klart av områdene med positiv konsekvensgrad.